

**T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MUHASEBE ve DENETİM ANABİLİM DALI
MUHASEBE ve DENETİM YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**İŞLETME BİRLEŞMELERİNDE
ŞEREFİYENİN ÖLÇÜLMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Yasin ŞEN

100023639

İstanbul, 2018

**T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MUHASEBE ve DENETİM ANABİLİM DALI
MUHASEBE ve DENETİM YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**İŞLETME BİRLEŞMELERİNDE
ŞEREFİYENİN ÖLÇÜLMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Yasin ŞEN

100023639

Danışman: Prof. Dr. Hasan TÜREDİ

İstanbul, 2018

T.C. İSTANBUL TİCARET
ÜNİVERSİTESİ

T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
S. 2541 Bilim, Kültür ve Turizm Bakanlığı ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU

Yüksek Lisans programı öğrencisi... YASİN ŞEN
...İ.İ.İ. Birleşiminde Serfiyenin Ölçülmesi
... başlıklı tez çalışması,
Enstitümüz Yönetim Kurulu 30.01.2018 tarih ve 2018-466 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından
oybirliği/oyçokluğu ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

	UNVANI, ADI SOYADI	İMZA
TEZ DANIŞMANI	Prof. Dr. Hasan Türezi	
JÜRİ ÜYESİ	Prof. Dr. Ahmet H. Durmuş	
JÜRİ ÜYESİ	Doç. Dr. Fatma Pamukçu	

(*) Yüksek lisans tez savunma jürileri en az biri kurum dışından olmak üzere danışman dahil en az üç öğretim üyesinden oluşur. Jürinin üç kişiden oluşması durumunda eş danışman jüri üyesi olamaz. Eş tez danışmanının jüri üyesi olması durumunda asıl jüri beş üyeden oluşur.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
Özet (Abstract)	viii
Tablolar Listesi.....	x
Şekiller Listesi.....	x1
Kısaltmalar Listesi.....	x11
GİRİŞ	1

1. İŞLETME BİRLEŞMELERİ İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAM VE AÇIKLAMALAR	2
1.1. İŞLETME BİRLEŞMELERİ.....	2
1.2. İŞLETME BİRLEŞMELERİNİN NEDENLERİ.....	11
1.3. İŞLETME BİRLEŞMELERİNİN SINIFLANDIRILMASI.....	16
<i>1.3.1. İktisadi Faaliyet Alanlarına Göre Sınıflandırmalar</i>	<i>17</i>
1.3.1.1. İktisadi Açıdan İşletme Birleşmeleri.....	17
1.3.1.2. Yatay Birleşmeler.....	18
1.3.1.3. Dikey Birleşmeler	18
1.3.1.4. Dairesel Birleşmeler.....	19
1.3.1.5. Çok Yönlü Birleşmeler	19
<i>1.3.2. Hukuki Statülerine Göre Birleşmeler</i>	<i>19</i>
<i>1.3.3. Hukuki Açıdan İşletme Birleşmeleri</i>	<i>20</i>
1.3.3.1. Holdingler	20
1.3.3.2. Tröst	21
1.3.3.3. Konsorsiyum	21
1.3.3.4. İş Ortaklıkları	22
<i>1.3.4. Biçimsel Olmayan Birleşmeler</i>	<i>22</i>
1.3.4.1. Centilmenlik Anlaşması.....	23
1.3.4.2. Kartel.....	23
1.3.4.3. Yönetim Kurulu Aynı Olan İşletmeler.....	23

1.4. İŞLETME BİRLEŞMELERİNİN TÜRLERİ	24
1.4.1. <i>Devralma Şeklinde Birleşme</i>	24
1.4.1.1 Sermaye Şirketleri Açısında Devralma Şeklinde Birleşme	25
1.4.1.2 Şahıs Şirketleri Açısından Devralma Şeklinde Birleşme	25
1.4.1.3 Kooperatifler Açısından Devralma Şeklinde Birleşmeler	26
1.4.2 <i>Yeni Kuruluş Şeklinde Birleşme</i>	26
1.4.2.1 Sermaye Şirketleri Açısından Yeni Kuruluş Şeklinde Birleşme	27
1.4.2.2 Şahıs Şirketleri Açısından Yeni Kuruluş Şeklinde Birleşme	27
1.4.2.3 Kooperatif Şirketleri Açısından Yeni Kuruluş Şeklinde Birleşme	28
2.KANUNLAR AÇISINDAN İŞLETME BİRLEŞMELERİ	29
2.1. TÜRK TİCARET KANUNU AÇISINDAN İŞLETME BİRLEŞMELERİ	29
2.1.1. <i>Birleşmeye Katılacak Şirketlerin Yönetim Kurullarının İstişaresi</i>	30
2.1.2. <i>Birleşme Sözleşmesinin Hazırlanması</i>	30
2.1.30 <i>Birleşme Raporunun Yazılması</i>	31
2.1.4 <i>Birleşme Evraklarının İşlem Denetçisi Tarafından Denetlenmesi</i>	32
2.1.5 <i>Birleşmeye Ait Belgelerin İlgililerin İncelemesine Sunulması</i>	32
2.1.6. <i>Genel Kurulun Toplanması</i>	32
2.1.7. <i>Tescil ve İlan</i>	33
2.1.8. <i>Alacaklıların Teminat Talep Edebilmeleri İçin İlan Verilmesi</i>	33
2.1.9. <i>Alacaklıların Teminat Talebi</i>	33
2.1.10. <i>Kolaylaştırılmış Birleşme Usulü</i>	34
2.2. VERGİ KANUNLARI AÇISINDAN İŞLETME BİRLEŞMELERİ	35
2.2.1. <i>Kurumlar Vergisi Kanunu Yönünden Birleşme</i>	35
2.2.2. <i>Gelir Vergisi Kanunu Yönünden Birleşme</i>	39
2.2.3 <i>Katma Değer Vergisi Kanunu Yönünden Birleşme</i>	40
2.2.4. <i>Damga Vergisi Kanunu Yönünden Birleşme</i>	40
2.3. SERMAYE PİYASASI KANUNU YÖNÜNDEN BİRLEŞME	40
2.4. REKABET HUKUKU YÖNÜNDEN BİRLEŞME	42
2.5. BORÇLAR KANUNU YÖNÜNDEN BİRLEŞME	43
2.6. BANKACILIK KANUNU YÖNÜNDEN BİRLEŞME	43

3. TÜRKİYE FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARI (TFRS) HÜKÜMLERİ ÇERÇEVESİNDE İŞLETME BİRLEŞMELERİ.....	45
3.1 ULUSLARARASI MUHASEBE STANDARTLARININ GELİŞİM SÜRECİ	45
3.2 TFRS'LERDE İŞLETME BİRLEŞMELERİ.....	47
3.2.1. <i>Satın Alma Yöntemi</i>	49
3.2.2. <i>Çıkarların Birleştirilmesi Yöntemi</i>	50
3.3 EDİLEN İŞLETMENİN BELİRLENMESİ	51
3.4. BİRLEŞME TARİHİNİN BELİRLENMESİ	51
3.5. EDİNİLEN VARLIKLAR, ÜSTLENİLEN BORÇLAR VE AZINLIK PAYLARI.....	52
3.6. EDİNİLEN ŞİRKETİN GERÇEĞE UYGUN DEĞERİNİN TESPİTİ.....	52
3.7. MUHASEBELEŞTİRME KOŞULLARI.....	53
3.8. <i>Transfer Edilen Bedelin Gerçeğe Uygun Değerinin Ölçülmesi</i>	54
3.9. <i>Kontrol Gücü Olmayan Paylar, Şerefiye veya Pazarlıklı Satın Alma Sonucunda Oluşabilecek Kazancın Ölçümü ve Muhasebeleştirilmesi</i>	54
4. İŞLETME BİRLEŞMELERİNDE ŞEREFİYENİN ÖLÇÜLMESİ.....	55
4.1. ŞEREFİYENİN MUHASEBE TARİHİNDEKİ GELİŞİM SÜRECİ	55
4.2. ŞEREFİYENİN TANIMI.....	56
4.3. ŞEREFİYENİN ÖLÇÜMÜNDE GERÇEĞE UYGUN DEĞER KAVRAMI	58
4.4. TFRS 13 GERÇEĞE UYGUN DEĞER STANDARDI.....	59
4.5. TFRS 3 İŞLETME BİRLEŞMELERİ	63
4.6. BİRLEŞME AÇISINDAN GERÇEĞE UYGUN DEĞER KAVRAMININ ÖNEMİ VE ŞEREFİYE İLİŞKİSİ.....	63
4.7. ŞEREFİYENİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ TAM ŞEREFİYE VE KISMI ŞEREFİYE YÖNTEMLERİ.....	65
4.8. AŞAMALI OLARAK GERÇEKLEŞEN SATIN ALMA.....	66
4.9. PAZARLIKLIL SATIN ALMA SONUCUNDA OLUŞAN KAZANCIN ÖLÇÜMÜ	66
4.10. İŞLETME BİRLEŞMELERİNDE VE ŞEREFİYENİN ÖLÇÜLMESİNDE VERGİ ETKİSİ.....	68
4.10.1. <i>Vergili Birleşmeler</i>	68
4.10.2. <i>Vergisiz Birleşmeler</i>	69
4.11. ERTELENMİŞ VERGİNİN ÖLÇÜMÜ VE MUHASEBELEŞTİRİLMESİ.....	69

Örnek 1 - Net Varlıkların Hisse Değişimiyle Doğrudan Satın Alınması Yoluyla Gerçekleştirilen İşletme Birleşmelerinde Muhasebe İşlemleri	69
Örnek 2 - Varlıklara Sahip Olan İşletmeyi Kontrol Etmeyi Sağlayarak Hisse Senetlerinin Satın Alınması Yoluyla Gerçekleştirilen İşletme Birleşmelerinin Satın Alma Yöntemi Uygulanarak Muhasebeleştirilmesi ve Birleştirilmiş Mali Tablolarının Düzenlenmesi	74
Örnek 3 - Pazarlıklı Satın Alma Sonucunda Ortaya Çıkan Kazancın Ölçülmesi (Negatif Şerefiye).....	81
Örnek 4. Aşamalı Olarak Gerçekleşen İşletme Birleşmesinde Şerefiyenin Ölçülmesi	85
Örnek 5. Edinilen Geçici Farklara İlişkin Ertelenmiş Vergi ve Şerefiye Ölçülmesi	91
Örnek 6. Tam Satın Alma Olması Durumunda Şerefiyenin Ölçülmesi	92
Örnek 7. Kısmi Satın Alma Olması Durumunda Şerefiyenin Ölçümü	95
5. ŞEREFİYEDE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ TESTİ	98
5.1. ŞEREFİYENİN DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ BELİRTİLERİ	98
5.2. NAKİT YARATAN BİRİMLERİN BELİRLENMESİ.....	99
Örnek 8. Nakit Yaratan Birimlerin Belirlenmesi –Çimento Şirketi.....	100
Örnek 9. Nakit Yaratan Birimlerin Belirlenmesi –Feribot Şirketi.....	100
Örnek 10. Nakit Yaratan Birimlerin Belirlenmesi – Furkan İşletmesi	101
5.3. NAKİT YARATAN BİRİMLERİN DEFTER DEĞERİNİN BELİRLENMESİ.....	102
Örnek 11. Nakit Yaratan Birimlerin Defter Değerinin Belirlenmesi – Akdeniz İşletmesi	103
5.4. NAKİT YARATAN BİRİMDEKİ DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜNÜN BELİRLENMESİ.....	103
5.5. VARLIKLARIN VE BORÇLARIN NAKİT YARATAN BİRİMLERE ATANMASI.....	104
Örnek 12. Şirket Varlıklarının Nakit Yaratan Birimleri Atanması -Özticaret..	104
5.6. ŞEREFİYENİN NAKİT YARATAN BİRİMLERE DAĞITILMASI.....	105
Örnek 13. Şerefiyenin Nakit Üreten Birimlere Dağıtılması-Bacanak Tekstil ...	106
6. İŞLETME BİRLEŞMELERİNDE ŞEREFİYENİN ÖLÇÜLMESİNE YÖNELİK İNCELEME: BOYNER - YKM BİRLEŞMESİ	108

6.1. BİRLEŞME SÜRECİNİN BAŞLADIĞI 2012 DÖNEMİ GENEL İKTİSADİ DURUM.....	108
6.2. BOYNER VE YKM HAKKINDA GENEL BİLGİLER	108
6.3. BOYNER VE YKM BİRLEŞMESİNİN DİKKAT ÇEKEN YÖNLERİ	109
6.4. HİSSE SATIM VE ALIM SÖZLEŞMESİNİN HAZIRLANMASI.....	110
6.5. HİSSE SATIM VE ALIM SÖZLEŞMESİNİN REKABET KURUMU TARAFINDAN İNCELENEREK ONAYLANMASI.....	110
6.6. HİSSE SATIM VE ALIM SÖZLEŞMESİNİN UYGULANMASI	111
6.7. YKM HİSSELERİNİN TAMAMININ BOYNER TARAFINDAN SATIN ALINMASI	117
6.8. KOLAYLAŞTIRILMIŞ BİRLEŞME HUSUSUNDA SPK BAŞVURUSU.....	118
6.9. KOLAYLAŞTIRILMIŞ BİRLEŞME BAŞVURUSUNUN SPK TARAFINDAN ONAYLANMASI.....	119
6.10. BOYNER YKM BİRLEŞME SÖZLEŞMESİNİN TİCARET SİCİL MÜDÜRLÜĞÜNCE TESCİL EDİLMESİ	121
7. SONUÇ	122
8. YARARLANILAN KAYNAKLAR.....	125

ÖZET

Dünyada gelişen yeni iktisat düzeni, işletmeler için çeşitli fırsatlar sunmaktadır. Bunlardan en önemlisi ulusal ve uluslararası işletme birleşmeleri yoluyla dünya çapında işletme olma imkânıdır. Devamlılığını sağlamak, büyümek veya yeniden yapılanarak güçlenmek isteyen işletmeler, uyguladıkları çeşitli birleşme yöntemleriyle bunu gerçekleştirebilmektedirler.

Bu tez çalışmasının ana konusunu, işletme birleşmelerinde ortaya çıkan şerefiyenin ölçülmesi oluşturmaktadır. Birinci bölümde genel olarak İşletme birleşmelerinin tanımı, türleri, sınıfları ile dünyada ve ülkemizdeki gelişim süreci ele alınmıştır.

İkinci bölümde işletme birleşmelerini düzenleyen Türk Ticaret Kanunu başta olmak üzere, Vergi Kanunları ve diğer ilgili kanunlara değinilmiş, üçüncü bölümde ise Türkiye Finansal Raporlama Standardlarına yer verilmiştir.

Çalışmanın dördüncü bölümünde işletme birleşmelerinde gerçeğe uygun değer yöntemi ve şerefiyenin hesaplanması incelenmiş ayrıca şerefiyenin hesaplanması ile ilgili farklı durumlar örnek uygulamalarla açıklanmıştır. Beşinci bölümde şerefiyenin değer düşüklüğü testi yer almıştır.

Uygulamanın yer aldığı altıncı bölümde esas olarak birleşme sürecinin daha iyi anlaşılması hedeflenmiştir. Bu bölümünde en çok tercih edilen birleşme yöntemi olarak değerlendirilen kolaylaştırılmış birleşme örneği seçilmiştir.

Sonuç bölümünde işletme birleşmeleri ve şerefiyenin ölçümü ile gerçeğe uygun değer kavramı hakkındaki genel bir değerlendirme yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İşletme Birleşmeleri, Şerefiye, Gerçeğe Uygun Değer, TFRS 3

ABSTRACT

The world economic order has been evolving overtime, and it offers various opportunities for businesses. The most important of these is the opportunity of being a world business through national and international business mergers. Businesses that want to maintain business continuity, grow or become stronger by reorganization can do with a variety of merger models.

The primary concern of this thesis is the measurement of goodwill in the business mergers. This thesis is structured as follows; in section 1, the definitions, types, classes and development processes of business mergers in the world and Turkey are discussed.

In section 2, the Turkish Commercial Code, which regulates business mergers, Tax Laws and other related laws are handled, then, in the section 3 the Turkish Financial Reporting Standards are mentioned.

In the fourth part of the study, the fair value method in the business mergers and the measurement of goodwill are examined, then, the different situations related to the measurement of the goodwill are explained by example problems. In section 5, fair value Section 6 consists of research problem and its application. It is aimed mainly to have better understanding of merger process. In this section, the facilitated merger example, which is considered the most preferred merger model, is chosen.

In the conclusion section, a general evaluation on the business mergers, the measurement of goodwill and the concept of fair value are made.

Keywords: business mergers, goodwill, fair value, TFRS 3

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1 : Açıklanan Birleşme İşlem Değerleri 2007-2015	11
Tablo 2: Türler Arası Serbest Birleşme Tablosu	28
Tablo 3: İşletmelerde Şerefiyenin Kaynakları	57
Tablo 4: Gerçeğe Uygun Değre Hesaplaması ve TFRS'ler	61
Tablo 5: Örnek 1 Birleşme Öncesi Bilançolar – 31.12.2017	70
Tablo 6: Örnek 2 Birleşme Sonrası Bilanço -31.12.2017	73
Tablo 7: Örnek 2 Birleşme Öncesi Bilanço-31.12.2017	74
Tablo 8: Örnek 2 Birleşme Sonrası Bilanço -31.12.2017	76
Tablo 9: Örnek 2 Konsolide Mali Tablo Çalışması	78
Tablo 10: Örnek 2 -SERVET İşletmesi ve Bağlı Ortaklıkları Konsolide Bilanço.....	80
Tablo 11: Örnek 5 Ocak İşletmesinin Varlıklarının GUD ve Vergi Değerleri	91
Tablo 12: Örnek 12 Özticaret Varlıklarının Defter Değerleri ve Kullanım Ömürleri ...	105
Tablo 13: Örnek 13 Şerefiyenin Nakit Yaratana Birimlere Dağıtılması.....	107
Tablo 14: YKM'nin Devir Tarihi İtibariyle Konsolide Net Varlık ve Yükümlülükleri .	113
Tablo 15: Boyner YKM Birleşmesi Şerefiyenin Ölçülmesi	113
Tablo 16: Düzeltme Öncesi Şerefiye Kaleminin Raporlanması	114
Tablo 17: YKM'nin Devir Tarihi İtiariyle Düzeltilmiş Net Varlık ve Yükümlülükleri .	115
Tablo 18: Boyner YKM Birleşmesinde Düzeltilmiş Şerefiyenin Ölçülmesi	115
Tablo 19: Düzeltme Sonrası Şerefiye Kaleminin Raporlanması.....	116

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: İşletme	3
Şekil 2: İşletme Türleri	4
Şekil 3: Boyner Tarafından YKM/ye Ait Hisselerin İlk Alımı	117
Şekil 4: Boyner Tarafından YKM/ye Ait Hisselerin İkinci Alımı	117
Şekil 5: Boyner YKM Birleşmesinin Tamamlanması.....	121

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
A.Ş.	: Anonim Şirket
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BİST	: Borsa İstanbul
CEO	: Chief Executive Officer
EU	: Euro
EY	: Ernst Young
FASB	: Finansal Muhasebe Standartları Kurulu (Financial Accounting Standard Board)
GUD	: Gerçeğe Uygun Değer
PÖPAYED:	Planlama Örgütlenme Personel Alma Yönlendirme Eşgüdüm ve Denetleme
SFAS	: Finansal Muhasebe Standartları (Statements of Financial Accounting Standarts)
LTD	: Limited Şirketi
IFRS	: Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (International Financial Reporting Standarts)
IASC	: Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi (International Accounting Standarts Committee)
IASB	: Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (International Accounting Standarts Board)
İBİK	: İsviçre Birleşme Kanunu
UFRS	: Uluslararası Finansal Raporlama Standartları
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu

TMS : Türkiye Muhasebe Standartları
TFRS : Türkiye Finansal Raporlama Standartları
TMUDESK: Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu
TMSK : Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu

GİRİŞ

İşletmeler iktisadi hayatın en öngörülü unsurlarıdır. Mal ve hizmet üretirler, istihdam sağlarlar. İşletmeler aynı zamanda öğrenen örgütlerdir ve edindikleri tecrübeler sayesinde gelişirler. Kurumsallaşan ve kendi kültürlerini oluşturan işletmeler daha az maliyetle daha fazla üretmek isterler. Yenilik ve katma değeri yüksek ürünlere yönelerek karlılıklarını üst düzeye çıkarmayı hedef edinirler.

Bir taraftan güçlü ve çevik bir örgüt yapısına sahip olan işletmeler büyüme hedeflerini gerçekleştirmek için farklı stratejiler uygularlar. Bu kimi zaman kendi kaynaklarıyla organik bir büyüme şeklinde ortaya çıkabilir veya ileriye-geriye doğru gerçekleştireceği stratejik birleşme kararlarıdır.

İşletme birleşmeleri çeşitli nedenlerle gerçekleşebilir. Dünyada gelişen yeni iktisadi düzen her işletmeyi kendi milli sınırları dışında gösterdiği varlıkla değerlendirmektedir. Devletler kendi topraklarından çıkan işletmelerin yaşam sürelerini uzatmak ve onların büyümesine katkı sağlamak için bütün imkanlarını seferber etmektedirler.

Çoğu zaman işletmeler birleştiklerinde, ayrı ayrı olduklarından daha yüksek değere ulaşabilirler. Böylece birleşen işletmelerin gerek maliyetlerin düşmesi gerekse ortaya çıkardıkları güçlü yapılar nedeniyle karlılıkları artabilir.

Dünyada muhasebe alanında yaşanan gelişmeler mali tabloların gerçeğe en yakın halinin yansıtılmasını amaçlamaktadır. Bu nedenle varıkların tarihi maliyet değeri yerine gerçeğe uygun değerleriyle ölçülmesine yönelik ciddi bir yöneliş vardır. Mali tabloların gerçeğe yaklaşması işletmelerinde birbirlerine yakınlaşmalarına, birleşme ve devralmalara hız kazandırmaktadır.

Bu çalışma işletmelerin defter değerleri dışında bir değerlerinin bulunduğu, işletme birleşmelerinde ortaya çıkan şerefiye değerinin gerçeğe uygun değer yöntemiyle ölçülebilir olduğu hipotezi üzerine kurulmuştur.

1. İŞLETME BİRLEŞMELERİ İLE İLGİLİ TEMEL KAVRAM VE AÇIKLAMALAR

1.1. İşletme Birleşmeleri

Çağdaş işletmelerde üretim ve tüketim kalemleri ile mal ve hizmet çeşitleri oldukça fazladır. Özellikle üretim söz konusu olduğunda bu çok çeşitli mal ve hizmetlerden az bir kısmı bir işletmede üretilmektedir. Bunun nedeni kaynakların sınırlı olmasının yanı sıra üretimin tecrübeye ihtiyaç duymasıdır. Bu nedenle ihtisaslaşma ve uzmanlaşma olarak adlandırılan zorunluluk bir mal ve hizmetin üretimine yönelik faaliyetlerin oluşturduğu mecburiyet işbölümü kavramının derinleşmesine neden olmuştur¹.

İktisadi büyüme kuramı, ne mevcut üretim kaynaklarının miktarını ve kalitesini ne de bu kaynakların kullanılabilceği yerleri veri olarak alır. İktisadi büyüme, mevcut teknolojik piyasa koşullarının dönüştürülmesi yoluyla olur. Böylece toplumdaki insanların yaşam standartlarının iyileştirilmesi için daha kaliteli, daha düşük maliyetli mal ve hizmetler sağlanmış olur.

İnsanların ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik kurulan iktisadi fayda oluşturan birimler işletme olarak adlandırılır. Yukarıda belirtilen hususlardan hareketle “işletme” kavramını anlamak için şu iki tanımdan yararlanabiliriz:

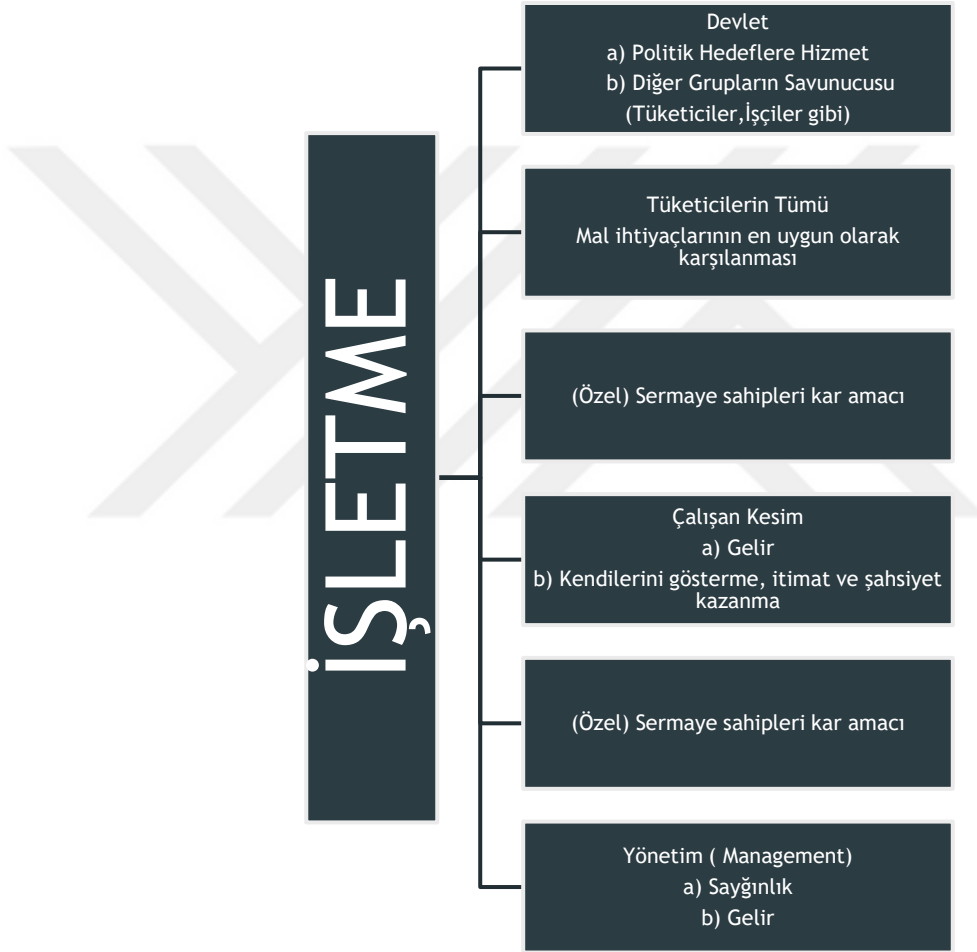
İşletme; belirli bir faaliyet alanında uzmanlık, görgü, bilgi ve tecrübeye dayalı olarak mal ve hizmet üretimi amacıyla emek, sermaye ve diğer üretim araçlarının bir yerde teknik olarak birleşmelerinden oluşan, işleyen ve işleten teknik bir iktisadi varlıktır².

Bir başka tanımda İşletme; amaçlarını gerçekleştirmek için teknoloji, mali ve insan kaynaklarının mal ve /veya hizmet üretimine belirli bir yönetim kültürü ve bundanda önce belirli girişimcilik kültürü çevresinde yönlendirildiği yapılar, örgütler ya da

¹Ahmet Yörük, İktisat, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Basımevi ve Film Merkezi, 1995, s.11.

²Onur Yüksel, UFRS III Kapsamında İşletme Birleşmeleri ve Muhasebeleştirilmesi (Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Muhasebe Denetim Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul: 2008, s.4.

kuruluşlar olarak ifade edilebilir³. Yenilikçi İşletme kavramı ise hem ayrı bir stratejik denetim birimi olarak işletme içinde bu dönüşüm sürecini yani işletme örgütünü ifade eder⁴. Yenilikçi işletme, üretim maliyetlerinin daha önce mal ve hizmetlerin geçerli faktör fiyatlarından elde edilebilen daha iyi kalite ve daha düşük maliyetli mal ve hizmetleri üretmek için satılabilir mamüllere dönüştürülmesini içerir.

Şekil 1: İşletme⁵

İşletmeler müşterilerinin mal ve hizmet ihtiyaçlarını karşılarlar. Genel işletme amaçları arasında kar elde etmek, sosyal sorumluluk ve varlığını sürdürmek vardır. İşletmeler

³ Ali Akdemir, Yeni Ekonomide ve Yeni Dünyada İşletmecilik. Kocaeli: Umuttepe Yayınları, 2014, s.4.

⁴ William Lazonick. Yenilikçi İşletmeyi Anlamak. Ankara: Dost Kitabevi Yayınları. 2007. s.45-77.

⁵ Herbert Jacob. Yeni gelişmeler ışığı altında işletme biliminin genel taslağı ve ana görevlerine toplu bir bakış İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Çeviren, Gökhan Bahşi), İstanbul: 1976, s.105.

ihtiyaçları karşılamak amacı ile bunları pazara sunarlar. Gelirlerinin giderlerinden büyük olduğu ölçüde kar elde ederler. Bir işletmenin kar elde etmesi varlığını sürdürebilmesi için şarttır. İşletmenin personel istihdam ederek maaşlarının ödenmesi, hammadde sağlanması, vergi ve diğer yükümlülüklerini karşılayabilmesi için kar etmesi gerekmektedir. İşletmeler aşağıdaki şekilde görüleceği gibi sınıflandırılabilir.⁶

Şekil 2: İşletme Türleri ⁷

Yukarıda işletme kavramını genel özellikleriyle anlamaya çalıştıktan sonra işletme birleşmelerini daha iyi tanımlayabiliriz.

⁶ Azmi Yalçın ve Hüseyin Özgen. Temel İşletmecilik Bilgisi. Ankara: Nobel Yayıncılık, 2011. s. 5-6.

⁷ Yalçın, Özgen, a.g.e., s. 6.

Birleşme kavramı farklı ülke mevzuatlarında farklı biçimlerde ifade edilir. Türk Ticaret Kanununa kaynak teşkil eden İsviçre Hukukunda Almanca ve Fransızca metinlerde birleşmenin karşılığı olarak ‘fusion’ terimi kullanılmaktadır. Fransız hukukunda da ‘fusion’ terimi tercih edilir. Alman hukukunda ise birleşme için ‘Verschmelzung’ terimi kullanılır. Ayrıca devralma yoluyla birleşme İsviçre Hukukunda ‘Absorptionsfusion’ terimi ile ifade bulurken yeni kuruluş yoluyla birleşme için ‘Kombinationsfusion’ terimi kullanılır. İsviçre öğretisinde birleşme iki veya daha fazla şirketin aralarında yaptıkları bir sözleşme ile tasfiyesiz infisah yoluyla hukuki bir birlik (Einheit) içinde birleşmeyi kararlaştırmalarıdır.

Türk uygulamasında da benzer tanımlar yapılmıştır. Hikmet Sami TÜRK birleşmeyi “en az bir ortaklığın, ortaklarının başka bir ortaklığa alınması karşılığında malvarlığı veya işletmesini aktif ve pasifleriyle bir bütün olarak o ortaklığa devrederek tasfiyesiz dağılması (devralma yoluyla birleşme) veya en az iki ortaklığın, ortaklarının yeni kurulan bir ortaklığa alınmaları karşılığında malvarlıkları veya işletmelerini aktif ve pasifleriyle birer bütün olarak bu ortaklığa devrederek tasfiyesiz dağılması (yeni ortaklık kurulması yoluyla birleşme)” şeklinde tanımlamaktadır.⁸

İki veya daha fazla işletmenin tasfiye kararı alarak aktif varlıklarla borçlarını birleştirerek yeni bir işletmenin kurulması tam birleşme (merger) olarak tanımlanır. Büyük bir işletmenin küçük veya orta boy bir işletmeyi satın alması ve satın alma neticesinde satın alınanın tüzel kişiliğini kaybettiği yapıya satın alma (acquisition) denilmektedir.⁹

İşletme birleşmelerinin yönetim kurullarının gündeminde olmasında deneyimli yöneticiler her zaman önemli bir faktör olmaktadır. Şöyle ki ana ülkenin dışında ihracat ve lisanslama stratejileri ile deneyim kazanan şirket yöneticileri zamanla daha yoğun bir katılım arzulamaktadırlar. Ülke dışı faaliyetlerde kısmi veya tam sahip olma isteği uluslararası şirketleri yatırım kararına sürüklemektedir. Doğrudan yabancı sermaye yatırımı, şirketlerin ana pazarlarda ürünlerini üretmesine, satış yapmasına ve rekabet etmesine imkan vermektedir. Yirminci yüzyılın sonları sınır ötesi satın alma ve

⁸ Fena İpek Kayalı. Türk Ticaret Kanununa Göre Birleşmeler, Ankara: Vedat Kitapçılık, 2014, s. 7-8

⁹ Zeyyat Sabuncuoğlu ve Tuncer Tokul, İşletme, İstanbul: Beta Yayıncılık, 2011, s. 157.

birleşmelerin arttığı yıllardır. Amerikan şirketlerinin İngiltere, Kanada ve Hollanda gibi hedef ülkeler başta olmak üzere doğrudan sermaye yatırımlarının toplamı 1,2 trilyon dolardır.¹⁰.

İşletme birleşmelerinin tarihi gelişimi incelendiğinde çeşitli evrelerden oluştuğu görülmektedir. Bu evreler, bilimsel kaynaklarda dalga olarak adlandırılmış ve belli tarih aralıklarında vuku bulan birleşme merkezli gelişmeleri içermektedir.

Sırasıyla irdelediğimizde; birinci dalga olarak değerlendirilen dönem tekelci birleşmeler dönemi olarak adlandırılmaktadır.

1890 yılında, ABD’de Sherman Gümüş Yasası kabul edilmiş ve bu yasa ile altının konvertibilitesine oluşturduğu tehdit nedeniyle ülke 1893 yılında önemli bir iktisadi bunalımla karşı karşıya kalmıştır¹¹. ABD ekonomisinde bu krizle birlikte büyük bir daralma yaşandı. Aralık 1892’de altın ve gümüşte yaşanan spekülasyon zirveye çıktı. Mayıs 1893’te ise krizin yerini iflas ve panik aldı. Ağustos 1893’te Sherman Gümüş yasının kaldırılması ile bunalım son buldu¹².

Kriz sonrası toparlanma sürecine giren ABD ekonomisi ile birlikte 1897 yılından itibaren işletme birleşmelerinde birinci dalga olarak adlandırılan dönem meydana gelmiştir. Bu dönemde özellikle ulaşım sektöründe meydana gelen gelişme ile birlikte yatay ve dikey işletme birleşmeleri de meydana gelmiş, birçok alanda tekelleşmeler ortaya çıkmıştır. Tekelleşmelerle birlikte birçok endüstri alanında düşüşler gözlenmiş, özellikle gemi sektörünün 1900’lerdeki çöküşü ve 1904 yılında meydana gelen sermaye piyasasındaki kargaşanın birinci dalganın bitmesinde önemli etkisi olmuştur. Birinci dalga süresince birleşmeler çelik, yiyecek, petrol, kimyasal maddeler, işlenmiş metal, ulaşım, makine sanayi ve taşkömürü iş kollarında gerçekleşmiştir.¹³.

İkinci dalga 1916-1929 dönemleri arasında meydana gelmiştir. Bu dönem oligopol birleşmeler dönemi olarak adlandırılır. Özellikle 1920’lerdeki pay senetleri piyasasında ortaya çıkan gelişmeler mali girişimlerle, hizmet ve haberleşme

¹⁰ C. Mark Green ve J. Warren Keegan, Küresel Pazarlama, Ankara: Nobel Yayıncılık, 2015, s. 259

¹¹ Charles P. Kindleberger, Cinnet, Panik ve Çöküş – Mali Krizler Tarihi, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2008, s. 59.

¹² Charles, a.g.e. s. 324.

¹³ Yüksel, a.g.e. s.36.

sektöründeki işletmeleri birleştirme olanağı sağlamıştır. Ayrıca antitröst yasaların katı uygulamaları ile birlikte 1926-1930 arasında ABD’de 4600 birleşme gerçekleşmiştir.¹⁴ İkinci dalga 1929 Kara Perşembe olarak adlandırılan yeni bir buhranın ve mali bunalımın başlamasıyla sona ermiştir.

1950 yılında Clayton Kanununda yapılan Celler-Kefauver düzenlemesi ile arz ve dağıtım kanallarında dikey birleşmeler yoluyla pazara hakim şirketlerin, geriye ya da ileriye doğru birleşerek arz ve dağıtım kanallarını ele geçirmesi yasaklanmıştır. Bu zamana kadar yatay ve dikey birleşen işletmeler yeni düzenlemelerle farklı alanlara yönelmişlerdir. Üçüncü dalganın başlangıcı bu şekilde gerçekleşmiştir.¹⁵

1965-1969 yılları arasında meydana gelen üçüncü dalga çok yönlü birleşmelerdir. Bu birleşme türünde işletmeler birleşecekleri büyük işletmeleri seçer. Çok yönlü birleşmeler farklı iş kollarının bir araya gelmesiyle ortaya çıkan bir kümelenmeyi de ifade etmektedir. Bu açıdan ilgili dönemde çok farklı sanayiler arasında birleşmeler yaşanmıştır. 1969 yılında borsanın düşüşü vergi yasalarında yapılan düzenleme ile bu tür birleşmelerin yararları ortadan kaldırılmış ve dönem sona ermiştir.¹⁶

Hileli birleşmeler dönemi olarak da adlandırılan dördüncü dalga 1981 yılı sonrasını kapsar, Anonim şirketlerin kısa sürede spekülatif karlar elde etmesi için ortaya koydukları ele geçirme oyunları bu dönemin bir özelliğidir. Hileli ele geçirilen işletmenin yönetimi ele geçirme işlemi desteklemektedir.¹⁷ Amerikan Dolarının dünya piyasalarında değerinin düşmesi ile tetiklenen ve ‘Merger Mania’ olarak ifade edilen bu dönem için sırasıyla aşağıdaki olaylar etkili olmuştur.

- Avrupalı ve Japon şirketlerinin değeri düşen ABD doları nedeniyle ABD şirketleri satın alması.
- Yüksek borçlanma ile şirket almayı tahrik eden bir piyasa ortamının var olması.
- Büyük şirket birleşmelerine olumlu yaklaşılması

¹⁴ Yüksel, a.g.e. s, 37.

¹⁵ Suat M. Aksoy, Şirket Birleşmeleri ve Satın Almaların (Şirket Evliliklerinin) Yönetimsel Açısından İncelenmesi Nedenleri, Sorunlar ve Sonuçlar (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme ve Personel Yönetim Organizasyon Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi) İstanbul: 2004, s.8-9.

¹⁶ Yüksel, a.g.e., s.37.

¹⁷ Yüksel, a.g.e., s.38.

- Dikey birleşmeleri kısıtlayan düzenlemelerin kaldırılarak bankacılık, taşımacılık ve iletişim alanında birleşmelerin gerçekleşmesine zemin hazırlanması

Büyüme odaklı bu birleşmeler neticesinde büyüme ile karlılık dengesini birçok şirketin tutturamadığı görülmüştür. Ayrıca şirketlerin birçoğunun da borç batağına saplandığı gibi durumlar dördüncü dalganın önemli sonuçlarındandır. Dördüncü dalga şirketlerin dış kaynak kullanımının arttığı ve beraberinde küçülme kavramının değerlendirildiği bir dönem olarak sona ermiştir¹⁸.

Beşinci dalga ise, 1990 sonrası başlamış ve günümüzde de devam etmektedir. Birlikte iş yapma amacı güdülen motive olan bir süreçtir. Bu süreçte, Amerikan şirketlerinin sınır dışında büyük birleşmelere imza attıkları belli zamanlarda İşletme birleşme sayısı patlama derecesinde artan bir dönemdir. Avrupa ve Japon şirketlerinin uluslararası ekonomideki etkinlikleri karşısında ABD’li şirketlerin kendilerini ve pazar paylarını koruma içgüdüleriyle ortaya koydukları bir dönem olarak adlandırılır. Bu dönemin gelişmesinde uluslararası hisse senedi piyasalarındaki büyümede etkili olmuştur.

Avrupa’da ise, birleşmeler 1950’lerde başlamış ve daha sonra tekelleşmeyi azaltan yasalar nedeniyle 1965’lerde birleşmeler yavaşlamıştır.1970’lerde yeniden başlamış ve gelişmiştir. Hatta 1980’lerde İngiltere için önemli bir avantaj sağlamış ve uluslararası piyasalara girişini kolaylaştırmıştır. Fransa’da 1990’larda destek gören işletme birleşmeleri 1994’te rekor seviyelere ulaşmıştır. Almanya, AB’nin en büyük ortağı olarak birleşmelerin önemle izlendiği bir sanayi ülkesidir. Almanya’da 1990’ların ikinci yarısında birleşmelerde artış yaşanmaya başlamış ve bu birleşmeye konu işlem hacimlerine de yansımıştır. 1990’larda 26 Milyar EUR olan birleşme bedelleri 1999’da 199 Milyar EUR ve 2000’de 487 Milyar EUR’a yükselmiştir¹⁹.

Roma Antlaşması ile Avrupa Ekonomik Topluluğu kurulmuş ve Avrupa Rekabet Hukukunu ortaya çıkarmıştır. Antlaşmanın şirketler arası rekabetle ilgili 85 ve 86. Maddeleri hakim durumun kötüye kullanılması sonucunda rekabetin bozulmasını

¹⁸ Aksoy, a.g.e., s.10-11-12

¹⁹ Naz Sayarı, FRS 3 Kapsamında İşletme Birleşmeleri (Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı Muhasebe Finansman Bölümü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Ankara: 2008, s.32.

engellemek ve şirketlerin birbirleriyle uyumlu hareket etmelerini sağlayacak kurallar getirmiştir.İlgili maddeler şirket birleşmeleri ve iktisaplarını içermediği için komisyon birçok şirket birleşmesi ve iktisabında müdahil olamamıştır. Bu dönem içinde yalnız Warner Lambert-Gillette örneğinde şirket evliliğini resmen yasaklama yoluna gitmiştir.²⁰.

Avrupa Birliğinde birleşmelerin kontrolü ancak 4064/89 sayılı tüzük (1310/97 sayılı tüzük ile değişik) çerçevesinde ilk defa yapılmaya başlamıştır. Tüzüğün 2. Maddesine göre “*Ortak Pazar’da veya Ortak Pazar’ın önemli bir kısmında rekabetin önemli bir şekilde engellenmesine neden olacak biçimde bir hakim durum yaratılması veya mevcut bir hakim durumun güçlendirilmesine yol açmayan bir yoğunlaşma*” işlemi Ortak Pazar ile uyumlu kabul edilmektedir.²¹.

Ülkemizde şirket birleşmelerinin tarihi 1800'lere kadar giderken bu birleşmelerin genellikle kamuya ait bankalarla ilgili olduğu dikkat çekmektedir. Genel bir anlayış olarak birleşme çoğu zaman zordaki bir şirketi kurtarma olarak değerlendirilmektedir. Aynı grup içinde kar eden bir şirketin zarar eden şirketi satın alması şeklinde meydana gelmektedir. Türk şirketleri birleşme konusunda yeterli motivasyon ve isteği taşımamaktadır. 1950'lerde kamu kontrolündeki banka ve iktisadi kuruluşlarla başlayan birleşmeler 1980'lerde esas olarak başlamış ve 1990'larda ivme kazanmıştır.

Türk şirketlerinin aile şirketleri olması ve bu şirketlerin yönetim haklarını ellerinde tutma isteği çoğu zaman yeni birleşme ve satın almaların önündeki en büyük engel olmaktadır.Bir başka deyişle Türk işletmelerinin birleşme konusunda mesafeli yaklaşımları kültürel bir davranış biçimini yansıtmaktadır.

Son dönemde gelişen ekonomi ile birlikte stratejik davranma gereği ve karları artırmak gibi zorunluluklar işletme birleşmelerinin artmasında önemli bir moral kaynağı

²⁰ Sinan Ülgen, TÜSİAD, Avrupa Birliği Şirket Birleşmeleri Yönetmeliği, İstanbul,1998, s.15.

²¹ Murat Çetinkaya, Batmakta Olan Bir Teşebbüsün Devralınması: Literatür Taraması ve Örnek Olay Çalışması”, Rekabet Dergisi, Sayı: 13, 2003, (Çevrimiçi) www.rekabet.gov.tr , (Erişim tarihi 10.01.2016) s.39

olmaktadır²². Ülkemizde işletme birleşmelerinin derinliğinin olmamasında kayıt dışılığın yaygın olmasının da büyük önemi bulunmaktadır.

İşletme hesapları ile ortaklarının hesapları arasındaki geçişkenlik ve kayıt dışı işlemler işletme kayıtlarının gerçeği tam olarak yansıtmasına imkân vermemektedir. Şirketlerin varlık ve yükümlülükleri ile ilgili güvenilir bilgi vermeyen finansal raporlar nedeniyle küçük ve orta boy işletmeler ile borsaya kote olmayan şirketler arasında satın alma veya devralma yoluyla birleşme işlemlerinde istenilen atılım gerçekleşmemektedir.

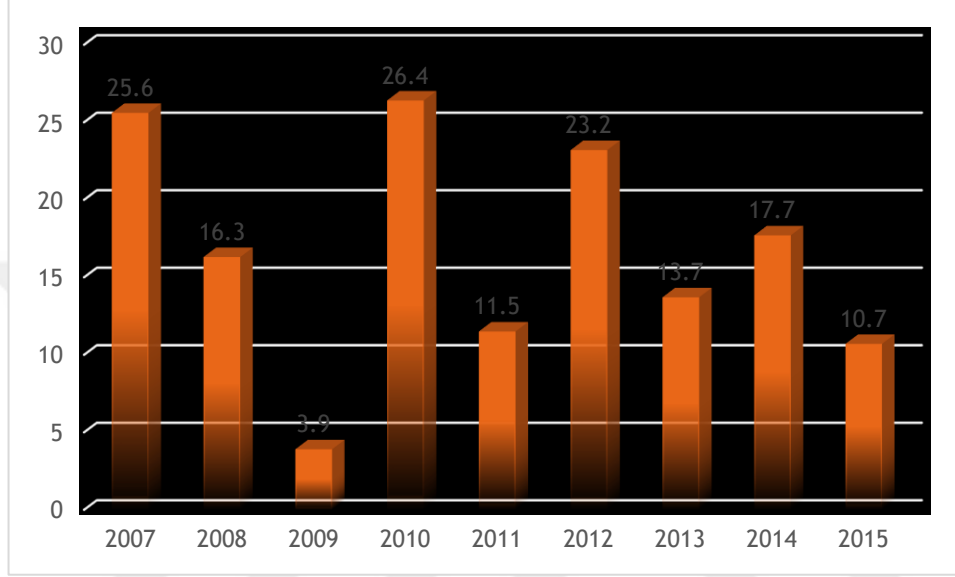
Dünya ekonomisinde yaşanan değişim ve gelişmeler; gelişmekte olan ülkemizde de etkili olmakta ve izlenmektedir. İşletme birleşmeleri ve devralmalar uygun yatırım ortamı ile birlikte artarak devam etmektedir. İşletme birleşmelerinin başarı ile sonuçlanmasında ortaya çıkacak sinerji kamu ve özel sektör açısından bir çok kurumu ilgilendirmektedir. Bu nedenle 'Birleşme ve Satın Alma İşlemleri' başlığı ile on yılı aşkın bir süredir global denetim şirketi olan Ernst Young (EY) tarafından her yıl açık kaynaklardan oluşturulan kapsamlı raporlar yayınlanmaktadır. EY tarafından hazırlanan Birleşme ve Satın Alma İşlemleri 2014 raporuna göre yıl içerisinde açıklanan toplam 318 birleşme ve satın alma işlemi gerçekleşmiştir. İşlem sayısı kadar işlem hacmi de büyük önem taşımaktadır. Açıklanan bazı işlemlerde değerler tarafların aldıkları karar gereği kamuoyu ile paylaşılmamaktadır.

Son beş yıl birleşme ve satın alma işlem hacimleri 2010 yılında 26,4 Milyar ABD doları iken 2011'de 11,5, 2012'de 23,2, 2013'de 13,7 ve 2014 yılında 17,7 Milyar ABD doları olarak gerçekleşmiştir.

²² Şakir Sakarya, Şirket Birleşmelerinde Firma Değerinin Tespiti ve Yönetimi (Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Bilim Dalı, Muhasebe Finansman Ana Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi) Sakarya:2002, s.36-40.

Yıllar İtibariyle Birleşme ve Satınalma İşlem Değerleri ABD \$

Tablo 1 : Açıklanan Birleşme İşlem Değerleri 2007-2015.²³

Yerli ve yabancı yatırımcılar açısından değerlendirildiğinde son beş yıl içinde gerçekleşen toplam 92,5 Milyar ABD doları işlem hacminin 56,6 Milyar dolarlık bölümünü, Türk yatırımcılar kalan 35,9 Milyar dolarlık kısmını ise yabancı yatırımcılar gerçekleştirmiştir.²⁴

1.2. İşletme Birleşmelerinin Nedenleri

İşletme birleşmelerini ortaya çıkaran birçok neden bulunmaktadır. Birleşmeler kimi zaman üretim maliyetlerini düşürmek için, kimi zamanda vergi ve mali avantajlar sağlamak içindir. Yöneticilerin işletmelerinin faaliyetlerini devam ettirmeleri için gerekli kararlar almaları gerekmektedir. Aşağıda incelemeye çalışılan işletme

²³ Ernst & Young Türkiye , Birleşme ve Satınalma İşlemleri 2015 Raporu, İstanbul, s.6 (Sonradan iptal edilen Satınalma ve Birleşmeler bu grafikte dikkate alınmamıştır)

²⁴ Ernst & Young Türkiye. Birleşme ve Satın Alma İşlemleri 2014 Raporu, İstanbul: 2015, s.5-8.

birleşmeleri nedenleri esasen tam olarak bu kararların birleşme özelinde neler olduğunu göstermektedir.

Verimlilik, işletmeler için stratejik öneme sahiptir. İşletmeler kaynaklarını akılcı kullanırlarsa iktisadi davranmanın sağlayacağı olanaklardan yararlanmış olurlar. Bu olanaklardan yararlanmak işletmelerin verimliliğini yükseltir ve rekabet gücünü artırır²⁵.

Verimlilik, kaynakların kullanımı ile ortaya çıkan ürün ve hizmet arasındaki olumlu veya olumsuz ilişki olarak tanımlanır. İyi bir örgütlenme sistemi kuramayan şirketler zamanla esnek ve hızlı hareket etme kabiliyetlerini kaybederler ve rekabet yarışında geriye düşebilirler. Ellerindeki maddi ve beşeri kaynakları iyi yönetemediklerinde ise beklenen çıktının kalitesi hem nicelik hem de nitelik olarak düşer. Bu nedenle gelişen iktisadi koşullarla birlikte büyüyen şirket örgütlenmeleri her zaman verimli işler ortaya çıkaramayabilirler. İşletme birleşmelerinin verimliliğini artırmak gibi sonuçları olabilir. Mali kaynak açığı bulunan fakat beşeri kaynakları güçlü ve yönetim kültürü gelişmiş bir şirket ile köklü ama hantallaşmış aynı zamanda varlık yapısı iyi bir şirket birleşerek yeni bir sinerji oluşturabilirler. Böyle bir işletme birleşmesinde üretimden insan kaynaklarına; örgüt yapısından mali kaynak yapılanmasına kadar birçok alanda verimlilik sağlanabilir.

Büyük ölçekli işletmelerin birleşmeleri sonucunda üretim ve karlılık artarken maliyetler düşer. İşletme birleşmeleri üst yönetimlerin stratejik kararlarıdır. Birleşme operasyonları öncesi çok önemli analiz ve değerlendirmeler yapılır. Bu değerlendirmeler sonucunda şirketin yeni yatırım yapmadan birleşme sayesinde elde edeceği yeteneklerin kazanılması amaçlanır.

Ölçek ekonomisi sonucunda üretim arttıkça veya işletme büyüdükçe sabit maliyetler düşer²⁶. İşletme birleşmeleri ile güçlerde birleşmekte ve sabit yatırımlar için mali kaynak sağlanmasında önemli yararlar elde edilmektedir.

İşletme birleşmeleri sonucunda ortaya çıkan ölçek ekonomisi ile işletmelerin pazar gücü artar ve yeni pazarlara girmesi kolaylaşır. Dağıtım kanallarının büyümesi ve birleşme ile tamamlayıcı bir ürün üretilmesi satışları artırabilir.

²⁵ Akdemir, a.g.e., s.112.

²⁶ Akdemir, a.g.e., s.76.

İnsan Kaynakları, Araştırma Geliştirme vb. işletme birimleri birleştirilerek maliyetler önemli ölçüde azaltılır. Birleşen işletmelerin büyük ölçekli mal, hizmet ve hammadde alımları birim fiyatları olumlu yönde etkiler. Ayrıca bu yüksek miktarlı alımlar düşük, faiz ve uzun vadeli mali kaynak temini konusunda birleşen işletmelere yarar sağlar.²⁷

Kurthan Fişek'e göre yönetim "Toplumsal hayatta değişik kesimlerin faaliyetini düzenleyen ve bu kesimlerdeki yönetsel kuruluşların belirleyici özelliklerinde somutlaşan bir eylemler dizisi, eş amaçlı kişilerin yer aldıkları bir örgütün en kısa yoldan amaçlarını gerçekleştirmesine yönelik PÖPAYED (Planlama, Örgütlenme, Personel Alma, Yönlendirme, Eşgüdüm ve Denetleme) öğelerinden ortaya çıkan bir süreçtir."²⁸ Gerçekten karmaşa olarak görülen bu durum aynı zamanda bir sanat olarak da kabul edilir. Bu nedenle iyi bir ekip sayesinde yönetim sorunlarının üstesinden gelinir ve fark oluşturulabilir. Birleşme faaliyetlerinin en önemli gerekçelerinden birisi de yetenekli yöneticilere sahip olma isteğidir. Bu sayede olağan zamanların dışında kritik dönemlerde de iyi yönetilen işletmeler söz konusu olacaktır.

Birleşme ve satın almalarda yetenekli yönetime sahip olma ile ilgili olarak Milliyet Gazetesi İnternet sitesinde yayınlanan "Yemeksepeti 589 milyon dolara satıldı" haberi bize özetle şunu anlatıyor:

Ülkemizde faaliyet gösteren online yemek sipariş platformu Yemeksepeti 2015 yılında dünyaca tanınan online yemek platformu Delivery Hero tarafından 589 Milyon Amerikan Dolarına satın alındı. Bu satınalma işleminde Yemeksepeti'nin kurucu ortağı ve Yürütmeden Sorumlu Yönetici Nevzat AYDIN hisselerinin tamamını sattığı Yemeksepetinde satış sözleşmesi gereği Yürütmeden Sorumlu Yönetici olarak görev yapmaya devam etmektedir. Delivery Hero'nun bu satınalma işlemini gerçekleştirmesinde stratejik bir karar verdiği ve aynı zamanda yetenekli yönetime sahip olma arzusunu açıkça ifade ettiği anlaşılmaktadır. Haberde ayrıca şirketin Yürütmeden

²⁷ Aksoy, a.g.e., s.112.

²⁸ Kurthan Fişek, Yönetim, Ankara: Kıta Yayıncılık, 2012, s.31.

Sorumlu Yönetici Nevzat AYDIN'ın görevini sürdürmeye devam ederken Delivery Hero üst yönetiminde de görev alacağı belirtiliyor²⁹.

İşletmeler hayatlarını sürdürmek, gelişmek ve büyümek için çeşitli kaynaklara ihtiyaç duyarlar. Bu kaynakların önemli bir kısmı malidir. İşletmeler kaynak ihtiyaçlarını bir başka işletme ile birleşerek sağlama yoluna da gidebilirler. İşletmelerin kaynak bulmalarındaki etkenler arasında mali kredibiliteleri yanında, yönetim tarzı ve iş yapma biçimi de bulunur. Mali açıdan zorda olan işletmelerin güçlü kaynak bulmak için kapasiteli işletmelerle birleşme yolunu seçmesi mali açıdan yarar sağlar.

İşletmeler üretim, yönetim ve pazar payı gibi kavramlar dışında satın alacakları şirketin zararını mahsup etmek için de birleşme yoluna gidebilirler. Karlı olan işletmelerin özellikle ödemek zorunda oldukları vergilerden kaçınmak için zarar eden işletmeleri satın almaları veya onlarla birleşmeleri vergi avantajı olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca amortisman tabi varlıkların değerinin artırılması veya şerefiyenin bedelinin aktifleştirilmesi bir vergi teşvikidir³⁰.

İşletmeler, değerli sınai haklar olan marka, patent, lisans, teknik bilgi sahibi olan işletmelerle sadece bu haklara ortak olmak için birleşme yoluna gidebilirler. İşletmelere rekabet üstünlüğü kazandıran fikri ve sınai mülkiyet hakları şerefiyenin belirlenmesinde de önemli bir etkiye sahiptir³¹.

Uluslararası üretim ve ticaret yapan Koç Topluluğu, değerli sınai hakların önemini kavrayan ve bu alanda çalışmalar yürüten bir kuruluş olarak faaliyetini sürdürmektedir. İleriki yıllarda gerçekleşecek bir şirket evliliğinde, elini marka ve patent konusunda güçlendirmek için ciddi bir çalışma yürütmektedir.

Ülkemiz sanayisinde öncü olan Koç Topluluğu'nun 7 binin üzerinde marka, 3.600'ün üzerinde patent ailesi, 8.400'ün üzerinde patent, 800'ün üzerinde endüstriyel tasarım, 4.800'ün üzerinde internet alan adı ile Türkiye'nin en büyük fikri haklar portföyüne

²⁹ “Yemeksepeti 589 milyon dolara satıldı”, ((Çevrimiçi) <http://www.milliyet.com.tr/yemeksepeti-589-milyon-dolara-pembenar-detay-yemek-2054297/> (Erişim Tarihi: 24.08.2016)

³⁰ Cem Burak Şahözkan, Banka Birleşmeleri, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, Ankara: 2003, s.59-60

³¹ Güldan Kılıç, İşletme Birleşmeleri ve Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS) III (Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı Muhasebe Programı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) İzmir: 2011, s.11.

sahip olması dikkat çekici bir gelişmedir. Şirket yetkilileri, topluluk şirketlerinin 2014 yılında 563 yeni patent başvurusu gerçekleştirdiğini, bu sayıyı 2015 yılında 660'a çıkardığını belirtiyor³².

İşletmelerin kendilerini geliştirmeleri için rekabet ortamı günümüz iktisadi düzeni açısından önemli bir unsurdur. Rekabet işletmeler arasında en sert şekilde mücadeleyi gerektiren ve geride kalanın yarıştan çekildiği acımasız bir hale dönüşmüştür.

Esasen rekabet, sosyal hayatta kimlerin daha iyi olduğunu ortaya çıkaran, en iyinin tespiti ve yeni toplumsal değerler açısından bir kazançtır. Kişilerin veya işletmelerin daha başarılı olmak için tüm faydalı bilgi ve becerilerini ortaya koymalarını teşvik etmesi açısından etkin bir yoldur³³.

Günümüz rekabet koşulları, devletlerin düzenleyici kuruluşlarına rağmen işletme karlılıklarını tehdit edecek seviyelere ulaşmaktadır. Sektör içinde yarış halinde olan işletmelerin acımasız rekabet ortamında daha az karla satış yapmaktansa ortak menfaatleri doğrultusunda birleşmeleri rekabetin azalmasına neden olmaktadır.

Çikolata ve bisküvi ile başladığı iş serüvenine onlarca yeni ürün çeşidi ekleyen Yıldız Holding'e bağlı Ülker markası 2011 yılında perakende gıda mağazacılığına girme kararı aldı. Bu sayede dağıtım ve pazarlama ağının devamında mağazalar aracılığı ile ürünlerini son tüketiciye ulaştırarak bu alanda büyüme hedefini ortaya koydu. 2011 yılında 600 Milyon TL ödeyerek ŞOK marketleri satın aldı³⁴. Ardından sektörde rakibi olan DİA SA indirim marketlerini 2013 yılında 320 Milyon TL ödeyerek satın alarak iş kolunda lider markası BİM'e rakip oldu³⁵.

³²Koç Grubunun Patent Sayısı 8400'ün Üzerinde Koç Holding Yönetim Kurulu Başkanı Ömer Koç www.gazetevatan.com.tr (20.04.2016) (Çevrimiçi) <http://www.gazetevatan.com/omer-koc-koc-grubu-nun-patent-sayisi-8-400-un-uzerinde-936932-ekonomi/> (Erişim Tarihi 24.08.2016)

³³ Mustafa Çolak, Şirket Birleşmeleri ve Rekabete Etkisi (Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Kahramanmaraş: 2006, s.7.

³⁴ Ülker 600 milyon TL'ye Şok'u aldı, www.gazetevatan.com.tr,(08.06.2011) (Çevrimiçi) <http://www.gazetevatan.com/ulker-600-milyon-tl-ye-sok-u-aldi-382390-ekonomi/> (Erişim Tarihi 08.10.2016)

³⁵ Ülker, DiaSA'yı satın aldı, www.ntv.com.tr, (19.04.2013) (Çevrimiçi) <http://www.ntv.com.tr/ekonomi/ulker-diasayi-satin-aldi.yhmmfqrOk-ZN IGG2wotg> , Erişim Tarihi : 08.10.2016)

Ülkelerin genel düzeyde beklentileri sürdürülebilir iktisadi büyümenin sağlanmasıdır. Ekonomik büyüme, bir ülkenin reel ve nominal biçimde ölçülen milli gelirinin bir önceki yıla göre artış oranıyla hesaplanır. Teknolojik gelişmeler, kapasite artışları ve verimlilik büyüme unsurları olarak değerlendirilir³⁶. İşletmeler açısından sürdürülebilir büyüme için ek mali kaynakların yanı sıra yönetim, bilgi ve tecrübeye dayalı ihtiyaçlar doğar. İşletme içinde olmayan veya eksik olan yeteneklerin başka işletme ile birleşme sağlanarak kapatılması mümkündür.

Sermaye piyasalarında işlem gören işletmeler için hisse senedi fiyatlarında yukarıya doğru hareketlilik ve talep görme önemli bir husustur. Hisse senetlerinin kazandırma gücü yönteminde birleşmenin hisse senetlerine olan etkisi analiz edilir. Bu yöntemin varsayımı hisse fiyatlarının birleşme ile arzu edilen sinerjiyi kazanacağı görüşüdür. Yöntemin ön koşulu piyasa oyuncularının asimetrik olmayan bilgi akışıyla sermaye piyasalarında hareket ettiği görüşüdür³⁷.

1.3. İşletme Birleşmelerinin Sınıflandırılması

İşletme birleşmelerinin kendi içinde bir sınıflandırması bulunmaktadır. İktisadi faaliyet alanlarına göre ve hukuki statülerine göre ayrılırlar. İktisadi faaliyet alanları Yatay, Dikey, Dairesel, Çok Yönlü Dağılımlar ve Birleşmeler olarak incelenmektedir. Hukuki statüleri açısından ise işletme birleşmeleri Holding, Tröst, Konsorsiyum, İş Ortaklıkları, Kartel şeklindedir.

³⁶ Mahfi Eğilmez ve Ercan Kumcu, Ekonomi Politikası Teori ve Türkiye Uygulaması, İstanbul: Remzi Kitabevi, 10.Basım, 2006, s.124-125.

³⁷ Melek Acar, TFRS ve Düzenlemelerine Göre İşletme Birleşmelerinde Birleşme Sonrası Finansal Raporlama, (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İletme Ana Bilim Dalı Munasebe Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul: 2011, s.16.

1.3.1. İktisadi Faaliyet Alanlarına Göre Sınıflandırmalar

İktisadi açıdan işletme birleşmeleri faaliyet alanlarına göre sınıflandırılmaktadır. Bilindiği üzere birleşmeler kötü giden bir eğilimi düzeltmek, rekabeti azaltmak için gerçekleştirilebilir. En önemli yararı ortak kaynakların kullanılabilmesidir. Yatay, dikey, dairesel birleşmeler yanında çok yönlü dağılmalar ve birleşmelerde bulunmaktadır.

1.3.1.1. İktisadi Açıdan İşletme Birleşmeleri

Mal veya Hizmet üretimi işletmeler tarafından birden fazla üretim birimiyle yapılabilir. İşletmeler bir kişiye ait olabilecekleri gibi birden fazla kişiye ait ortaklık şeklinde olabilirler.³⁸ İşletmeler zaman içinde büyüme ve gelişme gösterebileceği gibi daralma ve küçülme de gösterebilirler. İktisadi yaşamın içinde işletmeleri bekleyen olağan ve olağandışı bu gibi gelişmeler karşısında yöneticilerin önemli kararlar almaları gerekebilir. İşletme birleşmeleri bu açıdan alınan önemli kararlardan biridir.

Birleşme kararı ile devralan işletme veya devrolan işletme olacağı gibi tarafların hukuki varlığını sonlandırarak oluşturacakları yeni bir işletme çatısı altında da birleşme sağlanabilir.³⁹

Birleşmeler kötü giden bir eğilimi düzeltmek, rekabeti azaltmak için gerçekleştirilebilir. Birleşmelerin en önemli yararı kaynakların ortak kullanılabilmesidir. Bu sayede işletmeler daha önce sahip olmadıkları pazar ve dağıtım kanallarına kavuşurlar. Birleşmeler sayesinde yeniden yatırım yapılmayan alanlar, işletmelerin maliyetlerini azaltır ve verimliliği artırır. Belirtilen noktada ölçek ekonomisinin etkileri gözlemlenir. Bazı birleşme türlerinde birleşen işletmelerden biri diğerinin borçlarını üstlenerek borçlu şirketin yeniden bir başlangıç yapmasına imkan sunar.⁴⁰

³⁸ Mahfi Eğilmez, Mikro Ekonomi Güncel Örneklerle, İstanbul: Remzi Kitabevi, b.1, 2015, s.113.

³⁹ Şengül, a.g.e., s.8.

⁴⁰ Cevdet Kızıl, Faruk Kahve ve Oğuz Aydınılmaz, Muhasebe ve Finans Perspektiinden Renault-Nissan Birleşmesi ile Daimler Stratejik Ortaklığı, İstanbul, Derin Yayınları. 2013, s.238.

1.3.1.2. Yatay Birleşmeler

İşletmeler faaliyetlerini farklı coğrafyalara yayarak veya mevcut pazarına sunduğu mal ve hizmetlerini çeşitlendirerek yatay büyüme gerçekleştirirler. ETİ şirketler gurubunun bisküviden sonra, kraker, çikolata, gofret gibi benzer ürünleri piyasaya sürmesi, bunun yanında ÜLKER'in yeni dağıtım kanallarına ulaşabilmek için dünyaca ünlü Belçika çikolata markası GODİVA'yı satın alması yatay büyüme ve devralma yoluyla birleşmeye iki somut örnek olarak verilebilir.

Yatay büyüme için işletmeler iç kaynaklarını harekete geçirebildikleri gibi satın alma ve birleşme gibi yöntemleri de seçebilirler. Benzer iş kolunda faaliyet gösteren işletmelerin birleşmesi yatay birleşme olarak adlandırılır. Bu tarz birleşmelerde amaç uzmanlıktan yararlanmadır. Yatay birleşmelerin ülkemizdeki örnekleri Osmanlı Bankası-Garanti Bankası, Family Finans-Anadolu Finans, Pınar Et-Maret, Koçbank-Yapı Kredi Bankası'dır.⁴¹

1.3.1.3. Dikey Birleşmeler

İşletmeler, maliyetlerini azaltmak ya da pazarlarını geliştirmek için dikey büyümeye ilgi duyabilirler. Tedarikçilerinin sunduğu mal ve hizmetleri üretebilir veya bu üretimi yapan işletmelerle birleşme yolunu seçebilirler.

İşletmelerin tedarikçilerinin görevlerini üstlenmesine geriye doğru birleşme, kendi ürünlerini alan satan işletmelerin görevlerini üstlenmesine ise ileriye doğru birleşme denir. Bu birleşmeler mülkiyet sahibi olarak yapılabileceği gibi bağlayıcı kontratlarla da yapılabilmektedir.⁴² Örneğin; çimento üreticisi işletmelerin hazır beton santralleriyle birleşmesi ileriye doğru dikey birleşme olarak değerlendirilirken yine hazır beton santrallerinin taş ve kum ocaklarıyla birleşmesi geriye doğru dikey birleşme olarak gösterilebilir.

⁴¹ Yüksel, a.g.e., 21-22.

⁴² Murat Yalçıntaş, Stratejik Yönetim ve Kobi'ler, Ankara, Nobel Akademik Yayınlar, 2015, s.40.

1.3.1.4. Dairesel Birleşmeler

Benzer tür birleşmeler olarak da adlandırılan dairesel birleşmelerde amaç pazarlama kapasitesinden daha fazla yararlanma olarak ifade edilmektedir. Dairesel birleşmelerde yatay veya dikey olarak bir ilişki bulunmaz. Daha çok bankacılık sektöründe gerçekleşen birleşmeler örnek gösterilmektedir. Birbiriyle ilişkili alanlarda faaliyet gösteren işletmelerin birleşmesi büyüme odaklıdır⁴³. Bankacılık dışında A 101 perakende satış mağazalarının Çağrı Semt perakende mağazalarını satın alması örnek olarak gösterilebilir.

1.3.1.5. Çok Yönlü Birleşmeler

Faaliyet alanları açısından mal ve hizmet üretimi açısından aralarında benzerlik olmayan işletmelerin çok yönlü dağılarak birleşmelerinden meydana gelir. Yatırımların çok yönlü olmasında amaç riskin azaltılması amacıyla gerçekleştirilmektedir. Bu tür birleşmelerde her zaman olumlu sinerji ortaya çıkmayabilir. Bu birleşmelere örnek olarak ilaç üreten bir işletme ile saat üreten bir işletmenin birleşmesi gösterilebilir.

1.3.3. Hukuki Statülerine Göre Birleşmeler

Birleşmeler, işletmelerin hukuki statüleri açısından ayrıca değerlendirilir. İşletmelerin sermaye yapısı, ortaklık yapısı gibi hususlar bu açıdan önemlidir. Yazılı hukuki sözleşmelerle ortaya çıkan düzenlemeler ve yapılarda bu başlık altında incelenmektedir.

Yeni Türk Ticaret Kanunu ile türler arası birleşme serbestisi gelmiş ve anonim, sermayesi paylara bölünmüş konandit, kollektif, komandit ve kooperatif şirketlerin birbirleriyle birleşebilmelerinin önü açılmıştır. Bu birleşme serbestisi “hukuki şekil ile bağlı olmayan birleşme” olarak adlandırılmaktadır. T.T.K kapsamında birleşen

⁴³ Sakarya, a.g.e., s.23.

şirketlerin şahıs, sermaye şirketi veya kooperatif olmalarına bağlı olarak belli kısıtlamalar bulunmaktadır⁴⁴

1.3.3. Hukuki Açıdan İşletme Birleşmeleri

İktisadi açıdan birleşme olarak adlandırılan birçok husus hukuki açıdan farklı değerlendirilebilir. Ticaret şirketleri birleşmesi TTK açısından şöyle ifade edilmektedir. Türk Ticaret Kanununun Md.136. *“Birleşme, bir veya birden fazla ticaret şirketinin malvarlığının tasfiye edilmeksizin başka ticaret şirketine ya da en az iki ticaret şirketinin malvarlığının tasfiye edilmeksizin yeni kurulacak bir ticaret şirketine kendiliğinden ve külli halefiyet ilkesi gereğince devredilmesi ve bunun neticesinde infisah eden şirketin ortaklarına belirlenen değiş-tokuş oranına göre bünyesinde birleşilen ya da yeni kurulan şirkette kendiliğinden ortaklık payı verilmesidir”*⁴⁵.

1.3.3.1. Holdingler

İktisadi büyüme ve uluslararası gelişen ticaret hacmi farklı alanlarda faaliyet gösteren topluluk şirketlerinin daha iyi yönetilmesi için piramit yapılanmayı gerekli kılmaktadır. Holding şirketleri, topluluğun hisse sahibi olduğu şirketlerin daha verimli yönetilmesini amaçlamaktadır.

Şirketlerde pay sahipliği ve oy haklarında imtiyaz şeklinde hisselerin çoğunu elinde bulunduran şirket hakim şirkettir. Hakim şirketin yönetiminde olan ise bağlı şirkettir. Tüm bu yapıya şirketler topluluğu adı verilir. Uygulamada şirketler topluluğu ve holding kavramları karıştırılmaktadır. Holding, kuruluşunda şirketler üzerinde hisse hakimiyeti

⁴⁴ Salih Bayram, Uygulama Örnekleriyle Bölünmü Birleşme ve Tasfiye İşlemleri, Maliye Hesap Uzmanları Derneği, İstanbul, 2017, s.64-65.

⁴⁵ Şengül, a.g.e., s.8.

aranmamaktadır. Holdinglerin kuruluşu için Bakanlık izni ve Türk Ticaret Kanunun çerçevesinde Anonim Şirket türünde olmaları yeterlidir. Holding şirketler genellikle yönetim dışında herhangi bir üretim ve pazarlama işlevi yerine getirmezler. Anonim Şirket olarak kurulurlar. Holding şirketlerinin kuruluşunda Gümrük ve Ticaret Bakanlığından izin alınması gerekir.⁴⁶. Holdinglerin kuruluşu ile ilgili izin süreci tebliğ ile düzenlenmiştir.⁴⁷

1.3.3.2. Tröst

Yasal ve iktisadi bağımsızlıklarını kaybederek yaptıkları anlaşmalar sonucu ortaya çıkan birleşmelere tröst adı verilir. Genellikle madencilik, petrol ve imalat sanayii gibi sektörlerde görülür. Tröstler, parasal ihtiyacı gerektiren açık veya gizli anlaşmalarla ortaya çıkarlar. Genellikle gizli anlaşmaları tercih ederler. Kartel ile arasındaki fark tek bir sektöre bağlı olmaksızın farklı faaliyet alanlarını kapsayacak şekilde gerçekleşen anlaşmaları içerir.

1.3.3.3. Konsorsiyum

Projelerin ölçeği o alanda uzmanlaşmış işletmelerin kapasitelerini aşabilir. Böyle durumlar iki veya daha fazla işletmenin bir araya gelmesiyle büyük bir projenin gerçekleştirilmesi için işletmelerin hukuki ve iktisadi bağımsızlıklarını kaybetmeksizin işbirliği yapmaları, konsorsiyum olarak adlandırılmaktadır⁴⁸. İstanbul ilinde elektrik dağıtım ihalesini alan Cengiz-Limak-Kalyon konsorsiyumu örnek olarak verilebilir. Ülkemizde büyük kamu yatırımları ve özelleştirme ihalelerinde devam eden konsorsiyumlar bulunmaktadır. Konsorsiyum ile ilgili mevzuatımızda özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Konsorsiyum sözleşmeleri Borçlar Kanunu içinde yer

⁴⁶ Rasim Can Çakır, www.dunya.com.tr, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda Holding Şirketler, 24.01.2014, (Çevrimiçi) <http://www.dunya.com/gundem/6102-sayili-turk-ticaret-kanununda-holding-sirketler-haberi-235659>, (Erişim Tarihi, 23.03.2016).

⁴⁷ T.C Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Anonim ve Limited Şirketlerin Sermayelerini Yeni Asgari Tutarlara Yükseltmelerini ve Kuruluşu ve Esas Sözleşme Değişikliği İzne Tabi Anonim Şirketlerin Belirlenmesine İlişkin Tebliğ, 15 Kasım 2012, M.5.

⁴⁸ Akdemir, a.g.e. s.181.

alan adi ortaklık sözleşmeleri olarak değerlendirilir. Şöyle ki;”... iki ya da daha fazla kişinin emeklerini ve mallarını ortak bir amaca erişmek üzere birleştirmeyi üstlendikleri sözleşmedir. Bir ortaklık, kanunla düzenlenmiş ortaklıkların ayırt edici niteliklerini taşııyorsa, bu bölüm hükümlerine tabi adi ortaklık sayılır”⁴⁹

1.3.3.4. İş Ortaklıkları

Uluslararası kaynaklarda ‘Joint Venture’ olarak adlandırılan ortak girişim, iki işletmenin çeşitli ortak amaçlara hizmet etmesini sağlamak amacıyla yeni bir işletmeyi ortak olarak oluşturmalarıyla ortaya çıkmaktadır. A ve B işletmesinin C işletmesi kurması, ortak girişim olarak ifade edilebilir⁵⁰. Kurumlar Vergisi Kanunununda İş Ortaklıkları şu şekilde ifade edilmiştir, “...Kurumların kendi aralarında veya şahıs ortaklıkları ya da gerçek kişilerle, belli bir işin birlikte yapılmasını ortaklaşa yüklenmek ve kazancını paylaşmak amacıyla kurdukları ortaklıklardan bu şekilde mükellefiyet tesis edilmesini talep edenler iş ortaklıklarıdır. Bunların tüzel kişiliklerinin olmaması mükellefiyetlerini etkilemez ⁵¹ - İş ortaklıklarının konsorsiyumdan farkı yapılacak işte ortakların sorumluluklarının farklı ve işle sınırlı olmasıdır.

1.3.4. Biçimsel Olmayan Birleşmeler

Belli bir biçime sahip olmayan anlaşma ve işbirlikleri biçimsel olmayan birleşmeler olarak adlandırılır. Rekabetin sınırlandırılması ya da menfaatleri gereği başka konularda ortaya çıkan birleşmelerdir. Bu tür birleşmelerde işletmeler hukuki varlıklarını

⁴⁹ 6098 Sayılı Borçlar Kanunu Md..630

⁵⁰ Akdemir, a.g.e. s.182.

⁵¹ 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu Md..2 f.7.

korurlar.⁵² . Bir mevzuata tabi olmaksızın ücretlendirme, fiyatlandırma ve işletme politikaları ile ortaya çıkan bir yönetim tavrıdır.

1.3.4.1. Centilmenlik Anlaşması

İşletmelerin kendi aralarında anlaşarak rekabeti sınırlamak için gerçekleştirdikleri işbirlikleridir. Üretim, satış, fiyat, personel ve bölge konularında kendi aralarında düzenledikleri protokollerle aynı bölgede ve aynı sektörde faaliyet gösteren işletmelerin arasında centilmenlik anlaşmaları yapılır. Bu tür anlaşmalara örnek olarak firmalar arasında personel geçişleri ile üst düzey yönetici transferlerine getirdikleri düzenlemeler gösterilebilir.⁵³

1.3.4.2. Kartel

Hammadde, üretim ve pazarlama konularında aynı iş kolunda faaliyet gösteren işletmelerin yaptıkları rekabeti ortadan kaldırmayı amaçlayan yazılı anlaşmalara Kartel türü anlaşmalar denir. Kartele katılan işletmeler ürettikleri ve sattıkları ürünlerin fiyatların birlikte belirlerler. Demir çelik üreticilerinin satış fiyatlarını belirleyerek piyasaya tek fiyattan ürün sunmaları buna en iyi örnektir. Satış karteli içinde yer alan işletmeler serbest olarak satış fiyatı belirleyemezler. Kartel türleri içinde en katı sistem satış kartelleri oluşturmaktadır. Üretimi sınırlandıran kontenjan kartelleri, pazar alanlarını paylaşan bölge kartelleri ile uluslararası ticarete yön veren karteller bulunmaktadır.⁵⁴

1.3.4.3. Yönetim Kurulu Aynı Olan İşletmeler

Çeşitli şirketlerin hisseleri aynı aile üyeleri ile birbirine yakın ve diğer işletmelerde ortaklıkları olan kimselerden oluşur. Bu sayede şirketlerin aynı amaca yönelik olarak yönlendirilmesi söz konusu olur biçimsel olmayan ama çıkar grubu oluşturan bir

⁵² Kılıç, a.g.e, s.27

⁵³ Sabuncuoğlu ve Tokol, a.g.e., s.151.

⁵⁴ Sabuncuoğlu ve Tokol a.g.e., s. 151-152.

durumdur. Aynı aileye mensup üyelerin bir medya kuruluşunun hissedarı olmaları aynı zamanda banka ve enerji sektöründe faaliyet gösteren şirketlerin hissedarı olması dolayısıyla bir birini tamamlayan şirket politikaları ile hareket etmesi buna en güzel örnektir. Bu sayede şirketlerin birleşmiş gibi ortak hareket etmesi sağlanmaktadır.

1.4. İşletme Birleşmelerinin Türleri

6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu birleşme türlerini 136.maddesinde düzenlemiştir. Bu maddeye göre (1) Şirketler; a) Bir şirketin diğerini devralması, teknik terimle “devralma şeklinde birleşme” veya b) Yeni bir şirket içinde bir araya gelmeleri, teknik terimle yeni kuruluş şeklinde birleşme yoluyla birleşebilirler.

(2) 136 ilâ 158 inci maddelerin uygulamasında, kabul eden şirket “devralan”; katılan şirket “devrolunan” diye adlandırılır.

(3) Birleşme; devrolunan şirketin malvarlığı karşılığında, bir değişim oranına göre devralan şirketin paylarının devrolunan şirketin ortaklarınca kendiliğinden iktisap edilmesiyle gerçekleşir. Birleşme sözleşmesi 141 inci maddenin ikinci fıkrası ayrılma akçesini de öngörebilir.

(4) Birleşmeyle devralan şirket devrolunan şirketin malvarlığını bir bütün hâlinde devralır. Birleşmeyle devrolunan şirket sona erer ve ticaret sicilinden silinir.⁵⁵.

1.4.1. Devralma Şeklinde Birleşme

Türk Ticaret Kanunu “devralma şeklinde birleşme” konusunu tanımlamıştır⁵⁶. Devralma şeklinde birleşme türünde bir veya birden fazla ticaret şirketi bütün aktif ve pasiflerini

⁵⁵Türk Ticaret Kanunu Md.136.

⁵⁶ TTK, Md.136

başka herhangi bir işleme gerek olmaksızın devralan şirkete geçer. Bu birleşme türünde devrolunan şirketlerin varlıkları sona erer. Devralan şirketin tüzel kişiliği devam eder.⁵⁷.

1.4.1.1 Sermaye Şirketleri Açısında Devralma Şeklinde Birleşme

Sermaye şirketleri; ortaklarının şirket borçlarından dolayı yalnız taahhüt ettikleri sermaye miktarlarıyla sorumlu oldukları şirket türleridir. Bunlar anonim şirket, sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket ve limited şirketlerdir.

Sermaye şirketlerinin “devralan” mı yoksa “devrolan” mı olduğu önemlidir. Sermaye şirketleri, kendi türünde olan şirketlerle ve kooperatiflerle devrolan ve devralan şeklinde birleşebilir.

Türk Ticaret Kanununda türler arası birleşme serbestisi ilkesinin benimsemesiyle nev’i lerin aynı olması ilkesi terk edilmiştir. Bu ilke, her ne kadar terk edildiyse de bu birleşme türü sınırsız değildir. Sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket, bir şahıs şirketi ile birleşecekse böyle bir durumda sermaye şirketi mutlaka “devralan” olmalıdır.

Yasa koyucu burada sınırsız sorumlu bir şirketin sınırlı sorumlu bir şirketi devralmasını pay sahiplerinin haklarını korumak açısından uygun görmemiştir.⁵⁸. Türk Ticaret Kanununda geçerli birleşmeler belirtilmiştir. Hangi durumda sermaye şirketlerinin kimlerle nasıl birleşeceği kanunda ifade edilmiştir.⁵⁹.

1.4.1.2 Şahıs Şirketleri Açısından Devralma Şeklinde Birleşme

Şahıs şirketleri, ortakları gerçek kişilerden oluşan bir ticari işletme işletmek amacıyla kurulan şirketlerdir. Türk Ticaret Kanununa göre şahıs şirketleri kolektif ve komandit şirketlerdir.⁶⁰.

⁵⁷ Şengül, a.g.e., s. 70.

⁵⁸ Şengül, a.g.e. 75-76

⁵⁹ TTK, Md.137

⁶⁰ TTK, Md.124

Şahıs şirketleri kendi aralarında birleşebilirler. Kolektif şirket kolektif şirketle birleşebilir. Yine komandit şirket komandit şirketle birleşebilir. Ayrıca kolektif şirket komandit şirketle komandit şirket kolektif şirketle devralan ve devrolan olarak birleşebilir⁶¹.

Şahıs şirketlerinin sermaye şirketleri ile birleşmesinde şahıs şirketinin devrolan olma şartı aranır. Kooperatif şirketlerinde de durum farklı değildir. Şahıs şirketinin bir kooperatif şirketiyle birleşmesi ancak şahıs şirketinin devrolan olma şartına bağlıdır.

1.4.1.3 Kooperatifler Açısından Devralma Şeklinde Birleşmeler

Kooperatif şirketleri, esasen 1163 sayılı Kooperatifler Kanununda düzenlenmektedir. Türk Ticaret Kanununda Kooperatif şirketlerine yer verilmektedir. Kooperatifler ortaklarının geçimleri ve ortak menfaatleri için işgücü ve maddi katkılarıyla kurulan yardım, dayanışma ve kefalet sistemiyle çalışan şirketlerdir.

Kooperatif şirketleri, devralan ve devrolan olarak sermaye şirketleri ve kooperatif şirketleriyle birleşebilir. Kooperatif şirketlerinin şahıs şirketleriyle birleşmesinde ise tıpkı sermaye şirketlerinde olduğu gibi devralan olma şartı aranır⁶².

1.4.2 Yeni Kuruluş Şeklinde Birleşme

Yeni kuruluş şeklinde birleşmeye katılan şirketlerin tamamı tasfiyeye gerek kalmaksızın hukuki varlıklarını kaybederler. Yeni kuruluş şeklinde birleşme ile üçüncü bir şirket hayat bulur ve birleşen tüm şirketler bu yeni şirketin çatısı altında toplanır. Birleşmeye katılarak fesih olunan şirketlerin tamamı devrolunan şirket olurken yeni kurulan şirket devralan şirket olarak adlandırılır⁶³. Yeni kuruluş şeklinde birleşmelerde yeni kurulan

⁶¹ TTK, Md.137.f.2

⁶² Şengül, a.g.e. s.84-85-86.

⁶³ Şengül, a.g.e. s.71.

şirket devralan taraf olarak birleşmeye katılır, diğer şirketler ise devrolunan taraf olarak birleşme işlemine katılırlar⁶⁴. TTK’da ise “Yeni kuruluş yolu ile birleşmede, bu Kanun ile 24/4/1969 tarihli ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanununun, aynı sermaye konulmasına dair düzenlemeleri ve asgari ortak sayısına ilişkin hükümleri dışındaki maddeleri yeni şirketin kuruluşuna uygulanır” denilmektedir.⁶⁵.

1.4.2.1 Sermaye Şirketleri Açısından Yeni Kuruluş Şeklinde Birleşme

Yeni kuruluş şeklinde birleşmesinde en az iki ticaret şirketi tasfiye olmaksızın varlıkların sona erdirilerek yeni kurmuş oldukları şirketle birleşirler. Her iki şirketin pay sahipleri yeni ortaklığa göre pay sahipliği kazanırlar.

Sermaye şirketleri, yeni kuruluş şeklinde birleşmede tıpkı devralma şeklinde birleşmede olduğu gibi devralan olmak zorundadır. Sermaye şirketlerinin bir kooperatif şirketinde birleşmesinde herhangi bir sorun bulunmamaktadır. Ayrıca kolektif ya da komandit şirketler devrolan olarak bir sermaye şirketi ile birleşebilirler. Yalnız bu iki şirket birleşerek komandit veya kolektif şirket kuramazlar.

1.4.2.2 Şahıs Şirketleri Açısından Yeni Kuruluş Şeklinde Birleşme

Şahıs şirketlerinin yeni kuruluş şeklinde birleşmeleri sonucunda, sermaye şirketi, kooperatif şirketi ve şahıs şirketi kurulabilecektir. Bir şahıs şirketi yine en az bir şahıs şirketi ile birleşerek bir şahıs şirketinin çatısı altında birleşebilir.⁶⁶.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nda yeni kuruluş şeklinde birleşmelerde şahıs şirketleri ve sermaye veya kooperatifler birleşerek yalnız sermaye şirketi ya da kooperatif çatısı altında birleşebilirler. Şahıs şirketi çatısı altında birleşmeye yasa müsaade etmemektedir.

⁶⁴ Bayram, s.67

⁶⁵ TTK, Md.143

⁶⁶ Şengül, a.g.e., 88-89

1.4.2.3 Kooperatif Şirketleri Açısından Yeni Kuruluş Şeklinde Birleşme

Kooperatifler yine kendisi gibi kooperatiflerle yeni kuruluş şeklinde birleşme amacıyla bir araya gelip kooperatif şirketi kurabilirler. Kooperatifler şahıs şirketleriyle birleşmelerinde mutlaka devralan olmaları gerekmektedir. Bu birleşmenin geçerliliği açısından zorunluluktur. Kooperatif şirketlerinin en az bir şahıs şirketi ve sermaye şirketi ile yeni kuruluş şeklinde birleşerek sermaye şirketi kurmaları mümkündür.

Tablo 2: Türler Arası Serbest Birleşme Tablosu.⁶⁷

Sermaye Şirketleri :

Sermaye şirketleriyle, kooperatiflerle ve devralan şirket olmak koşuluyla şahıs şirketleri ile birleşebileceklerdir.

Şahıs Şirketleri :

Şahıs şirketleri ile devrolan şirket olmak koşuluyla sermaye şirketleri ve kooperatiflerle birleşebileceklerdir.

Kooperatifler :

Kooperatiflerle, sermaye şirketleri ve devralan olmak koşuluyla şahıs şirketleri birleşebileceklerdir.

⁶⁷ 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunuyla “Türler arası serbest birleşme ilkesi” Kabul edilmiştir. Bu tablo bu ilkenin daha anlaşılır olması için hazırlanmıştır.

2.KANUNLAR AÇISINDAN İŞLETME BİRLEŞMELERİ

2.1. Türk Ticaret Kanunu Açısından İşletme Birleşmeleri

13 Ocak 2011 tarihinde kabul edilen 6102 sayılı yeni Türk Ticaret Kanunu'nun ikinci kitabı ticaret şirketlerine ayrılmıştır. İkinci kitabın birinci bölümünde genel hükümlere yer verilmiştir. Birleşme, bölünme ve tür değiştirme birinci bölümde (F) bendinden itibaren yer alır. Kanununun 136. Maddesinden 158. Maddesine kadar “Birleşme” konusu ele alınmıştır.

Ticaret Kanununun 134 ila 194 üncü maddelerinde öngörülen hükümler İsviçre'nin 30/10/2003 tarihli “Birleşme, Bölünme, Tür Değiştirme ve Malvarlığı Devrine İlişkin Federal Kanun” (İBik)'dan yararlanılarak yazılmıştır.6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun yazımında İsviçre şirketler hukukunun tercih edilmesinde Alman ve Fransız hukuklarına nazaran İsviçre şirketler hukukunun Türk şirketler hukukuna yakınlığı gerekçe olarak belirtilmiştir.

6102 Sayılı Ticaret kanununda şirketlerin yeniden yapılandırılmaları birleşme üzerine inşa edilmiştir. Yeniden yapılanmaya ilişkin yenilikler pek çok hukuki müesseseyi beraberinde getirmiştir. Ayrılma akçesi, denkleştirme ödemesi, yeni toplantı ve karar nisapları, tasfiye halinde ve borca batık şirketlerin birleşme işlemlerine katılması, kolaylaştırılmış şekilde birleşme bu yeniliklerde bir bölümü olarak sayılabilir⁶⁸.

Yeniden yapılanma işlemlerine taraf olarak katılabilecek şirketlerin (sermaye şirketleri, şahıs şirketleri ve kooperatif) hangi durumlarda devralan ve devrolan olacakları birinci bölümde yer alan “Birleşme Türleri” başlığı altında ayrıntılı olarak anlatıldığı için

⁶⁸ Cüneyt Büyükyaka, Yeni Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde Şirketlerin Bölünme ve Birleşme İşlemlerinin Hukuki Prosedürü, Regesta Ticaret Hukuku Dergisi, İstanbul, İstanbul Ticaret Odası,2011, S.85

yeniden söz edilmemiştir.Ticaret kanunu çerçevesinde yapılacak işlemlerin sıralaması şu şekildedir.

2.1.1. Birleşmeye Katılacak Şirketlerin Yönetim Kurullarının İstişaresi

Birleşmeye taraf olan şirketlerin yönetim kurulları sürecin ne şekilde yürütüleceği, birleşme ile ilgili hazırlıkların belirlenen sürede tamamlanması için gerekli yol haritasını oluştururlar. Birleşme işleminin süresi birleşecek işletmelerin ölçekleriyle doğrudan bağlantılı olarak bu istişareler neticesinde ortaya çıkar.

2.1.2. Birleşme Sözleşmesinin Hazırlanması

Birleşme sözleşmesinin Ticaret kanununun 145 ve 146. Maddelerinde ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.Birleşme sözleşmesi herhangi bir sözleşme tipine girmeyen, kendine özgü bir sözleşme türüdür.Ticaret Hukuku, Borçlar Hukuku, Eşya Hukuku, İş Hukuku ve hatta Fikri Haklar ve Rekabet hukuku unsurlarını taşımaktadır. Birleşme sözleşmesi ile ilgili TTK nın 146. Maddesinde şu şekilde yer almıştır.

- a) Birleşmeye katılan şirketlerin ticaret unvanlarını, hukuki türlerini, merkezlerini; yeni kuruluş yolu ile birleşme hâlinde, yeni şirketin türünü, ticaret unvanını ve merkezini,
- b) Şirket paylarının değişim oranını, öngörülümüşse denkleştirme tutarını; devrolunan şirketin ortaklarının, devralan şirketteki paylarına ve haklarına ilişkin açıklamaları,
- c) Devralan şirketin, imtiyazlı ve oydan yoksun payların sahipleriyle intifa senedi sahiplerine tanıdığı hakları,
- d) Şirket paylarının değiştirilmesinin şeklini,
- e) Birleşmeyle iktisap edilen payların, devralan veya yeni kurulan şirketin bilanço kârına hak kazandığı tarihi ve bu isteme ilişkin bütün özellikleri,
- f) Gerektiğinde 141 inci madde uyarınca ayrılma akçesini,

- g) Devrolunan şirketin işlem ve eylemlerinin devralan şirketin hesabına yapılmış sayılacağı tarihi,
- h) Yönetim organlarına ve yönetici ortaklara tanınan özel yararları,
- i) Gereğinde sınırsız sorumlu ortakların isimlerini, içermesi zorunludur.⁶⁹

2.1.3 Birleşme Raporunun Yazılması

Birleşme raporu, birleşme sözleşmesinde olduğu gibi ayrıntılı bilgiler içerir. Bu rapor ile tarafların birleşme gerekçelerini daha iyi anlamalarını sağlamayı amaçlamaktadır. Türk Ticaret Kanunu 147, maddesi birleşme raporunda bulunması gereken asgari bilgilere yer vermektedir. Tüm ortakların onaylaması halinde küçük ölçekli şirketler birleşme raporunun düzenlenmesinden vazgeçebilirler.

- a) Birleşmenin amacı ve sonuçları,
- b) Birleşme sözleşmesi,
- c) Şirket paylarının değişim oranı ve öngörülümüşse denkleştirme akçesi; devrolunan şirketlerin ortaklarına devralan şirket nezdinde tanınan ortaklık hakları,
- d) Gerektiğinde ayrılma akçesinin tutarı ve şirket pay ve ortaklık hakları yerine ayrılma akçesi verilmesinin sebepleri,
- e) Değişim oranının belirlenmesi yönünden payların değerlemesine ilişkin özellikler,
- f) Gereğinde devralan şirket tarafından yapılacak artırımın miktarı,
- g) Öngörülümüşse, devrolunan şirketin ortaklarına, birleşme dolayısıyla yüklenecek olan, ek ödeme ve diğer kişisel edim yükümlülükleri ile kişisel sorumluluklar hakkında bilgi,
- h) Değişik türdeki şirketlerin birleşmelerinde, yeni tür dolayısıyla ortaklara düşen yükümlülükler,

⁶⁹ TTK, Md. 146

- i) Birleşmenin, birleşmeye katılan şirketlerin işçileri üzerindeki etkileri ile mümkünse bir sosyal planın içeriği,
- j) Birleşmenin, birleşmeye katılan şirketlerin alacaklıları üzerindeki etkileri,
- k) Gerekiyorsa ilgili makamlardan alınan onaylar.⁷⁰

2.1.4 Birleşme Evraklarının İşlem Denetçisi Tarafından Denetlenmesi

Ticaret Kanununun 148. Maddesi birleşme sözleşmesinin ve birleşme raporunun denetlenmesini ayrıntılı olarak düzenlemektedir. Buna göre şirketlerle ilgili “denetim”, üç ayrı başlık halinde düzenlenmiştir. Bağımsız denetleme, özel denetçilik ve işlem denetimi. İşlem denetçisinin görevleri kanunun 554. Maddesinde düzenlenmiştir. İşlem denetçisi tarafından yapılan incelemenin bir manada bilirkişilik olduğu değerlendirilebilir. Küçük ölçekli işletmelerde ortakların onaylanması halinde işlem denetiminden vazgeçebilirler.

2.1.5 Birleşmeye Ait Belgelerin İlgililerin İncelemesine Sunulması

Birleşme işlemlerinin bu aşamasında birleşmeye taraf şirketlerin belgeleri, raporları ve finansal tabloları genel kuruldan 30 gün önce ilgililerin incelemesine sunulur. Genel kurul üyeleri tarafından birleşme işlemlerine konu gündemin görüşülmesi ve kararın oylanması aşamasında yeterli bilgiye sahip olmalarını sağlamayı amaçlamaktadır.

2.1.6. Genel Kurulun Toplanması

Yukarıda söz edilen birleşme süreçlerinin hukuki olarak zeminini oluşturan ve ortakların iradelerinin somutlaştığı yer genel kuruldur. Genel kurul toplanma esasları Türk Ticaret

⁷⁰ TTK, Md,147

Kanununda açıkça belirtilmiştir. Şirket ana sözleşmelerinde genel kurulların nasıl yapılacağı ile ilgili hususlar nisap bakımından yer almaktadır.

2.1.7. Tescil ve İlan

Genel Kurulda alınan birleşme kararı, Ticaret Sicil Memurluğunda tescil ve ilan edilerek hukuki varlık kazanır; Ticaret Kanununa uygun olarak yayınlanmış olan Ticaret Sicil Yönetmeliği tescil ve ilan işlerini düzenlemektedir.

2.1.8. Alacaklıların Teminat Talep Edebilmeleri İçin İlan Verilmesi

Alacaklıların teminat talep edebilmeleri için birleşmeyle ilgili tarafların Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi ve üç ulusal gazetede yedişer gün arayla üç defa ilan vermeleri gerekmektedir. Bu ilanlara istinaden birleşmeden haberdar olan alacaklılar teminat talep edebilirler.

2.1.9. Alacaklıların Teminat Talebi

Alacaklıların teminat taleplerini yazılı olarak yapmaları gerekmektedir. Birleşmeye taraf olan şirketler teminat yerine borcu ödeme yoluna gidebilirler. Bu işlemin işlem denetçisi raporuna bağlanmalıdır⁷¹. Türk Ticaret Kanunu gereği alacaklıların hakları korunmaktadır. Birleşmeye katılan şirketlerin alacaklıları birleşmenin hukuken geçerlilik kazanmasından itibaren üç ay içinde istemde bulunurlarsa, devralan şirket bunların alacaklarını teminat altına alır⁷².

⁷¹ Büyükyaka, a.g.e. S.89-107

⁷² TTK, Md.157

2.1.10.Kolaylaştırılmış Birleşme Usulü

Türk Ticaret Kanunu birleşmelerin belli şartları taşıması halinde daha hızlı gerçekleşmesi için bir takım kolaylıklar sağlamıştır.

“Birleşmeye katılan ve 155 inci maddenin birinci fıkrasında öngörülen şartlara uyan sermaye şirketleri, birleşme sözleşmesinde, 146 ncı maddenin birinci fıkrasının (a) ve (f) ilâ (i) bentlerinde gösterilmiş bulunan kayıtlara yer verirler. Bu sermaye şirketleri, 147 nci maddede öngörülen birleşme raporunu düzenlemeye ve 149 uncu maddede düzenlenen inceleme hakkını sağlamakla yükümlü olmadıkları gibi, birleşme sözleşmesini 151 inci madde uyarınca genel kurulun onayına da sunmayabilirler⁷³.

Kolaylaştırılmış birleşme, “devralma şeklinde birleşme” olması halinde mümkündür. Yeni kuruluş şeklinde birleşme için kolaylaştırılmış birleşme uygulanmaz. Türk Ticaret Kanununun 155. Maddesinde kolaylaştırılmış birleşme açıklanmıştır. Devralan sermaye şirketi, devrolunan sermaye şirketinin oy veren bütün paylarına sahiplerse veya bir şirket ya da bir gerçek kişi veya kanun yahut sözleşme dolayısıyla bağlı bulunan kişi grupları birleşmeye katılan sermaye şirketlerinin oy hakkı veren tüm paylarına sahiplerse sermaye şirketleri kolaylaştırılmış usüle göre birleşebilirler.Kolaylaştırılmış birleşmede amaç sahiplik oranı %100 ve %90 olan şirketlerin birleşmesinde yukarıda sayılan ve kanunun olağan birleşmeler için yapılmasını emrettiği birleşme raporu,birleşme sözleşmesi, denetim raporu ve inceleme hakkı sağlanmasını gibi prosedürleri ortadan kaldırmasıdır. Bu sayede gereksiz yere emek ve para harcanmasının önüne geçilmiştir⁷⁴.

⁷³ TTK, Md.156

⁷⁴ Kağan Turan, Sermaye Şirketlerinin Kolaylaştırılmış Birleşme Usulü, Mali Çözüm Dergisi, İstanbul, Mayıs 2016, s.281-283

2.2. Vergi Kanunları Açısından İşletme Birleşmeleri

İşletme birleşmeleri vergi kanunlarımızla ilişkilidir. Kurumlar Vergisi Kanunu, Katma Değer Vergisi Kanunu, Vergi Usul Kanunu ve Gelir Vergisi Kanunu İşletme birleşmelerinin konusuna girmektedir.

2.2.1. Kurumlar Vergisi Kanunu Yönünden Birleşme

Kurumlar vergisi, tüzel kişiliğini oluşturan kişiler dışında bir varlık veya örgütü ifade eden ve hukuki açıdan başka bir kişiliği olan ya da vergi uygulamaları açısından kendisine bir kişilik atfedilen varlık veya organizasyonlara ait (kurum kazancı) gelir üzerinden vergilendirmeyi esas alır⁷⁵. Kurumlar Vergisi Kanununda aşağıda sayılan kurumların kazançları, kurumlar vergisine tâbidir: denilmektedir a) Sermaye şirketleri. b) Kooperatifler. c) İktisadî kamu kuruluşları. ç) Dernek veya vakıflara ait iktisadî işletmeler. d) İş ortaklıkları⁷⁶.

5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 18.19 ve 20. Maddeleri işletme birleşmelerini içermektedir. Kanunun “Birleşme” başlıklı 18. Maddesi 1.fıkrasında “Bir veya birkaç kurumun diğer bir kurumla birleşmesi, birleşme nedeniyle infisah eden kurumlar bakımından tasfiye hükmündedir” ifadesi yer almaktadır. Ancak “Birleşmede tasfiye kârı yerine birleşme kârı vergiye matrah olur” denilmektedir. 2. fıkrada ise “Tasfiye kârının tespiti hakkındaki hükümler, birleşme kârının tespitinde de geçerlidir” denilmektedir. Şu kadar ki; münfesihi kurumun veya kurumların ortaklarına ya da sahiplerine birleşilen kurum tarafından doğrudan doğruya veya dolaylı olarak verilen değerler, kurumun tasfiyesi halinde ortaklara dağıtılan değerler yerine geçer.

Birleşilen kurumdan alınan değerler, Vergi Usul Kanununda yazılı esaslara göre değerlendirilir. İlgili maddenin son fıkrasında Kanunun 17 nci maddesine göre “Tasfiye

⁷⁵ Deloitte, “Yeni Kurumlar Vergisi Kanunu ve Getirdikleri”, www.verginet.net, Haziren 2016, (Çevrimiçi) http://www.verginet.net/Dokumanlar/KVK_kapital.pdf, (Erişim Tarihi 20.12.2015)

⁷⁶ KVK, Md.1

memurlarına düşen sorumluluk ve ödevler, birleşme halinde birleşilen kuruma ait olur” denilmiştir. 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 19. Maddesi devir, bölünme ve hisse değişimini düzenlemektedir. a) Birleşme sonucunda infisah eden kurum ile birleşilen kurumun kanunî veya iş merkezlerinin Türkiye’de bulunması. b) Münfesihi kurumun devir tarihindeki bilânço değerlerinin, birleşilen kurum tarafından bir bütün halinde devralınması ve aynen bilânçosuna geçirilmesi halinde bu iki şartı taşıyan birleşme ve tür değişiklikleri devir olarak kabul edilmiştir.

19. Maddenin 3.4 ve 5. Fıkraları ise aşağıdaki gibi düzenlenmiştir. Tam bölünme, kısmi bölünme ve hisse değişimi kavramları açıklanmıştır. a) Tam bölünme: Tam mükellef bir sermaye şirketinin tasfiyesiz olarak infisah etmek suretiyle bütün mal varlığını, alacaklarını ve borçlarını kayıtlı değerleri üzerinden mevcut veya yeni kurulacak iki veya daha fazla tam mükellef sermaye şirketine devretmesi ve karşılığında devredilen sermaye şirketinin ortaklarına devralan sermaye şirketinin sermayesini temsil eden iştirak hisseleri verilmesi, bu Kanunun uygulanmasında tam bölünme hükmündedir⁷⁷.

Devredilen şirketin ortaklarına verilecek iştirak hisselerinin itibarî değerinin % 10'una kadarlık kısmının nakit olarak ödenmesi, işlemin bölünme sayılmasına engel değildir. b) Kısmî bölünme: Tam mükellef bir sermaye şirketinin veya sermaye şirketi niteliğindeki bir yabancı kurumun Türkiye'deki iş yeri veya daimî temsilcisinin bilânçosunda yer alan taşınmazlar ile en az iki tam yıl süreyle elde tutulan iştirak hisseleri ya da sahip oldukları üretim veya hizmet işletmelerinin bir veya birkaçını kayıtlı değerleri üzerinden aynı sermaye olarak mevcut veya yeni kurulacak tam mükellef bir sermaye şirketine devretmesi, bu Kanunun uygulanmasında kısmî bölünme hükmündedir. Ancak, üretim veya hizmet işletmelerinin devrinde, işletme bütünlüğü korunacak şekilde faaliyetin devamı için gerekli aktif ve pasif kalemlerin tümünün devredilmesi zorunludur.⁷⁸.

Kısmî bölünmede devredilen varlıklara karşılık edinilen devralan şirket hisseleri, devreden şirkette kalabileceği gibi doğrudan bu şirketin ortaklarına da verilebilir. Taşınmaz ve iştirak hisselerinin bu bent kapsamında devrinde, devralan şirketin

⁷⁷ 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu Md.19. 1.fıkra. a bendi

⁷⁸ 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu Md. 19,1.fıkra b bendi

hisselerinin devreden şirketin ortaklarına verilmesi halinde, devredilen taşınmaz ve iştirak hisselerine ilişkin borçların da devri zorunludur.

c) Hisse değişimi: Tam mükellef bir sermaye şirketinin diğer bir sermaye şirketinin hisselerini, bu şirketin yönetimini ve hisse çoğunluğunu elde edecek şekilde devralması ve karşılığında bu şirketin hisselerini devreden ortaklarına kendi şirketinin sermayesini temsil eden iştirak hisselerini vermesi, bu Kanunun uygulanmasında hisse değişimi hükmündedir. Hisseleri devralınan şirketin ortaklarına verilecek iştirak hisselerinin itibari değerinin %10'una kadarlık kısmının nakit olarak ödenmesi, işlemin hisse değişimi sayılmasına engel değildir.

(4) Bu maddeye göre yapılacak bölünmelerde aktifi ve pasifi düzenleyici hesaplar, ilgili olduğu aktif veya pasif hesapla birlikte devrolunur.

(5) Maliye Bakanlığı devir, bölünme ve hisse değişimi işlemleri ile ilgili usulleri belirlemeye yetkilidir.

Devir, bölünme ve hisse değişimi hallerinde vergilendirme

Devirlerde, aşağıdaki şartlara uyulduğu takdirde, münfesi kurumun sadece devir tarihine kadar elde ettiği kazançlar vergilendirilir; birleşmeden doğan kârlar ise hesaplanmaz ve vergilendirilmez:

a) Şirket yetkili kurulunun devre ilişkin kararının Ticaret Sicilinde tescil edildiği tarih, devir tarihidir. Münfesi kurum ile birleşilen kurum;

1) Devir tarihi itibarıyla hazırlayacakları ve müştereken imzalayacakları münfesi kuruma ait kurumlar vergisi beyannamesi ile,⁷⁹

2) Devir işleminin hesap döneminin kapandığı aydan kurumlar vergisi beyannamesinin verildiği ayın sonuna kadar geçen süre içerisinde yapılması halinde, münfesi kurumun önceki hesap dönemine ilişkin olarak hazırlayacakları ve müştereken imzalayacakları münfesi kuruma ait kurumlar vergisi beyannamesini, birleşmenin Ticaret Sicili Gazetesinde ilan edildiği tarihten itibaren otuz gün içinde münfesi kurumun bağlı bulunduğu vergi dairesine verirler.

⁷⁹ 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu Md.20, 1 fıkra a bend 1

b) Birleşilen kurum, münfesihi kurumun tahakkuk etmiş ve edecek vergi borçlarını ödeyeceğini ve diğer ödevlerini yerine getireceğini münfesihi kurumun birleşme sebebiyle verilecek olan kurumlar vergisi beyannamesinin ekinde vereceği bir taahhütname ile taahhüt eder. Mahallin en büyük mal memuru, bu hususta birleşilen kurumdan ayrıca teminat isteyebilir.

(2) Kanunun 19 uncu maddesinin üçüncü fıkrasının (a) bendine göre gerçekleştirilen bölünmelerde, aşağıdaki şartlara uyulduğu takdirde bölünme suretiyle münfesihi kurumun sadece bölünme tarihine kadar elde ettiği kazançlar vergilendirilir; bölünmeden doğan kârlar ise hesaplanmaz ve vergilendirilmez.

a) Şirket yetkili kurulunun bölünmeye ilişkin kararının Ticaret Sicilinde tescil edildiği tarih, bölünme tarihidir. Bölünen kurum ile bu kurumun varlıklarını devralan kurumlar,

1) Bölünme tarihi itibarıyla hazırlayacakları ve müştereken imzalayacakları bölünen kuruma ait kurumlar vergisi beyannamesi ile,

2) Bölünme işleminin hesap döneminin kapandığı aydan kurumlar vergisi beyannamesinin verildiği ayın sonuna kadar geçen süre içerisinde yapılması halinde, bölünen kurumun önceki hesap dönemine ilişkin olarak hazırlayacakları ve müştereken imzalayacakları bölünen kuruma ait kurumlar vergisi beyannamesini, bölünmenin Ticaret Sicili Gazetesinde ilan edildiği tarihten itibaren otuz gün içinde bölünen kurumun bağlı olduğu vergi dairesine verirler

b) Bölünen kurumun varlıklarını devralan kurumlar, bölünen kurumun bölünme tarihine kadar tahakkuk etmiş ve edecek vergi borçlarından müteselsilen sorumlu olacaklarını ve diğer ödevlerini yerine getireceklerini, bölünen kurumun bölünme nedeniyle verilecek olan kurumlar vergisi beyannamesine ekleyecekleri bir taahhütname ile taahhüt ederler. Mahallin en büyük mal memuru, bu hususta bölünen kurum ile bu kurumun varlıklarını devralan kurumlardan teminat isteyebilir.

(3) Bu Kanunun 19 uncu maddesinin üçüncü fıkrasının (b) ve (c) bentlerinde belirtilen işlemlerden doğan kârlar hesaplanmaz ve vergilendirilmez. 19 uncu maddenin üçüncü

fikrasının (b) bendine göre gerçekleştirilen kısmî bölünme işlemlerinde, bölünen kurumun bölünme tarihine kadar tahakkuk etmiş ve edecek vergi borçlarından bölünen kurumun varlıklarını devralan kurumlar, devraldıkları varlıkların emsal bedeli ile sınırlı olarak müteselsilen sorumlu olurlar.⁸⁰.

2.2.2.Gelir Vergisi Kanunu Yönünden Birleşme

Gelir Vergisi Kanununun 81.maddesinde değer artış kazançları dışında bırakılan hususlar içinde tür değişikliği ve ferdi işletmelerin miras ve devir yoluyla intikali yer almaktadır.

1. Ferdi bir işletmenin sahibinin ölümü halinde, kanunî mirasçılar tarafından işletmenin faaliyetine devam olunması ve mirasçılar tarafından işletmeye dahil iktisadî kıymetlerin kayıtlı değerleriyle (bilanço esasına göre defter tutuluyorsa bilançonun aktif ve pasifiyle bütün halinde) aynen devir alınması.
2. Kazancı bilanço esasına göre tespit edilen ferdi bir işletmenin bilançosunun bir sermaye şirketine aktif ve pasifiyle bütün halinde devrolunması, devir alan şirketin bilançosuna aynen geçirilmesi ve devredilen ferdi işletmenin sahip veya sahiplerinin şirketten, devir bilançosuna göre hesaplanan öz sermayesi tutarında nama yazılı ortaklık payı alması.
3. Kolektif ve adi komandit şirketlerin nev'i değiştirerek sermaye şirketi haline dönüşmesi ve ortaklarının anonim şirketteki ortaklık paylarını gösteren hisse senetlerinin nama yazılı olması halinde elde edilen değer artış kazancı vergilendirilmemektedir.⁸¹.

⁸⁰ 5520 Sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu.

⁸¹ 193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu.

2.2.3 Katma Değer Vergisi Kanunu Yönünden Birleşme

İşletme varlıkları rayiç bedelleri ile değerlendirilir. İşletme birleşmelerinde ortaya çıkan gizli yedekler vergilendirilmektedir. Bu işletme birleşmeleri KDV'ye tabidir. Birleşen işletme bir fatura düzenleyerek, teslim edilen mallara ilişkin olarak KDV tahakkuku yapmalıdır. Özel Tüketim Vergisi de bu kapsamda değerlendirilebilir⁸².

2.2.4. Damga Vergisi Kanunu Yönünden Birleşme

Kurumlar Vergisi kanunu çerçevesinde gerçekleşen İşletme birleşmelerinde düzenlenen kağıtlar Damga Vergisinden istisna edilen kağıtlar arasında sayılmıştır. Damga Vergisi Kanununun 17. (Ek: 20/6/2001 - 4684/22 md.) Kurumlar Vergisi Kanununa göre yapılan birleşme, devir ve bölünmeler nedeniyle düzenlenen kağıtlar bu kanuna göre kapsam dışı bırakılmıştır.⁸³.

2.3. Sermaye Piyasası Kanunu Yönünden Birleşme

6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanununun 23. Maddesi ortaklıklarla ilgili önemli olayları tadat etmiştir. İlgili maddenin a. bendinde ortaklıkların birleşme, bölünme işlemlerine taraf olması, tür değiştirme veya sona erme kararı alması belirtilmiştir.

Sermaye Piyasası Kurulu kanununun birleşme ve bölünme başlıklı tebliğinde birleşme kavramı şu şekilde ifade edilmiştir; Birden çok şirketin, içlerinden birinin veya yeni kurulan bir şirketin bünyesinde birleşmeleriyle birleşmeye katılan şirketlerin pay

⁸² Aydın Karapınar, Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına (IFRS TASLAK 9) Göre İşletme Birleşmeleri, Ankara, Gazi Kitabevi. 2006, s.47.

⁸³ 484 Sayılı Damga Vergisi Kanunu.

sahiplerine belirli bir değişim oranına göre ortaklıkta pay sahibi olma hakkı verilmesidir.⁸⁴

Kanunun Ayrılma Hakkı başlıklı 24. Maddesinde ise 23. Maddeye atıf yapılarak tadat edilen önemli olaylara şerh koyan pay sahiplerinin paylarının ortaklık tarafından satın alınmasını şart koşmaktadır.

Ayrıca Kanunun 29. Maddesi, Genel Kurul Esaslarını belirlemekte ve 6. Fıkra da 23. Maddenin 1. Fıkrasına atıfta bulunmaktadır. Halka açık ortaklıklarda yeni pay alma haklarının kısıtlanmasına, kayıtlı sermaye sisteminde yönetim kuruluna yeni pay alma haklarını kısıtlama yetkisinin verilmesine, sermaye azaltımına ve 23 üncü maddenin birinci fıkrasına göre belirlenen önemli nitelikteki işlemlere ilişkin kararların genel kurulca kabul edilebilmesi için esas sözleşmelerinde açıkça oran belirtilmek suretiyle daha ağır nisaplar öngörülmediği takdirde, toplantı nisabı aranmaksızın ortaklık genel kuruluna katılan oy hakkına haiz payların üçte ikisinin olumlu oy vermesi şartı aranır denilmektedir. Ancak toplantıda sermayeyi temsil eden oy hakkına haiz payların en az yarısının hazır bulunması hâlinde, esas sözleşmede açıkça daha ağır nisaplar öngörülmedikçe toplantıya katılan oy hakkını haiz payların çoğunluğu ile karar alınabilmektedir. Bu işlemlerde, 6102 sayılı Kanunun 436 ncı maddesinin birinci fıkrasına göre taraf olan ortaklar bu işlemlerin onaylanacağı genel kurul toplantılarında oy kullanamazlar. Bu fıkra da belirtilen nisapları hafifleten esas sözleşme hükümleri geçersizdir.⁸⁵. Sermaye Piyasası Kurulu tarafından Birleşme Bölünme Tebliği ile uygulamaya ilişkin esaslar düzenlenmiştir.

⁸⁴ 6362 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu Uyarınca 28.12.2013 Tarih 28865 Sayılı Resmi Gazetede Yayımlanan Birleşme Bölünme Tebliği

⁸⁵ 6362 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu.

2.4. Rekabet Hukuku Yönünden Birleşme

4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun ile Rekabet Kurulunun temel görevleri tanımlanmıştır. Bu görevlerden biri birleşme ve devralmaların kontrol edilmesi oluşturmaktadır.

Yoğunlaşmalar, nitelikleri gereği pazar ve taraflar üzerinde yapısal değişikliğe neden olduğundan değerlendirme ve denetimlerin birleşme veya devralma gerçekleşmeden önce yapılması gerekmektedir.

Rekabete aykırı bir durumun yaratacağı olumsuzlukların önlenmesi için rekabet kurulu tarafından böyle bir denetim zorunludur⁸⁶. Rekabet Kanunu bu durumu şu şekilde düzenlemiştir;

Bir ya da birden fazla teşebbüsün hakim durum yaratmaya veya hakim durumlarını daha da güçlendirmeye yönelik olarak, ülkenin bütünü yahut bir kısmında herhangi bir mal veya hizmet piyasasındaki rekabetin önemli ölçüde azaltılması sonucunu doğuracak şekilde birleşmeleri veya herhangi bir teşebbüsün ya da kişinin diğer bir teşebbüsün mal varlığını yahut ortaklık paylarının tümünü veya bir kısmını ya da kendisine yönetimde hak sahibi olma yetkisi veren araçları, miras yoluyla iktisap durumu hariç olmak üzere, devralması hukuka aykırı ve yasaktır. Birleşme ve devralmaların hukuki geçerlilik kazanabilmesi için Kurula bildirilerek izin alınması gerektiğini Kurul, çıkaracağı tebliğlerle ilan eder⁸⁷.

Türkiye Rekabet Kurumu birleşmelerin piyasada bozucu etki yaratmaması için AB Rekabet politikası çerçevesinde hareket eden bir kuruluştur; birleşme ve satın almalar bu kurumun gözetiminde yürütülmektedir.

⁸⁶ Nazlı Aksoy ve Şahin Yavuz, Birleşme ve Devralma İşlemlerinde Rekabet Kurulunun Denetim Yetkisinin Hukuki Niteliği ve Sınırları, Rekabet Dergisi, 2009, s.8, (Çevrimiçi), <http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423911213.pdf>, (Erişim Tarihi 14.10.2016)

⁸⁷ Rekabet Kanunu Md.7

2.5. Borçlar Kanunu Yönünden Birleşme

Borçlar Kanunu işletme birleşme ve devirlerini borçlar karşısında ortaya çıkacak sorumluluk açısından değerlendirmiştir. 6098 Sayılı Borçlar Kanununun 428. maddesi “İşyerinin tamamı veya bir bölümü hukuki bir işlemle başkasına devredildiğinde, devir tarihinde işyerinde veya bir bölümünde mevcut olan hizmet sözleşmeleri, bütün hak ve borçları ile birlikte devralana geçer. İşçinin hizmet süresine bağlı hakları bakımından, onun devreden işveren yanında işe başladığı tarih esas alınır denilmektedir.

Yukarıdaki hükümlere göre devir hâlinde, devirden önce doğmuş olan ve devir tarihinde ödenmesi gereken borçlardan, devreden ve devralan işveren müteselsilen sorumludurlar. Ancak kanunda devreden işverenin bu yükümlülüklerden doğan sorumluluğu, devir tarihinden itibaren iki yıl ile sınırlıdır şeklinde yer almıştır⁸⁸.

2.6. Bankacılık Kanunu Yönünden Birleşme

Türkiye'de faaliyette bulunan bankalardan birinin diğer bir veya birkaç banka veya finansal kuruluş ile birleşmesi veya bütün aktif ve pasifi ile diğer hak ve yükümlülüklerini Türkiye'de faaliyette bulunan diğer bir bankaya devretmesi, bütün aktif ve pasifleri ile diğer hak ve yükümlülüklerini devralması veya bölünmesi ya da hisse değişimi Kurulun iznine bağlıdır.

İzin tarihinden itibaren üç ay içinde ilgili bankaların yetkili organlarınca karar alınarak gerekli işlemlere geçilmediği takdirde, verilen izin geçersiz olur. Bankaların bu Kanun hükümlerine göre birleşme, bölünme ve devirlerinde 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile devir veya birleşmeye konu bankaların toplam aktiflerinin sektör içindeki paylarının yüzde yirmiyi geçmemesi kaydıyla 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanunun 7, 10 ve 11 inci maddeleri hükümleri uygulanmaz.

⁸⁸ 6098 Sayılı Borçlar Kanunu, Md.420

Birleşme veya devir işleminin kesinleşmesine müteakip, devredilen kuruluşun bütün aktif ve pasifleri ile diğer hak ve yükümlülükleri devralan bankaya geçer ve devredilen kuruluşun tüzel kişiliği sona ererek kaydı Ticaret Sicilinden silinir. Bu madde hükmünün uygulanmasına ilişkin usûl ve esaslar Kurum tarafından çıkarılacak yönetmelik ile belirlenir”⁸⁹.

⁸⁹ 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu Md.19

3. TÜRKİYE FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARI (TFRS) HÜKÜMLERİ ÇERÇEVESİNDE İŞLETME BİRLEŞMELERİ

Türkiye Finansal Raporlama Standartları, küresel düzeyde ilerleyen iktisadi faaliyetlerin izlenebilmesi ve işletmelerin yatırımcıları tarafından daha iyi anlaşılabilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. TFRS sayesinde mali tablolarda dünya üzerinde ortak bir dilin oluşması bunun yanı sıra sürekli araştıran ve sorgulayan yatırımcı profilini tatmin eden gerçek verilerin ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır. Bu bölümde, TFRS hükümleri çerçevesinde işletme birleşmelerini incelenecektir.

3.1 Uluslararası Muhasebe Standartlarının Gelişim Süreci

Bugün ülkemizde kullanılan Türkiye Finansal Raporlama Standartları ve Türkiye Muhasebe Standartları Uluslararası kurumlar tarafından yayınlanan standartların tercümesinden meydana gelmektedir.⁹⁰

“TFRS 1 Türkiye Finansal Raporlama Standartlarının İlk Uygulaması” Standardı, 31/12/2005 tarihinden sonra başlayan hesap dönemleri için uygulanmak üzere ilk olarak 31/03/2006 tarih ve 26125 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.⁹¹

IASC, 1973 yılında Avustralya, Kanada, Fransa, Almanya, Japonya, Meksika, Hollanda, İngiltere, İrlanda ve ABD’deki muhasebe meslek örgütleri tarafından kurulmuş ve ilk toplantısını 29 Haziran 1973 tarihinde Londra’da gerçekleştirmiştir.

⁹⁰ Mehmet Emin Karabayır ve Emrah Ertugay, Finansal Raporlama Standartlarının Dünü ve Bugünü, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Ankara, 2010, s.195.196. (Çevrimiçi), <http://ankara.dergipark.gov.tr/download/article-file/35895>, (Erişim Tarihi 14.10.2016)

⁹¹ TFRS 1

Uluslararası Muhasebe Standartları, IASC-International Accounting Standards Committee (Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi) tarafından yayınlanır. Bu komite, 2001 yılı başından itibaren IASB-International Accounting Standards Board (Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu) adını almıştır.

2001 yılı başından itibaren IASB; toplum çıkarlarının korunması doğrultusunda şeffaf, karşılaştırılabilir, küresel bir şekilde uygulanabilen, yüksek düzeyli, anlaşılabilir finansal raporlamanın gerçekleştirilmesine hizmet edecek standartların geliştirilmesi ve yayınlanması şeklinde hizmet vermektedir.

Günümüzde IASB tarafından geliştirilen IFRS'ler ABD haricindeki bütün büyük ekonomiler tarafından uygulanmaktadır. ABD ile uyumlaştırma çabaları FASB ve IASB arasında 2002 yılında imzalanan Norwalk anlaşmasıyla başlamıştır. 2005 yılında Avrupa Birliği ülkelerinde IFRS'ye uygun finansal tablolar düzenlenmesi zorunlu kılınmıştır.

IASB genel amaçlı finansal tablolarda sunulan bilginin, kullanıcıların ekonomik kararlar almalarına yardımcı olacağına ve çoğu kullanıcının ortak amaçlarını karşılayacağı düşüncesindedir.

- Sermayede payı temsil eden yatırımlar satın almaya, elde tutmaya veya satmaya karar verme,
- Yenetimin yeterliliğini ve sorumluluğunu değerlendirme,
- İşletmenin, çalışanların, ücret ve diğer menfaatlerini sağlayabilecek güçte olup olmadığını değerlendirme,
- İşletmeye borç verilen fonların emniyette olup olmadığını belirleme,
- Dağıtılabilir kar ve temettü tutarlarını belirleme,
- Ulusal gelir istatistiklerini hazırlama ve kullanma ya da işletmelerin faaliyetlerini yasal açıdan düzenleme.

IASB Kavramsal Çerçeve metni, finansal tablo unsurlarının bilançodaki ve gelir tablosunda tahakkuk ettirecekleri ve gösterilecekleri parasal tutarlar, başka bir ifadeyle finansal tablo unsurlarının ölçüm esaslarını da belirlemektedir⁹².

3.2 TFRS'lerde İşletme Birleşmeleri

Türkiye Finansal Raporlama Standardları 3 İşletme birleşmelerini düzenlemektedir. 31.12.2005 tarihinden sonra başlayan hesap dönemleri için uygulanmak üzere 31.03.2006 tarih ve 26125 sayılı resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

TFRS'nin amacı raporlayan işletmenin finansal tablolarında bir işletme birleşmesine ve bunun etkilerine ilişkin sağladığı bilginin sırasıyla;

- a) İhtiyaca uygunluğunu,
- b) Güvenirliğini,
- c) Karşılaştırılabilirliğini arttırmaktır.

Edinilen işletmenin varlıklarını, borçlarını ve azınlık paylarını, işletme birleşmesinde edinilen şerefiyeyi veya pazarlıklı satın alma sonucunda ortaya çıkacak kazancı, finansal tablo kullanıcılarının işletme birleşmesinin niteliği ve etkisini değerlendirebilmeleri için hangi bilgileri açıklayacağını nasıl belirlediğini finansal tablolarda nasıl muhasebeleştireceği ve ölçüleceğini gösterir.

TFRS 3 İşletme Birleşmeleri standardı müşterek anlaşmalara, işletme tanımına uymayan bir varlık veya varlık grubunun satın alınmasına, ortak kontrole tabi teşebbüs veya işletmelerin birleşmesi ile bağlı ortaklıktaki yatırımın edinilmesine uygulanmaz.

“Bir işletme, bir işlemin veya başka bir olayın işletme birleşmesi olup olmadığını bu TFRS’de yer alan, edinilen varlıkların ve üstlenilen borçların bir işletme oluşturmasını gerektiren tanımı uygulayarak belirler”⁹³.

⁹² Oğuzhan Bahadır, Raporlama Standartları Kapsamında Şerefiye, Nobel Akademik, Ankara,2014, S.105-116

Bir işletme birleşmesinde edinen işletme, edinilen işletmenin kontrolünü farklı yöntemlerle elde edebilir;

- Nakit ve nakit benzerleri ya da diğer varlıkların transferi yoluyla;
- Borç altına girerek;
- Özkaynak payları ihraç ederek;
- Birden fazla değişik şekilde bedel transfer ederek;
- Bedel transfer etmeden yalnız sözleşmeyle

İşletme birleşmeleri; kanun, vergi ve diğer nedenlerle yapılandırılabilir. Standart, bu yolları aşağıdakilerle sınırlı olmamakla beraber şöyle sıralar:

- Bir veya daha fazla işletme edinen işletmenin bağlı ortaklığı haline gelir ya da veya daha fazla işletmenin net varlıkları yasal olarak edinen işletmeye dahil edilir.
- Birleşen işletmelerden biri net varlıklarını ya da bu işletmenin sahipleri kendi özkaynak paylarını birleşen değer işletmeye veya onun sahiplerine transfer eder.
- Birleşen işletmenin tümü net varlıklarını ya da bu işletmenin sahipleri kendi özkaynak paylarını yeni kurulan işletmeye devrederler.
- Birleşen işletmelerden birinin önceki sahiplerinden oluşan bir grup birleşen işletmenin kontrolünü ele geçirir.

Standardın amacı raporlayan işletmenin mali tablolarında bir işletme birleşmesine ve bunun etkilerine ilişkin sağlanan bilgilerin ihtiyaca uygunluğu ve güvenilirliğini artırmaktır. Bu amaca yönelik ilkeler ve hükümler 3 bölümden oluşur :

1. Birleşilen işletmenin tanımlanabilir varlıklarını, borçlarını ve kontrol gücü olmayan paylarını (azınlık payları), finansal tablolarında muhasebeleştireceği ve ölçüleceği;
2. İşletme birleşmesinde edinilen şerefiyeyi veya pazarlıklı satın alma sonucunda oluşabilecek kazancı nasıl muhasebeleştireceği ve ölçüleceği;

⁹³ Türkiye Finansal Raporlama Standartları 3 (TFRS 3) İşletme Birleşmeleri

3. Mali tablo kullanıcılarının işletme birleşmesinin niteliği ve etkilerini değerlendirmeleri için hangi bilgileri açıklayacağını nasıl belirlediği şeklinde sıralanır⁹⁴.

3.2.1. Satın Alma Yöntemi

Bir işletme, tüm işletme birleşmelerini satın alma yöntemini kullanarak muhasebeleştirir⁹⁵.

İşletme birleşmeleri farklı ölçülerdeki işletmelerin arasında gerçekleşir. Bu birleşme şeklinde işletmelerden biri diğer işletmenin varlıklarının tamamını veya bir kısmını satın alır.

Satın alma yöntemi, işletme birleşmesinin bir işletmenin diğer işletmenin net varlıklarını elde ettiği bir işlem olduğu varsayımına dayanır. Edinen işletme, edindiği net varlıkları birleşme tarihindeki gerçeğe uygun değeri ile kaydeder ve net varlıkların gerçeğe uygun değerini aşan satın alma maliyetini ise şerefiye olarak muhasebeleştirir. Bu muhasebeleştirme yapılırken aşağıdaki hususlar dikkate alınır ;

- Satın alma maliyetinin ölçülmesi,

Satın alma işleminin tamamı nakit veya hisse senedi karşılığı yapılabileceği gibi kısmi olarak nakit ve hisse senedi içerebilir. Ayrıca satın alma işlemi koşullu bedel içeriyor ve bu tahmin edilibiliyorsa maliyete eklenir.

- Edinilen varlıkların ve üstlenilen borçların gerçeğe uygun değerlerinin belirlenmesi,

Bir işletme birleşmesinde edinilen tüm varlıkların gerçeğe uygun değerleri belirlenmelidir.Varlıklar net gerçekleşebilir değerleri, hammadde ve maddi duran varlıklar yerine koyma maliyeti ile borçlar ise iskonto değerleriyle ölçülür.

⁹⁴ TFRS 3 İşletme Birleşmeleri

⁹⁵ TFRS.3, İşletme Birleşmeleri.

- Satın alma maliyetinin edinilen varlıkların ve üstlenilen borçların gerçeğe uygun piyasa değerlerine göre varlıklar ve borçlara dağıtılması,

İşletme birleşmelerinde toplam satın alma maliyet gerçeğe uygun değerleriyle orantılı olarak edinilen varlıklar ve üstlenilen borçlara dağıtılır.

Standarda göre tüm işletme birleşmeleri satın alma yöntemi kullanılarak muhasebeleştirilir. Satın alma yönetimin unsurlarıysa şu şekilde ifade edilir :

- Edinen işletmenin belirlenmesi,
- Birleşme tarihinin belirlenmesi,
- Edinilen tanımlanabilir varlıkların üstlenilen tanımlanabilir borçların ve kontrol gücü olmayan payların (azınlık paylarının) finansal tablolara yansıtılması ve ölçülmesi,
- Şerefiye veya pazarlıklı satın alma sonucunda kazancın muhasebeleştirilmesi ve ölçülmesi⁹⁶.

3.2.2. Çıkarların Birleştirilmesi Yöntemi

Kavramsal olarak “Çıkarların Birleştirilmesi Yöntemi”, işletmelerin hisse senetlerinin çoğunluğunun bir başka işletmeye geçmesini satın alma olarak değerlendirmemektedir. Satın almayı hisse senetleriyle sınırlı tutmaktadır. Bir başka açıdan da bu işlemin riskleri paylaşma ve işletmenin sürekliliğinin bir gereği olarak varlıkların maliyet değerleri üzerinden değerlendirilmesi gereğini vurgulamaktadır. Ortada bir satın alma olmaması nedeniyle bu yöntemde şerefiye ortaya çıkmamaktadır. Dolayısıyla hisse seneteri değişim oranının belirlenmesi dışında varlıklar kayıtlı değerleriyle finansal tablolara yansıtılır.

⁹⁶ İlker Kıymetli Şen, Derya Üçoğlu ve Serkan Terzi, Uluslararası/Türkiye Finansal Raporlama Standartları Açısından Konsolide Finansal Raporlama, 1.Baskı, Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2015, s.38-40.

3.3 Edinen İşletmenin Belirlenmesi

Edinen işletmenin belirlenmesinde TFRS 10 Konsolide Finansal Tablolardaki hükümler kullanılır. Nakit veya başka varlıkları transfer eden veya borçların altına giren işletmedir.

Özkaynak paylarının değişimine dayanan bir işletme birleşmesinde, edinen işletme genellikle kendi özkaynak paylarını ihraç eden işletmedir.

Oy kullanma haklarının en büyük kısmını elde eden veya elde tutmaya devam eden işletmedir. Edinen İşletme, genellikle tek sahibi veya organize olmuş sahipler grubunun birleşmiş işletmede en büyük azınlık oy hakkına sahip olduğu işletmedir.

Birleşmiş işletmenin idari organının üyelerinin çoğunluğunu seçme, atama veya görevden alma olanağına sahip olan işletmedir. Edinen İşletmenin yönetimine hakim olan işletmedir. Özkaynak, paylarının birleşme öncesi gerçeğe uygun değerlerinin üzerinde bir prim ödeyen işletmedir. Edinen işletme varlıklar, hasılat ve kar olarak önemli derecede daha büyük olanıdır. Edinen ve edinilen işletme, TFRS 10'a göre belirlenir.

3.4. Birleşme Tarihinin Belirlenmesi

Edinen işletme edinilen işletmenin kontrolünü ele geçirdiği tarihi, birleşme tarihi olarak belirler. Gelecekte gerçekleştirmeye mecbur olmadığı maliyetler, birleşme tarihinde borç olarak dikkate alınmazlar. Edinen işletmenin muhasebeleştirme ilkesi ve koşullarını uygulaması edinilen işletmenin daha önce kendi mali tablolarında varlık ve borç olarak muhasebeleştirmedeği bazı varlık ve borçların muhasebeleştirilmesine neden olabilir. Birleşme tarihinde edinen işletme edinilen tanımlanabilir varlıkları ve üstlenilen tanımlanabilir borçları sonradan diğer TFRS'leri uygulamak için gereken şekilde sınıflandırmalı veya belirlemelidir. Edinen işletme, edinilen tanımlanabilir varlıkları ve üstlendiği tanımlanabilir borçları birleşme tarihindeki gerçeğe uygun değerleri ile ölçer.

3.5. Edinilen Varlıklar, Üstlenilen Borçlar ve Azınlık Payları

Birleşme tarihi itibarıyla edinen işletme, şerefiyeden ayrı olarak, edinilen işletmenin edinilen tanımlanabilir varlıklarını, üstlenilen tanımlanabilir borçlarını ve kontrol gücü olmayan paylarını (*azınlık paylarını*) muhasebeleştirir. Edinilen tanımlanabilir varlıkların ve üstlenilen borçların muhasebeleştirilmesi 11 ve 12 nci paragraflarda belirtilen koşullara tabidir.

3.6. Edinilen Şirketin Gerçeğe Uygun Değerinin Tespiti

Edinilen işletmeden elde edilen tanımlanabilir varlık ve borçlar ile kontrol gücü olmayan payların muhasebeleştirilmesi gerekmektedir. Birleşme tarihinde edinilen varlıklar ve üstlenilen borçların satın alma yöntemine göre muhasebeleştirilmesinin koşullarını karşılaması gerekmektedir. Gelecekte işletmeye fayda sağlaması beklenen ve hali hazırda var olan değerler varlık olarak tanımlanır. İşletmenin fayda sağlayacak değerlerinde bir azalma yaratacak olan mevcut yükümlülükler Borç olarak tanımlanmaktadır.⁹⁷ İşletme birleşmesinde edinilen varlıkların ve borçların gerçeğe uygun değeri ölçülürken “piyasa katılımcılarının” işlemlerinin temel alınır.

- Piyasa katılımcıları birbirinden bağımsızdır.
- Piyasa katılımcıları varlık, borç ve işlemle ilgili istekli ve bilgilidir.
- Piyasa katılımcıları varlık veya borçla ilgili işlem yapabilme yetkisine sahiptir.
- Piyasa katılımcıları varlık veya borçla ilgili işlem yapmaya isteklidir; ancak bu işlemi gerçekleştirmek zorunda değildir.⁹⁸

⁹⁷ Şen, Üçoğlu, Terzi, a.g.e, S.41

⁹⁸ Bahadır, a.g.e. S.140

3.7. Muhasebeleştirme Koşulları

Satın alma yönteminin uygulanmasının bir parçası olan muhasebeleştirme koşullarını karşılayabilmesi için birleşme tarihinde, edinilen tanımlanabilir varlıkların ve üstlenilen tanımlanabilir borçların, Mali Tabloların Düzenlemesi ve Sunumuna İlişkin Kavramsal Çerçeve'deki varlık ve borç tanımlarına uyması gerekmektedir. Örneğin; edinen işletmenin beklediği ancak edinilen işletmenin bir faaliyetini sona erdirmeye veya edinilen işletmenin çalışanlarını işten çıkarma veya yeniden yerleştirme planlarını etkileyecek şekilde gelecekte gerçekleştirilmeye zorunlu olmadığı maliyetler birleşme tarihinde borç olarak dikkate alınmazlar. Dolayısıyla edinen işletme, söz konusu maliyetleri satın alma yönteminin uygulanmasının bir parçası olarak muhasebeleştirmez. Bunun yerine edinen işletme, bu maliyetleri diğer TFRS'ler uyarınca birleşme sonrası finansal tablolarında muhasebeleştirir.

Bunlara ek olarak satın alma yönteminin uygulanmasının bir parçası olan muhasebeleştirme koşullarının karşılanabilmesi için edinilen tanımlanabilir varlıklar ve üstlenilen tanımlanabilir borçlar ayrı işlemlerin sonucu değil, edinen işletme ile edinilen işletme (veya edinilen işletmenin daha önceki sahipleri) arasında işletme birleşmesi sırasında el değiştiren unsurların bir parçası olmalıdır. Edinen işletme, edinilen hangi varlıkların ve üstlenilen hangi borçların edinilen işletme ile el değiştirmenin bir parçası olduğunu ve eğer varsa hangilerinin ayrı işlemlerin sonucu olup kendi nitelikleri ve ilişkili TFRS'ler uyarınca muhasebeleştirilmesi gerektiğini belirlerken 51-53 üncü paragraflarındaki yol gösterici hükümleri uygular⁹⁹.

IFRS ve US GAAP, bir işletme birleşmesinde gerçeğe uygun değer ölçümünde “piyasa katılımcılarının” işlemlerinin temel alınmasını zorunlu kılar. Piyasa katılımcılarının temel özellikleri şunlardır

- Piyasa katılımcıları birbirinden bağımsızdır.
- Piyasa katılımcıları varlık, borç ve işle ilgili istekli ve bilgilidir.
- Piyasa katılımcıları varlık ve borçla işlem yapabilirler.

⁹⁹ TFRS 3 İşletme Birleşmeleri

- Piyasa katılımcıları varlık ve borçla işlem yapmaya isteklidirler ama gerçekleştirmek zorunda değildirler.

Piyasa yaklaşımı ile benzer varlık ve borçlar için girişilen piyasa işlemlerinden edinilen bilgi kullanılarak varlık ve borçların gerçeğe uygun değerinin tespit esasına dayanır.

- Çalışma Sermayesi Kalemlerinin GUD Ölçümü
- Maddi Duran Varlıkların GUD Ölçümü
- Finansal Varlıkların ve Finansal Borçların GUD Ölçümü
- Maddi Olmayan Duran Varlıkların GUD Ölçümü

3.8. Transfer Edilen Bedelin Gerçeğe Uygun Değerinin Ölçülmesi

İşletme birleşmelerinde edinen işletmenin, edinilen işletmenin net varlıklarının kontrolünü elde edebilmek için transfer ettiği bedel gerçeğe uygun değeri üzerinden ölçülür. Satın alma ile ilgili danışmanlık ve aracılık hizmetleri vb. dahil satın alma maliyetleri transfer edilen bedele dahil edilmez.

3.9. Kontrol Gücü Olmayan Paylar, Şerefiye veya Pazarlıklı Satın Alma Sonucunda Oluşabilecek Kazancın Ölçümü ve Muhasebeleştirilmesi

Şerefiye, tek olarak tanımlanamayan ve ayrı olarak kaydedilemeyen varlıklardan kaynaklanan gelecekteki tahmini ekonomik faydalara erişim sağlayabilmek için ödenen tutardır. TFRS 3 işletme birleşmesinde ortaya çıkan şerefiyenin edinen işletmenin bir varlığı olarak muhasebeleştirilmesini öngörmektedir.

4. İŞLETME BİRLEŞMELERİNDE ŞEREFİYENİN ÖLÇÜLMESİ

Bu bölümde, İşletme Birleşmelerinde Şerefiyenin Muhasebeleştirilmesi ve Raporlanması tarihi arka planı dikkate alınarak ele alınmaya çalışılmıştır. Özellikle ABD'deki ekonomik ve siyasi gelişmelerin dünya muhasebe literatürünü önemli ölçüde etkilediği anlaşılmaktadır.

4.1. Şerefiyenin Muhasebe Tarihindeki Gelişim Süreci

Şerefiye, 100 yıla yakın bir süredir muhasebe uygulayıcıları ve standart düzenleyici kurumlar açısından tartışmalı bir konudur. Şerefiye'nin tanımına geçmeden önce tarihi incelediğinde bu tartışmaların gerekçeleri daha iyi anlaşılır. Şerefiyenin muhasebeleştirilme ilkelerinden kalıcı biçimde aktifleştirilmesine, giderleştirilmesinden faydalı ömrüne kadar birçok husus bu tartışmanın içeriğini oluşturmaktadır.

Şerefiyenin gelişim sürecini özetlediğimizde dört aşamada incelenebilir.

Birinci dönem (1880-1929), büyük buhrana kadar olan süredir. Bu sürede Şerefiye kavram olarak ilk defa tartışma zemininde yer almıştır. Şerefiye işletme sahibinin kişiliğinin bir hakkı olup olmadığı veya şahıs işletmeleri şerefiyesi ile sermaye işletmeleri şerefiyesinin birbirinden farklı olup olmadığının araştırıldığı dönemdir.

İkinci aşama (1929-1959), Büyük Buhran ile başlayıp Amerikan Muhasebeciler Enstitüsü'nün kuruluşuyla son bulan dönemdir. Bu dönemde satın alma ile ortaya çıkan şerefiye ile işletme içinde oluşan şerefiye arasında ki fark tartışılmıştır.

Üçüncü aşama (1959-1973), tarihi maliyetleri öne çıkarmıştır. Amerikan Sertifikalı Kamu Muhasebecileri Enstitüsü bünyesinde Muhasebe İlkeleri Kurulu'nun kuruluşuyla birlikte tartışmalar şerefiyenin muhasebeleştirilmesinden işletme birleşmelerine

yönelmiştir. Bu dönemde, şerefiyenin amortisman yoluyla giderleştirilmesi veya değer düşüklüğü testine tabi olup olmadığı tartışılmıştır.

Dördüncü aşama (1973-2002), bu dönem standart düzenleyici kurum olarak FASB'nin öne çıkması sonrasında Norwalk Anlaşmasına kadar olan süredir. Şerefiye'nin bir varlık olarak değerinin nasıl ölçüleceği bu dönemde değerlendirilmiştir.¹⁰⁰.

Yukarıda belirtilen dönemleri genel olarak değerlendirdiğimizde 19. Yüzyılın sonlarında ABD'deki iktisadi büyüme sonucunda işletme sahipliği ile işletme yöneticiliğinin birbirlerinden ayrılması önemli bir belirleyicidir. Büyüyen ekonomiden ve hisse senedi piyasalarından daha çok faydalanmak isteyen şirketler bilançolarını olduğundan daha güçlü göstermek için çaba harcamışlardır. Rakamsal olarak gerçekçi olmayan güçlü bilançolar 1929 İktisadi buhranının temellerini atmıştır. Şerefiye ile ilgili olarak bu dönemde işletme sahiplerine duyulan güven ve saygının bir değeri olması hususu akademisyenler arasında tartışılmış burada kişisel gayretle öne çıkan şerefiyenin devralmalarda transfer edilememesi tartışılmıştır. Sonuçta bu gelişmeler tüzel kişiliklerin gelişmesine yönelik eğilimleri artırmıştır. 20. Yüzyıl başlarında gerçekleşen işletme birleşmelerinde işletmeler, tanımlanabilir net varlıklarının gerçeğe uygun değerlerinin üzerinde satılmaya başlanınca kurumsal şerefiye gündeme gelmiştir. Kurumsal şerefiye beraberinde finansal tablo denetimlerinin kurumsallaşmasını getirmiştir.¹⁰¹.

4.2. Şerefiyenin Tanımı

İşletmenin gelecekte yüksek kazanç elde edeceği yönündeki beklentiler, olumlu itibar, geniş müşteri kitlesi ve kurdukları iyi ilişkiler şerefiye olarak ifade edilmektedir.

Finansal Muhabe Standartları (SFAS 141) esas şerefiye 'nin iki bileşenini şöyle tanımlamıştır. Birinci bileşen "satın alınan işletmenin süreklilik unsurunun gerçeğe uygun değeri" dir. Süreklilik şerefiyesi olarak ifade edilir. Şerefiyenin ikinci bileşeni ise "satın alan ve satın alınan işletmenin net varlıklarının ve faaliyetlerinin

¹⁰⁰ Bahadır, a.g.e..S.45-46

¹⁰¹ Bahadır, a.g.e. S.47-49

birleştirilmesinden elde edilmesi beklenen sinerji ve diğer faydaların gerçeğe uygun değeri birleşme şerefiyesi olarak ifade edilir.¹⁰²

Tablo 3: İşletmelerde Şerefiyenin Kaynakları¹⁰³

Dahil Olan Faktörler	Dahil Olmayan Dış Faktörler	Dahil Olmayan İç Faktörler
Düşük Değerlenen Varlıklar	Organizasyon Yapısı	Kuruluş Yeri
Açıklanmayan Varlıklar	Yönetim Stratejisi	Pazar Durumu (Rekabet Ortamı)
Yüksek Değerlenen Borçlar ve Özsermaye	Müşteri Portföyü	Yasalar
Sinerji Etkisi	Ürün Kalitesi	Sermaye Piyasası
Sermaye Maliyeti	Marka	Ortaklık Yapısı
Karlılık	Teknoloji	
Düşük Risk	Bilgi Ağı	

Şerefiyenin kaynaklarda birçok tanımı bulunmaktadır.

- Şerefiye, ticari hayatın içinde diğer aktörlerle iyi ilişkileri ifade eder.
- Şerefiye, müşterilerin işletmeye bağlılığının gerekçesi olan bir değerdir.
- Şerefiye, işletmenini yatırımlarından beklenenin üzerinde kar elde etmesidir.
- Şerefiye, gelecekte elde edilecek karların bugünkü değeridir.

Şerefiyenin üç temel özelliği vardır.

- Şerefiye maddi olmayan bir duran varlıktır.
- Şerefiyenin değeri İşletme bütün halinde satıldığında ortaya çıkar.
- Şerefiyenin değerini tespit etmek kolay değildir.

Şerefiyenin satın alma işleminden kaynaklanan şerefiye ve işletme içi şerefiye olarak ikiye ayrıldığı söylenebilir. Satın alma şerefiyesi işletmenin satın alınmasında gerçeğe

¹⁰² Bahadır, a.g.e. S.58

¹⁰³ Serdar Aytekin, “Türkiye Finansal Raporlama Standartları Türk Ticaret Kanunu ve Vergi Kanunları Çerçevesinde İşletme Birleşmeleri”, (Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı Muhasebe Finansman Bilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi) İstanbul, 2016, s.101

uygun defter değerini aşan kısımdır. İşletme içi oluşan şerefiye ise etkin yönetim ve müşteri ilişkilerinden kaynaklanmaktadır.¹⁰⁴

4.3. Şerefiyenin Ölçümünde Gerçeğe Uygun Değer Kavramı

Modern muhasebe bilimi, değerlemede tarihi maliyet yaklaşımından uzaklaşarak gerçeğe uygun değer yaklaşımına yönelmektedir. Gerçeğe uygun değer kavramı “fair value” den çevrilmiştir. İngilizcedeki “fair” kelimesinin Türkçe karşılığı “haklı, doğru, adil, dürüst, uygun, makul, tarafsız, tam” gibi kavramlardır. Ülkemizde daha çok “makul değer” olarak kabul görmüştür. “Fair Value” TMSK ve TMSK gerçeğe uygun değer olarak kullanılırken SPK “makul değer” BDDK ise “rayiç değer” olarak kullanılmaktadır. Genel olarak değerlendirildiğinde gerçeğe uygun değer genellikle Finansal tablolarla hem pazar hem de pazar değeri dışı değerlerin rapor edilmesinde kullanılan bir değerdir.

ABD’de 1920’li yılların sonlarında meydana gelen ekonomik krize kadar, finansal kurumlar ve bankalar varlıklarını piyasa değerine göre raporlamaktaydı. Kriz döneminde aşırı değer kaybeden varlıklar nedeniyle özellikle bankaların sermayeleri erimiş ve bir çoğu zarar beyan etmek zorunda kalmışlardır. 1934’ten itibaren ise varlıkların tarihi maliyet değeri ile muhasebeleştirme zorunluluğu gelmiştir. 1980’li yılların ortalarına kadar uzun bir süre devam eden tarihi maliye değeri ile muhasebeleştirme yöntemi bir başka ekonomik krizle gerçeğe uygun değer muhasebesi kavramını ortaya çıkarmıştır. Saving-Loans ekonomik krizinin gerekçesi olarak tarihi maliyet değeri ile Muhasebeleştirme gösterilmiştir. Ne var ki yıllar sonra 2008’de meydana gelen mortgage krizinde ise sorumlu gerçeğe uygun değer muhasebesi olmuştur.¹⁰⁵. ABD’deki

¹⁰⁴ Bahadır, a.g.e. S.1-2

¹⁰⁵ Mustafa Arı, Rifat Yılmaz, Avantaj ve Dezavantajları Açısından Gerçeğe Uygun Değer ile Maliyet Değeri Muhasebesinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi, Muhasebe Finansman Dergisi, (Çevrimiçi) http://uvt.ulakbim.gov.tr/uvt/index.php?cwid=9&vtadi=TSOS&c=ebsco&ano=187649_e4371553c273d4f8a8e3ebf49c8b594d&? (Erişim Tarihi: 19.03.2017) S.147-160

olmayan girdilerin kullanımını asgari seviyeye indiren başka bir değerlendirme yöntemi kullanarak ölçer. Muhasebe ölçümünün temel konusu varlıklar ve borçlar olduğundan gerçeğe uygun değer tanımı varlıklara ve borçlara odaklanmaktadır. Gerçeğe uygun değer hükümleri standartların bir bölümünde uygulanabildiği gibi bir bölümünde de uygulanamamaktadır. (Tablo 4)

Gerçeğe uygun değer ölçümü, belirli bir varlık veya borç için yapılır. Borç veya varlığı fiyatlandırırken göz önünde bulundurulacak özellikler, varlığın durumu ve konumu ve varsa varlığın satışına veya kullanımına ilişkin sınırlamalardır. Gerçeğe uygun değere göre ölçülen varlık veya borç tek bir varlık veya borç olabileceği gibi varlık grubu, borç grubu, ya da varlıklar ve borçlardan oluşan bir grup olabilir.

Gerçeğe uygun değer ölçümünde, mevcut piyasa koşullarında piyasa katılımcıları arasında ölçüm tarihinde olağan bir işlemdir. Söz konusu varlık veya borcun el değiştirdiği varsayılır. İşlemler varlığa ve borca ilişkin asıl piyasada ya da asıl piyasanın bulunmadığı durumlarda avantajlı piyasada gerçekleştiği varsayılır. Avantajlı piyasanın belirlenmesinde makul bilgiler dikkate alınır. Ölçüm tarihinde farklı bir piyasada avantajlı bir fiyat olsada asıl piyasa bulduysa buradaki fiyat yansıtılır. Ölçüm tarihinde gözlemlenebilir bir piyasa bulunmazsa piyasa katılımcısının bakış açısı dikkate alınır. İşletmeler varlıklarını ve borçlarını gerçeğe uygun değerini piyasa katılımcılarının en fazla iktisadi fayda sağlamayı düşünerek hareket ettikleri varsayımıyla ölçer. Fiyat, olağan bir dönemde bir varlığın satışında veya bir borcun devrinde ödenen tutardır. Mali olmayan bir varlığın en iyi ve en üst düzeyde kullanımı dikkate alınır. Bu açıdan fiziki, yasal ve mali durumu dikkate alınır. Mali olmayan varlıklara ilişkin değerlemenin temel kaynağı gerçeğe uygun değer ölçümünde borcun veya işletmenin kendi özkaynağına dayalı finansal aracın devri varsayımlar içerir. Bunlar, borcun ödenmemiş olması ve işletmenin kendi özkaynağına dayalı mali araçlar ödenmemiş olarak kalmalı; finansal araçlarla ilgili hakları ve sorumlulukları üstleniyor olmalıdır.

Tablo 4: Gerçeğe Uygun Değer Hesaplaması ve TFRS'ler¹⁰⁷

Gerçeğe Uygun Değer Hesaplaması Gerektiren Standartlar	Başka Standartlara Referans Vererek Gerçeğe Uygun Değer Hesaplamasını Gerektiren Standartlar	Gerçeğe Uygun Değer Hesaplamasını Gerektirmeyen Standartlar
UMS 11 - İnşaat Sözleşmeleri UMS 16 - Maddi Duran Varlıklar UMS 17 - Kiralama İşlemleri UMS 18 - Hasılat UMS 19 - Çalışanlara Sağlanan Faydalar UMS 20 - Devlet Teşviklerinin Muhasebeleştirilmesi ve Devlet Yardımlarının Açıklanması UMS 26 - Emeklilik Fayda Planlarında Muhasebeleştirme ve Raporlama UMS 33 - Hisse Başına Kazanç UMS 36 - Varlıklarda Değer Düşüklüğü UMS 38 - Maddi Olmayan Duran Varlıklar UMS 39 - Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçümleme UMS 40 - Yatırım Amaçlı Gayrimenkuller UMS 41 - Tarımsal Faaliyetler IFRS 1 - Türkiye Finansal Raporlama Standartlarının İlk Uygulaması UFRS 2 - Hisse Bazlı Ödemeler UFRS 3 - İşletme Birleşmeleri UFRS 5 - Satış Amaçlı Elde Tutulan Duran Varlıklar ve Durdurulan Faaliyetler	UMS 2 - Stoklar UMS 21 - Kur Değişiminin Etkileri UMS 27 - Konsolide ve Bireysel Finansal Tablolar UMS 28 - İştiraklerdeki Yatırımlar UMS 31 - İş Ortaklıklarındaki Paylar UMS 32 - Finansal Araçlar: Sunum UFRS 4 - Sigorta Sözleşmeleri UFRS 7 - Finansal Araçlar: Açıklamalar	UMS 1 - Finansal Tabloların Sunuluşu UMS 7 - Nakit Akış Tabloları UMS 8 - Muhasebe Politikaları, Muhasebe Tahminlerinde Değişiklikler ve Hatalar UMS 10 - Bilanço Tarihinden Sonra Ortaya Çıkan Olaylar UMS 12 - Gelir Vergileri UMS 14 - Bölümlere Göre Raporlama UMS 23 - Borçlanma Maliyetleri UMS 24 - İlişkili Taraflar UMS 29 - Yüksek Enflasyonlu Ekonomilerde Finansal Raporlama UMS 34 - Ara Dönem Finansal Raporlama UMS 37 - Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar UFRS 6 - Maden Kaynaklarının Araştırılması ve Değerlendirilmesi

¹⁰⁷ Veli Öztürk, Emine Çınabal, Bağımsız Denetim Şirketlerinin Gerçeğe Uygun Değer Hesaplamaları ve Denetimde Karşılaştıkları Güçlüklere İlişkin Bir Araştırma, MÖDAV, 2009/1. S.41.

TFRS'ye göre gerçeğe uygun değer kavramı şu şekilde tanımlanmaktadır, "Gerçeğe uygun değer işletmeye özgü bir ölçüm olmayıp piyasa bazlı bir ölçümdür"¹⁰⁸.

"Tarafsız, danışıklı olmayan, ilişkili taraflar arasında olmayan ve objektif olan, bilgili ve istekli taraflar arasında bir varlığın değişimi veya bir borcun kapatılması için kabul edilen tutar"¹⁰⁹. TFRS 13'de başlı başına bir standart olarak düzenlenen gerçeğe uygun değer kavramı ile ilgili ayrıca şu açıklamaya yer verilmiştir.

"Gerçeğe uygun değer işletmeye özgü bir ölçüm olmayıp, piyasa bazlı bir ölçümdür. Bazı varlıklar ve borçlar için gözlemlenebilir piyasa işlemleri veya bilgileri mevcut olabilir. Bununla birlikte diğer varlıklar ve borçlar için bu tür işlemler veya bilgiler mevcut olmayabilir. Ancak gerçeğe uygun değer ölçümünün amacı her iki durumda da aynı olup, bu amaç mevcut piyasa koşullarında, piyasa katılımcıları arasında bir varlığın satışına veya bir borcun devrine yönelik olarak ölçüm tarihinde olağan bir işlemdeki fiyatın tahmin edilmesidir (diğer bir ifadeyle, varlığı elinde bulunduran veya borçlu konumda olan piyasa katılımcısının bakış açısıyla ölçüm tarihindeki çıkış fiyatıdır).

Özdeş bir varlığın veya borcun fiyatı gözlemlenebilir olmadığında, işletme gerçeğe uygun değeri, ilgili gözlemlenebilir girdilerin kullanımını azami seviyeye çıkaran ve gözlemlenebilir olmayan girdilerin kullanımını asgari seviyeye indiren başka bir değerlendirme yöntemi kullanarak ölçer. Gerçeğe uygun değer, piyasa bazlı bir ölçüm olduğu için riske ilişkin varsayımları da dahil olmak üzere piyasa katılımcılarının varlıkları ve borçları fiyatlandırırken kullanacakları varsayımlar kullanılarak ölçülür. Sonuç olarak, işletmenin varlığı elinde tutma ya da borcu ödeme veya başka bir şekilde yerine getirme niyetinin bulunması, gerçeğe uygun değer ölçümünde dikkate alınmaz.

Muhasebe ölçümünün temel konusu varlıklar ve borçlar olduğundan gerçeğe uygun değer tanımı varlıklara ve borçlara odaklanır. Ayrıca, bu TFRS gerçeğe uygun değeri

¹⁰⁸ TFRS 13 Gerçeğe Uygun Değer Standardı

¹⁰⁹ Fatma Pamukçu, Gerçeğe Uygun Değer Muhasebesi ve Finansal Tablolara Etkisi, İSMMMO Mali Çözüm Dergisi, Ocak-Şubat, 2011, (Çevrimiçi), <http://archive.ismmmo.org.tr/docs/malicozum/103malicozum/5%20fatma%20pamukcu.pdf>, (Erişim Tarihi 14.10.2016)

üzerinden ölçülen işletmenin kendi öz kaynağına dayalı finansal araçlarına da uygulanır”¹¹⁰.

4.5. TFRS 3 İşletme Birleşmeleri

Bu TFRS'nin amacı, raporlayan işletmenin finansal tablolarında bir işletme birleşmesine ve bunun etkilerine ilişkin sağladığı bilginin ihtiyaca uygunluğunu, güvenilirliğini ve karşılaştırılabilirliğini arttırmaktır. Söz konusu amaca ulaşmak için bu TFRS, edinen işletmenin aşağıdakileri nasıl gerçekleştireceğine ilişkin ilkeleri ve hükümleri ortaya koyar:

- (a) Edinilen işletmenin tanımlanabilir varlıklarını, borçlarını ve kontrol gücü olmayan paylarını (azınlık paylarını) finansal tablolarında nasıl muhasebeleştireceği ve ölçüleceği;
- (b) İşletme birleşmesinde edinilen şerefiyeyi veya pazarlıklı satın alma sonucunda oluşabilecek kazancı nasıl muhasebeleştireceği ve ölçüleceği ve
- (c) Finansal tablo kullanıcılarının işletme birleşmesinin niteliği ve etkilerini değerlendirebilmeleri için hangi bilgileri açıklar.

Edinen işletme, edinilen tanımlanabilir varlıkları ve üstlendiği tanımlanabilir borçları birleşme tarihindeki gerçeğe uygun değerleri ile ölçer.¹¹¹

4.6. Birleşme Açısından Gerçeğe Uygun Değer Kavramının Önemi ve Şerefiye İlişkisi

İşletme birleşmelerinde gerek işletme birleşmesi sırasında gerekse daha sonra işletmelerin gerçeğe uygun değerlerinin tespit edilmesi çok önemli bir husustur. İşletmelerin değerlerinin tespit edilmesi birleşme aşamasındaki işletmeler için bir

¹¹⁰ Türkiye Finansal Raporlama Standartları 13. Gerçeğe Uygun Değer Kavramı

¹¹¹ Türkiye Finansal Raporlama Standartları 3 İşletme Birleşmeleri

zorunluluktur. Birleşme bedelinin nakit veya hisse senedi şeklinde ödenmesi değer tespitinin gerekliliğini ortadan kaldırmaz. Muhasebe sisteminin üretmiş olduğu finansal tablolardan işletmenin değerini tam olarak tespit etmek mümkün olmamaktadır.

Şerefiye, mevcut varlık ve borçların elde etme maliyetlerini temsil eden yeni mevcut hisse senetlerinin satın alma fiyatını göstermektedir. Şerefiye, işletme birleşmelerinde ve iktisabında ortaya çıkmaktadır. Toplam şerefiye, işletminin gerçeğe uygun değerinden net belirlenebilir varlıkların düşülmesiyle hesaplanır. İşletme birleşmesinin muhasebeleştirilmesinde ilk yapılması gereken işletme birleşme maliyetinin ve edinilen işletmeye ait tanımlanabilir varlıklar ve yükümlülüklerinin gerçeğe uygun değerlerinin ölçülmesi ve belirlenmesidir.¹¹²

Şerefiye kavramı TFRS 3’de “Tek olarak tanımlamayan ve ayrı olarak kaydedilemeyen bir işletme birleşmesinde edinilmiş diğer varlıklardan kaynaklanan ekonomik fayda olarak tanımlanmaktadır”. Şerefiye işletmenin tamamı için hesaplanan bir değerdir.

Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre şerefiye; “Bir yer bayındır duruma getirildiğinde çevrede bulunan mülklerin değeri arttığından, sahiplerinden belediyece alınan para” olarak tanımlanmaktadır. Muhasebe dilinde yukarıdaki anlamından farklı olarak işletmenin defter değeri ile piyasa değeri arasındaki fark olarak kullanılan ve satın alınan işletmenin itibarı, müşteri portföyü, yetenekleri için ödenen tutar olarak anlaşılmaktadır. Muhasebe dilinde anlaşılan hali açısından şerefiye daha çok halk arasında “hava parası” olarak tanımlanan eski adıyla “peştamallık” olarak da adlandırılan tanıma daha yakındır. Borsa İstanbul (BIST) da işlem gören şirketler arasında şerefiye tutarları ile dikkat çeken şirketler incelendiğinde önemli bir bilanço kalemi olarak dikkat çekmektedir.

Bu açıdan işletmelerin defter değerleri ile piyasa değerleri arasındaki farkın tespit edilmesi önemini her zaman korumuştur. Bazı varlıkların piyasa değerleri olsa da piyasa değerleri ile değerlendirilmemektedir. Bunun yanı sıra maddi olmayan varlıkların işletme açısından değerlendirilip kayıtlara alınması mümkün olmamaktadır. Özellikle maddi olmayan varlıklardan kaynaklanan piyasa değeri defter değeri arasındaki fark literatürde “Entelektüel Sermaye” olarak adlandırılır. Entelektüel sermaye, işletmeye ait

¹¹² Ali İhsan Akgün, Türkiye Finansal Raporlama Standartları’nda Şerefiye ve Gerçeğe Uygun Değer İlişkisi, Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt.12, Sayı 2, 2011, S.49

görünmeyen varlıkların bütünüdür. İşletmede yer alan maddi olmayan varlıklar entelektüel sermayeye örnek olarak gösterilebilir.

İşletme içinde üretilen maddi olmayan duran varlık niteliğindeki lisans, marka ve patentler ile işletmenin sahip olduğu çalışanlarının yetenekleri; işletmenin bir bütün olarak ortaya çıkardığı sinerji ve iş yapma biçimidir.¹¹³.

4.7. Şerefiyenin Muhasebeleştirilmesi Tam Şerefiye ve Kısmi Şerefiye Yöntemleri

İşletmede oluşan şerefiyenin muhasebeleştirilmesi hususunda görüş birliği bulunmamaktadır. Satın alma yöntemi ile kayıtlara alınan şerefiye ile ilgili muhasebeleştirme hususunda tartışmalar devam etmektedir. Bu tartışmalar daha çok şerefiyenin bir varlık olarak kabul edilip edilmemesi etrafında şekillenmektedir. Bir görüş şerefiyeyi varlık olarak kabul etmemekte ve hızlıca giderleştirmekten yanadır. Diğer bir görüş ise varlık olarak kabul etmekte ve faydalı ömrü süresince amortisman ayrılmasını savunmaktadır.¹¹⁴

Birleşme tarihinde transfer edilen bedele kontrol gücü olmayan pay tutarı eklendikten ve net tanımlanabilir varlıkların gerçeğe uygun değeri düşüldükten sonra kalan tutar şerefiye olarak belirlenir. İşletmenin içine dahil olan ve olmayan birçok faktör şerefiyenin kaynakları olarak değerlendirilir.

TFRS 3, kontrol gücü olmayan payların tek şirket teorisine uygun olarak ölçmektedir. Kontrol gücü olmayan payların hesaplanmasında iki yöntem kullanılır.1. yöntem transfer edilen satın alma bedelinin gerçeğe uygun değeri tahmin edilmektedir.2. yöntem kontrol gücü olmayan payların gerçeğe uygun değeri net tanımlanabilir varlıklara orantılı olarak ölçülmektedir.Seçilen yöntem şerefiyenin ölçümünü de etkilemektedir.

¹¹³ Karapınar. a.g.e., s,88.

¹¹⁴ Bahadır,a.g.e. S.14-21

1. yöntem ile hem bağı ortaklıktaki kontrol gücü olmayan paylar hemde ana ortaklığın kontrol gücü olan payları için hesaplanır. Bu şekilde şerefiyenin ölçümü tam şerefiye yöntemi ile belirlenmiş olur.

2. yöntem ile transfer edilen bedel ile edinen işletmenin edindiği net tanımlanabilir varlıklardaki payı arasındaki fark olarak hesaplanır. Bu şekilde şerefiyenin ölçümü kısmi şerefiye yöntemi ile belirlenmiş olur.

İşletme birleşmesi, aşamalı olarak gerçekleşmişse edinen işletme daha önceden edinilen işletmedeki kontrol gücü olmayan pay tutarı ve transfer edilen bedel toplamından net tanımlanabilir varlıkların gerçeğe uygun değeri düşülerek şerefiye hesaplanır.

4.8. Aşamalı Olarak Gerçekleşen Satın Alma

Edinen işletmenin daha önce kontrol gücü olmadığı bir şirkette yeniden yatırım yaparak kontrol gücünü ele geçirmesi “basamaklı” veya “Aşamalı Olarak Gerçekleşen Birleşme” olarak değerlendirilir. Böyle bir durumda edinen İşletme daha önce elinde olan hisseleri gerçeğe uygun değeri ile ölçüp ortaya çıkan gelir veya kaybı kar veya zarar tablosunda muhasebeleştirir¹¹⁵.

4.9. Pazarlıklı Satın Alma Sonucunda Oluşan Kazancın Ölçümü

Bazen bir işletme birleşmesi pazarlıklı satın alımla gerçekleşebilir. Böyle bir durumda transfer edilen tutar ve azınlık payı tutarı, kontrol gücü olmayan pay tutarı toplamı, elde edilecek net tanımlanabilir varlıkların gerçeğe uygun değerinden daha az olmaktadır. Böyle bir durumda negatif şerefiye doğar.¹¹⁶

¹¹⁵ Bahadır, a.g.e. S.165

¹¹⁶ Şen, Üçoğlu ve Terzi, a.g.e., s.50.

Edinen işletme pazarlıklı bir satın alım yapar. Varlıkların ve üstlenilen tanımlanabilir borçlar, transfer edilmiş bedel, azınlık payı tutarı ve işletmenin daha önceden elde tuttuğu özkaynak payından büyük olabilir. Bu tür birleşmeler pazarlıklı satın alımlar olarak değerlendirilir.

Pazarlıklı bir satın alım satıcının baskı altında davrandığı zorla satış şeklindeki bir işletme birleşmesinde görülebilir.

Pazarlıklı bir satın alımda kazancı muhasebeleştirmeden önce edinen işletme edindiği varlıkları ve üstlenilen borçları doğru bir şekilde yeniden değerlendirir. İşletme birleşme sonrasında TFRS hükümleri gereği muhasebeleştirilmesi gereken aşağıdaki tutarların tümünü ölçmede kullanılan işlemleri gözden geçirir.

- (a) Edinilen tanımlanabilir varlıklar ve üstlenilen tanımlanabilir borçlar;
- (b) Varsa, edinilen işletmedeki kontrol gücü olmayan paylar (*azınlık payları*);
- (c) Aşamalı olarak gerçekleşen bir işletme birleşmesinde, edinen işletmenin daha önceden elde bulundurduğu edinilen işletmedeki özkaynak payı ve
- (d) Transfer edilen bedel.

Gözden geçirmenin amacı, ölçümlerin birleşme tarihi itibarıyla mevcut tüm bilgileri uygun bir şekilde yansıttığından emin olmaktır.

Bir işletme birleşmesinde transfer edilen bedel gerçeğe uygun değer ile ölçülmektedir. Bu bedel; edinen işletme tarafından transfer edilen varlıkların birleşme tarihindeki gerçeğe uygun değerlerinin, edinen işletme tarafından edinilen işletmenin önceki sahiplerine karşı üstlenilen borçların ve edinen işletme tarafından çıkarılan özkaynak paylarının toplamı olarak hesaplanacaktır.

Ancak bazen transfer edilen varlık veya borçlar işletme birleşmesinden sonra birleşmiş işletmede kalmaktadır.

Edinen işletme birleşme öncesinde ve sonrasında kontrolünde bulunan bu varlık veya borçları birleşme tarihinden hemen önceki defter değerleri ile ölçer ve kar veya zararda muhasebeleştirir¹¹⁷.

4.10. İşletme Birleşmelerinde ve Şerefiyenin Ölçülmesinde Vergi Etkisi

İşletme birleşmesinde edinen İşletme edindiği varlıklara ve üstlendiği borçlara ilişkin ertelenmiş vergiyi ölçmeli ve muhasebeleştirmelidir. İşletme birleşmelerinin vergi etkisi aşağıdaki işlemler belirlenerek tespit edilir.

- Birleşme işleminin vergi mevzuatı karşısındaki durumu,
- Edinilen net varlıkların defter değeri ve vergiye esas değeri,
- Geçici farkların tespit edilmesi ve ölçülmesi,
- Şerefiyeye ilişkin ertelenmiş verginin dikkate alınması gerekir¹¹⁸.

4.10.1. Vergili Birleşmeler

Kurumlar vergisi kanunu 18. Maddesi kapsamında gerçekleşen birleşmeler vergili birleşmeler olarak adlandırılmaktadır. Birleşme karı birleşen kuruma ait varlıkların Vergi Usul Kanunu'na göre değerlendirilmesi ile bulunan emsal değer ile birleşme öncesi servet değeri arasındaki müspet farktır¹¹⁹.

¹¹⁷ Şen, Üçoğlu, Terzi, a.g.e. s.50

¹¹⁸ Bahadır, A.g.e., S.217

¹¹⁹ Bahadır, A.g.e.,S. 216

4.10.2. Vergisiz Birleşmeler

Kurumlar Vergisi Kanununun 19. Maddesindeki şartlar dahilinde birleşme devir olarak gerçekleşirse vergilendirme yapılmaz. Vergisiz birleşmede birleşen kurumun birleşme tarihindeki bilanço değerleri kayıtlı tutarları üzerinden birleşilen kuruma devredilmektedir. Emsal değer kullanılmadığı için birleşme karı söz konusu olmaz.¹²⁰

4.11. Ertelenmiş Verginin Ölçümü ve Muhasebeleştirilmesi

Vergiye tabi kar üzerinden hesaplanan vergi tutarı ile muhasebe karı üzerinden hesaplanan vergi tutarı arasındaki fark ertelenmiş vergi olarak ifade edilir. Bilanço değerlerinin gerçeğe uygun defter değeri ile vergiye esas değeri arasındaki fark geçici farklar olarak kabul edilir. Geçici farklar vergiye tabi geçici farklar ve indirilebilir geçici farklar olarak ikiye ayrılır¹²¹.

Örnek 1 - Net Varlıkların Hisse Değişimiyle Doğrudan Satın Alınması Yoluyla Gerçekleştirilen İşletme Birleşmelerinde Muhasebe İşlemleri ¹²²

İNCİ İşletmesi 80.000 adet hisse senedi ihraç edip B İşletmesine vererek 31 Aralık 2017 tarihinde B İşletmesinin tüm varlıklarını satın almış ve borçlarını üstlenmiştir. Satın alma işleminden önce İNCİ İşletmesinin dolaşımda 320.000 adet hisse senedi bulunmaktadır.

Satın alma işleminden sonra İNCİ İşletmesinin dolaşımdaki hisse senedi sayısı 400.000 adede yükselmiş ve bunun %20' sine B İşletmesi sahip olmuştur. Satın alma tarihinde

¹²⁰ Bahadır, A.g.e. S. 216

¹²¹ Bahadır, A.g.e. s. 211

¹²² Bahadır, a.g.e, S.120-124

İNCI İşletmesinin her hisse senedinin piyasa değeri 60 TL'dir. İşletmelerin satın alma işleminden önceki bilançoları ve birleşme tarihi itibarıyla B İşletmesinin varlıklarının ve borçlarının gerçeğe uygun değerleri aşağıdaki gibidir.

Tablo 5: Örnek 1 Birleşme Öncesi Bilançolar – 31.12.2017

	İNCI İşletmesi	B İşletmesi
Bankalar	4.000.000	200.000
Alıcılar	8.000.000	600.000
Ticari Mallar	800.000	200.000
Arsa ve Araziler	4.000.000	1.200.000
Binalar	12.000.000	2.000.000
Birikmiş Amortismanlar	(4.800.000)	(600.000)
Aktif Toplamı	24.000.000	3.600.000
Satıcılar	4.000.000	400.000
Borç Senetleri	1.600.000	-
Sermaye	10.400.000	800.000
Geçmiş Yıllar Karları	8.000.000	2.400.000
Pasif Toplamı	24.000.000	3.600.000

B İşletmesinin Net Varlıklarının Gerçeğe Uygun Değerleri

Bankalar	200.000
Alıcılar	600.000
Ticari Mallar	200.000
Arsa ve Araziler	1.600.000
Binalar	2.200.000
Satıcılar	(400.000)
Toplam	4.400.000

B İşletmesinin net varlıklarının gerçeğe uygun değeri ile İNCİ işletmesi tarafından hisse değişimi yoluyla ödenen tutar arasındaki fark Şerefiyeyi oluşturur.

İNCİ İşletmesi Tarafından Ödenen	4.800.000 TL
B İşletmesinin Net Varlıkları	4.400.000 TL
Hesaplanan Şerefiye	400.000 TL

Satın alma tarihinde B İşletmesinin net varlıklarının gerçeğe uygun değeri 4.400.000 TL'dir. İNCİ İşletmesi 80.000 adet hisse senedi ihraç ederek B İşletmesinin net varlıkların satın aldığına göre satın alma maliyeti 4.800.000 TL olarak hesaplanır ($80.000 \times 60 = 4.800.000$ TL) Bu durumda İNCİ İşletmesi satın alma işlemini aşağıdaki gibi muhasebeleştirir.

	<u>Borç</u>	<u>Alacak</u>
Bankalar	200.000	
Alicılar	600.000	
Ticari Mallar	200.000	
Arsa ve Araziler	1.600.000	
Binalar	2.200.000	
Şerefiye	400.000	
Satıcılar		400.000
Sermaye		4.800.000

Tablo 6: Örnek 2 Birleşme Sonrası Bilanço -31.12.2017

	İNCİ İşletmesi	B İşletmesi
Bankalar	4.200.000	-
Alıcılar	8.600.000	-
Ticari Mallar	1.000.000	-
Arsa ve Araziler	5.600.000	-
Binalar	14.200.000	-
Birikmiş Amortismanlar	(4.800.000)	-
Şerefiye	400.000	-
Mali Duran Varlıklar	-	4.800.000
Aktif Toplam	29.200.000	4.800.000
Satıcılar	4.400.000	
Borç Senetleri	1.600.000	-
Sermaye	15.200.000	800.000
Geçmiş Yıllar Karları	8.000.000	4.000.000
Pasif Toplamı	29.200.000	4.800.000

Örnek 2 - Varlıklara Sahip Olan İşletmeyi Kontrol Etmeyi Sağlayarak Hisse Senetlerinin Satın Alınması Yoluyla Gerçekleştirilen İşletme Birleşmelerinin Satın Alma Yöntemi Uygulanarak Muhasebeleştirilmesi ve Birleştirilmiş Mali Tablolarının Düzenlenmesi¹²³

SERVET İşletmesi 31 Aralık 2017 tarihinde, B İşletmesinin ortaklarına 7.000.000 TL ödeyerek B İşletmesinin dolaşımdaki tüm hisse senetlerini satın almıştır. Birleşme tarihinde SERVET İşletmesinin hisse senetlerinin piyasa değeri 60 TL'dir. Ödemeden sonra SERVET İşletmesi B İşletmesinin tüm hisse senetlerinin sahibi haline gelmiştir. Bununla birlikte SERVET İşletmesinin birleşme için ödediği 7.000.000 TL B İşletmesinin eski ortaklarına verilmiştir.

Tablo 7: Örnek 2 Birleşme Öncesi Bilanço-31.12.2017

	SERVET İşletmesi	B İşletmesi
Bankalar	4.000.000	200.000
Alıcılar	8.000.000	600.000
Ticari Mallar	800.000	200.000
Arsa ve Araziler	4.000.000	1.200.000
Binalar	12.000.000	2.000.000
Birikmiş Amortismanlar	(4.800.000)	(600.000)
Aktif Toplamı	24.000.000	3.600.000
Satıcılar	4.000.000	400.000
Borç Senetleri	1.600.000	-
Sermaye	10.400.000	800.000
Geçmiş Yıllar Karları	8.000.000	2.400.000
Pasif Toplamı	24.000.000	3.600.000

¹²³ Bahadır,a.g.e. S.124-129

İşletmelerin birleşme işleminden önceki bilançoları ve birleşme tarihi itibarıyla B İşletmesinin varlıklarının ve borçlarının gerçeğe uygun değerleri aşağıdaki gibidir.

B İşletmesinin Net Varlıklarının ve Borçlarının Gerçeğe Uygun Değerleri

Bankalar	200.000
Alıcılar	600.000
Ticari Mallar	200.000
Arsa ve Araziler	1600.000
Binalar	2.200.000
Satıcılar	(400.000)
Toplam	4.400.000

SERVET İşletmesi B İşletmesinin hisse senetlerini 7.000.000 TL ödeyerek satın aldığı için kendi muhasebe kayıtlarında aşağıdaki kaydı yapacak ve birleşme tarihinden sonraki dönemlerde bu yatırımını kendi mali tablolarında özkaynak yöntemi ya da maliyet yöntemini kullanarak ölçmelidir.

	<u>Borç</u>	<u>Alacak</u>
Bağlı Ortaklıklar (B İşletmesindeki Yatırım)	7.000.000	
Sermaye		7.000.000

Birleşme, SERVET İşletmesi ile B İşletmesinin ortakları arasında gerçekleşmiştir. Dolayısıyla, birleşme işleminde taraf olmadığı için B İşletmesinin herhangi bir muhasebe kaydı yapmasına gerek yoktur. İşletmelerin birleşme işleminden sonraki bilançoları aşağıdaki gibi düzenlenecektir.

Tablo 8: Örnek 2 Birleşme Sonrası Bilanço -31.12.2017

	SERVET İşletmesi	B İşletmesi
Bankalar	4.000.000	200.000
Alıcılar	8.000.000	600.000
Ticari Mallar	800.000	200.000
Arsa ve Araziler	4.000.000	1.200.000
Binalar	12.000.000	2.000.000
Birikmiş Amortismanlar	(4.800.000)	(600.000)
Bağlı Ortaklıklar	7.000.000	-
Aktif Toplamı	31.000.000	3.600.000
Satıcılar	4.000.000	400.000
Borç Senetleri	1.600.000	-
Sermaye	17.400.000	800.000
Geçmiş Yıllar Karları	8.000.000	2.400.000
Pasif Toplamı	31.000.000	3.600.000

Birleşme işleminden sonra B İşletmesi SERVET İşletmesinin bağlı ortaklığı haline gelmiştir. Bu nedenle, SERVET İşletmesi kendi faaliyetlerini ve B İşletmesinin faaliyetlerini bir arada gösteren konsolide finansal tablolar düzenlemelidir.

Bir işletme başka bir işletmenin kontrolünü elde ettiğinde, her iki işletmede kendi finansal tablolarını düzenlemeye devam eder. Bununla birlikte, her ne kadar ana ortaklık ve bağlı ortaklık ekonomik tek bir birim haline dönüşmemiş olsalar bile, muhasebenin temel kurallarından biri olan “özün önceliği” ilkesi kapsamında konsolide finansal tabloların da düzenlenmesi gerekir.

Özün önceliği, yasal olarak ayrı işletmeler olsalar bile ana ortaklık ve bağlı ortaklığın bir grup içerisinde faaliyet gösterdiklerini varsayar. Bu nedenle konsolide finansal tablolar

grup hesapları olarak da anılır. Grup hesapları yasal muhasebe defterlerinde değil, konsolide çalışma tablolarında ve konsolide finansal tablolarda yer alır.

Konsolide finansal tabloların düzenlenebilmesi için ana ortaklık ve bağlı ortaklığın birleşme sonrasında oluşan bireysel finansal tablolarında yer alan kalemler konsolide çalışma tablolarında toplanarak konsolide bakiyelere ulaşılır. Konsolidasyon uygulanan işlemler aşağıdaki gibi özetlenmiştir.

- Ana ortaklığın bağlı ortaklıktaki yatırımının ve bağlı ortaklığın özkaynaklardaki payının elimine edilmesi.
- Bağlı ortaklığın varlıkları ve borçlarının defter değerlerinin gerçeğe uygun değerlerine getirilmesi.
- Kontrol gücü olmayan payların hesaplanması (kısmi satın alma durumunda)
- Grup içi bakiyelerin ve işlemlerin elimine edilmesi.

Örneğin, SERVET İşletmesi (ana ortaklık) ve B İşletmesinin (bağlı ortaklık) birleşme tarihindeki konsolide çalışma tablosu aşağıdaki gibi düzenlenmelidir.

Tablo 9: Örnek 2 Konsolide Mali Tablo Çalışması

	Hesap Bakiyeleri		Düzeltilmeler Borç/ Alacak	Konsolide Hesap Bakiyeleri Borç/Alacak
	SERVET İşletmesi Borç / Alacak	B İşletmesi Borç / Alacak		
Kasa	4.000.000	200.000		4.200.000
Alıcılar	8.000.000	600.000		8.600.000
Ticari Mallar	800.000	200.000		1.000.000
Arsa Araziler	4.000.000	1.200.000	400.000 borç	5.600.000
Binalar	12.000.000	2.000.000	200.000 borç	14.200.000
Brk.Amort.	(4.800.000)	(600.000)	600.000 borç ¹²⁴	(4.800.000)
Bağlı Ortaklıklar B İşletmesindeki Yatırım	7.000.000		(3.200.000) alacak ¹²⁵ (3.800.000) alacak	
Şerefiye			2.600.000 borç	2.600.000
Satıcılar	(4.000.000)	(400.000)		(4.400.000)
Borç Senetleri	(1.600.000)			(1.600.000)
Sermaye	(17.400.000)	(800.000)	800.000 borç	(17.400.000)
Geçmiş Yıllar Karları	(8.000.000)	(2.400.000)	2.400.000 borç	(8.000.000)

¹²⁴ Konsolide Mali Tablolarda Defter Değerini Aşan Kısım Tutarı Birikmiş Amortisman Kaleminde Elemine Edilir.

¹²⁵ B işletmesinin sermayesi B İşletmesinin Geçmiş Yıllar Karının toplamıdır.

Şerefiye, satın alma maliyeti ile edinilen net varlıklarla, gerçeğe uygun değer arasındaki fark olarak hesaplanır.

Satın alma maliyeti	7.000.000
B İşletmesinin net varlıklarının gerçeğe uygun değeri (-) (4.400.000)	
Şerefiye	2.600.000

Konsolide çalışma tablosundaki eliminasyon işlemleri için aşağıdaki muhasebe kayıtları yapılır.

(a) SERVET İşletmesinin B İşletmesindeki yatırımının ve B İşletmesinin özkaynaklarındaki payının elimine edilmesi:

	<u>Borç</u>	<u>Alacak</u>
Sermaye (B) İşletmesi)	800.000	
Geçmiş Yıllık Karları (B İşletmesi)	2.400.000	
Bağlı Ortaklıklar (SERVET İşletmesi)		3.200.000

Bu muhasebe kaydındaki parantez içerisindeki işletme isimleri eliminasyon işleminin etkilediği işletme hesaplarını ifade etmektedir. Bir kez daha vurgulamak gerekir ki, eliminasyon kayıtları konsolide çalışma kağıtlarında yapılır. Bu kayıtların ana ortaklık ve bağlı ortaklığın yasal muhasebe defterlerine etkisi yoktur.

(b) Bağlı ortaklığın varlıkları ve borçlarının defter değerlerinin gerçeğe uygun değerlerine getirilmesi (ve şerefiyenin ölçülmesi)

	Borç	Alacak
Arsa ve Araziler (B İşletmesi)	400.000	
Binalar (B İşletmesi)	200.000	
Birikmiş Amortismanlar (B İşletmesi)	600.000	
Şerefiye	2.600.000	
Bağlı Ortaklıklar (SERVET İşletmesi)		3.800.000

Tablo 10: Örnek 2 -SERVET İşletmesi ve Bağlı Ortaklıkları Konsolide Bilanço

Bankalar	4.200.000
Alıcılar	8.600.000
Ticari Mallar	1.000.000
Arsa ve Araziler	5.600.000
Binalar	14.200.000
Birikmiş Amortismanlar	(4.800.000)
Şerefiye	2.600.000
Aktif Toplamı	31.400.000
Satıcılar	4.400.000
Borç Senetleri	1.600.000
Sermaye	17.400.000
Geçmiş Yıllar Karları	8.000.000
Pasif Toplamı	31.400.000

Örnek 3 - Pazarlıklı Satın Alma Sonucunda Ortaya Çıkan Kazancın Ölçülmesi (Negatif Şerefiye) ¹²⁶

A işletmesi, 120.000.000 TL ödeyerek B İşletmesinin hisse senetlerinin %70'ini satın almıştır. Satın alma tarihinde B İşletmesinin tanımlanabilir maddi varlıklarının defter değeri 210.000.000 TL maddi olmayan varlıklarının defter değeri 70.000.000 TL ve borçların defter değeri 150.000.000 TL 'dir. Ayrıca , bağımsız değerlendirme uzmanı B İşletmesinin tanımlanabilir maddi varlıklarının gerçeğe uygun değerini 250.000.000 TL tanımlanabilir maddi olmayan varlıklarının gerçeğe uygun değerini 80.000.000 TL ve tanımlanabilir borçlarının gerçeğe uygun değerini 150.000.000 TL olarak ölçmüştür.

A İşletmesi aşağıdaki muhasebe kaydını yaparak B işletmesindeki yatırımını kendi bireysel finansal tablolarına yansıtır.

	Borç	Alacak
Bağlı Ortaklıklar	120.000.000	
	Bankalar	120.000.000

¹²⁶ Bahadır. A.g.e., S.163-165

1. Yöntem Tam Şerefiye Yöntemi –Gerçeğe Uygun Değer Yöntemi

Kontrol gücü olmayan paylar = %30 x B İşletmesinin gerçeğe uygun değeri

Kontrol gücü olmayan paylar = %30 x (120.000.000 x 100/70)

Kontrol gücü olmayan paylar = 51.428.571 TL

Transfer edilen bedelin gerçeğe uygun değeri	120.000.000
Kontrol gücü olmayan paylar (+)	51.428.571
	171.428.571
Tanımlanabilir net varlıkların gerçeğe uygun değeri (+)	(180.000.000)

Maddi varlıklar	250.000.000
Maddi Olmayan Varlıklar (+)	80.000.000
Borçlar (+)	150.000.000
Net Varlıklar	180.000.000

Pazarlıklı Satın Almada Ortaya Çıkan Kazanç 8.571.429

A İşletmesi tam şerefiye yöntemini seçerse, pazarlıklı satın alma sonucunda ortaya çıkan 8.571.429 TL tutarındaki kazancı birleşme tarihinde gelir olarak kaydetmelidir. A İşletmesi konsolide çalışma kağıtlarında aşağıdaki muhasebe kayıtlarını yapacaktır.

	Borç	Alacak
Sermaye B İşletmesi	120.000.000	
Bağlı Ortaklıklar A İşletmesi		120.000.000

Sermaye B İşletmesi	30.000.000	
Maddi Varlıklar B İşletmesi	10.000.000	
Maddi Olmayan Varlıklar B İşletmesi	20.000.000	
Kontrol Gücü Olmayan Paylar		51.428.571
Pazarlıklı Alma Kazancı		8.571.429

2. Yöntem Kısmi Şerefiye Yöntemi – Orantılı Pay Yöntemi

Kontrol gücü olmayan paylar = %30 x B İşletmesinin net varlıklarının gerçeğe uygun değeri

Kontrol gücü olmayan paylar = %30x 180.000.000

Kontrol gücü olmayan paylar = 54.000.000

Transfer edilen bedelin gerçeğe uygun değeri	120.000.000
Kontrol gücü olmayan paylar (+)	54.000.000
	174.000.000
Tanımlanabilir net varlıkların gerçeğe uygun değeri (+)	(180.000.000)
Maddi varlıklar	250.000.000
Maddi Olmayan Varlıklar(+)	80.000.000
Borçlar (-)	150.000.000
Net varlıklar	180.000.000
Pazarlıklı Satın Alma Sonucunda Ortaya Çıkan Kazanç	6.000.000

A İşletmesi kısmi şerefiye yöntemini seçerse pazarlıklı satın alma sonucunda ortaya çıkan 6.000.000 TL tutarındaki kazancın birleşme tarihinde gelir olarak kaydedilmelidir. A İşletmesi konsolide çalışma kağıtlarında aşağıdaki muhasebe kayıtlarını yapacaktır.

	Borç	Alacak
Sermaye B İşletmesi	120.000.000	
Bağlı Ortaklıklar A İşletmesi		120.000.000

Sermaye B İşletmesi	30.000.000	
Maddi Varlıklar B İşletmesi	10.000.000	
Maddi Olmayan Varlıklar B İşletmesi	20.000.000	
	Kontrol Gücü Olmayan Paylar	54.000.000
	Pazarlıklı Satın Alma Kazancı	6.000.000

Örnek 4. Aşamalı Olarak Gerçekleşen İşletme Birleşmesinde Şerefiyenin Ölçülmesi¹²⁷

A işletmesi, B işletmesinin hisse senetlerinin %40 'ına sahiptir. 31 Aralık 2017 tarihi itibarıyla A İşletmesinin muhasebe kayıtlarında bu yatırımın defter değeri 50.000 TL'dir. A işletmesi 31 Aralık 2017 tarihinde B işletmesinin hisse senetlerinin %60'ını 600.000 TL ödeyerek satın almıştır. Satın alma tarihinde, B işletmesinin tanımlanabilir maddi varlıklarının defter değeri 950.000 TL maddi olmayan varlıklarının defter değeri 150.000 TL ve borçların defter değeri 350.000 TL dir. Ayrıca bağımsız değerlendirme uzmanı B işletmesinin tanımlanabilir maddi varlıklarının gerçeğe uygun değerini 1.000.000 TL tanımlanabilir maddi olmayan varlıklarının gerçeğe uygun değerini 250.000 TL ve tanımlanabilir borçlarının gerçeğe uygun değerini 350.000 TL olarak tespit etmiştir.

A işletmesi, B işletmesinin hisse senetlerinin %40'ına sahip olduğu dönemde B işletmesinin kontrolünü elinde bulundurmamaktadır. Bu nedenle A işletmesinin B İşletmesine yaptığı yatırım finansal tablolarında İştirakler kaleminde 50.000 TL olarak raporlanmaktadır. Ancak A işletmesi, B işletmesinin kalanı %60'lık bölümünü satın almasıyla B İşletmesinin kontrolünü ele geçirmiş ve aşamalı bir işletme birleşmesi

¹²⁷ Bahadır, a.g.e. S.168-171

gerçekleştirmiştir. A işletmesi, B işletmesinin kontrol gücünü elde ettiğine göre kendi bireysel finansal tablolarında bu yatırımın İştirakler kaleminden alınıp Bağlı Ortaklıklar kaleminde yeniden sınıflandırılmalıdır.

Diğer taraftan, aşamalı olarak bir işletme birleşmesi gerçekleştiği için önceden edinilmiş özkaynak payının birleşme tarihinde yeniden gerçeğe uygun değeri ile ölçülmesi sonucunda ortaya çıkan kazanç ya da kaybın da A İşletmesinin dönem karı veya zararında muhasebeleştirilmesi gerekir. Özkaynak payının birleşme tarihindeki gerçeğe uygun değeri %60'lık paya sahip olmak için A işletmesinin transfer ettiği 600.000 TL üzerinden hesaplanır.

B İşletmesinin gerçeğe uygun değeri ($600.000 / 60 \times 100$)	1.000.000
Elde tutulan özkaynak payının gerçeğe uygun değeri ($1.000.000 \times \%40 =$	400.000)
Elde tutulan özkaynak payının gerçeğe uygun değeri	400.000
Elde tutulan özkaynak payının defter değeri (-)	(50.000)
Elde tutulan özkaynak payının ölçümü sonucunda ortaya çıkan kazanç	350.000

Bunun için A işletmesi aşağıdaki muhasebe kaydını yapar

	Borç	Alacak
Bağlı Ortaklıklar	1.000.000	
		350.000
Değer Artış Kazancı		
		50.000
İştirakler		
		600.000
Bankalar		

A işletmesi, birleşme tarihinde B işletmesinin tanımlanabilir net varlıklarını ve kontrol gücü olmayan payları gerçeğe uygun değeri üzerinden muhasebeleştirmelidir.

Ancak A İşletmesinin son yaptığı satın almayla ortaklık oranı %100'e ulaştığı için kontrol gücü olmayan paylara ilişkin herhangi bir işlem olmayacaktır.

Diğer taraftan A işletmesinin aşamalı olarak gerçekleşen bu işletme birleşmesinde şerefliyeyi,

i) Transfer edilen bedelin elde etme tarihi itibarıyla gerçeğe uygun değeri

ii) kontrol gücü olmayan payların gerçeğe uygun değeri

iii) daha önceden elde tuttuğu edinilen işletmedeki özkaynak payının birleşme tarihindeki gerçeğe uygun değerinin toplamı ile edinilen net varlıkların gerçeğe uygun değeri arasındaki fark olarak ölçmesi gerekir.

Ayrıca işletme birleşmesi sonucunda B işletmesi, A işletmesinin bağlı ortaklığına dönüştüğüne göre bu iki işletmenin finansal tabloları konsolide edilir.

1. Yöntem Tam Şerefiye Yöntemi – Gerçeğe Uygun Değer Yöntemi

Kontrol gücü olmayan paylar = %0 x B İşletmesinin gerçeğe uygun değeri

Kontrol gücü olmayan paylar = %0 x (600.000 x 100 / 60)

Kontrol gücü olmayan paylar = 0 TL

Transfer edilen bedelin gerçeğe uygun değeri	600.000
Kontrol gücü olmayan paylar (+)	-
Elde tutulan özkaynak payının gerçeğe uygun değeri (+)	400.000
(%40 x (600.000 x 100 / 60))	
Toplam	1.000.000
Tanımlanabilir net varlıkların gerçeğe uygun değeri (-)	(900.000)

Maddi Varlıklar	1.000.000
Maddi Olmayan Varlıklar (+)	250.000
Borçlar (-)	350.000
Net Varlıklar	900.000

Şerefiye 100.000

Tam şerefiye yönteminin belirlenmesi halinde A işletmesi konsolide çalışma kağıtlarında aşağıdaki muhasebe kayıtlarını yapmalıdır.

	Borç	Alacak
Sermaye B İşletmesi	600.000	
Bağlı Ortaklıklar A İşletmesi		600.000

	Borç	Alacak
Maddi Varlıklar B İşletmesi	50.000	
Maddi Olmayan Varlıklar B İşletmesi	100.000	
Şerefiye	100.000	
Bağlı Ortaklıklar A İşletmesi		250.000

2.Yöntem Kısmi Şerefiye Yöntemi – Orantılı Pay Yöntemi

Kontrol gücü olmayan paylar = %0 x B işletmesinin net varlıklarının gerçeğe uygun değeri

Kontrol gücü olmayan paylar = %0 x 1.000.000

Kontrol gücü olmayan paylar = 0 TL

Transfer edilen bedelin gerçeğe uygun değeri	600.000
Kontrol gücü olmayan paylar (+)	-
Elde tutulan özkaynak payının gerçeğe uygun değeri (+)	400.000
(%40 x (600.000 x 100 / 60))	
Toplam	1.000.000
Tanımlanabilir net varlıkların gerçeğe uygun değeri (-)	(900.000)
Maddi varlıklar	1.000.000
Maddi Olmayan Varlıkları (-)	250.000
Borçlar (-)	350.000
Net varlıklar	900.000
Şerefiye	100.000

Kısmi şerefiye yönteminin benimsenmesi halinde A işletmesi, konsolide çalışma kağıtlarında aşağıdaki muhasebe kayıtlarını yapmalıdır.

	Borç	Alacak
Sermayesi B İşletmesi	600.000	
Bağlı Ortaklıklar A İşletmesi		600.000

Maddi Varlıklar B İşletmesi	50.000	
Maddi Olmayan Varlıklar B İşletmesi	100.000	
Şerefiye	100.000	
Bağlı Ortaklıklar A İşletmesi		250.000

Bu işletme birleşmesinde A işletmesi B işletmesinin tamamına sahip olduğu için kontrol gücü olmayan paylar ortaya çıkmamaktadır. Bu nedenle, kontrol gücü olmayan payları gerçeğe uygun değer üzerinden hesaplayan tam şerefiye yöntemi (gerçeğe uygun değer yöntemi) veya kontrol gücü olmayan payları edinilen tanımlanabilir net varlıkların gerçeğe uygun değerlerindeki payıyla orantılı olarak hesaplayan kısmi şerefiye yönteminin (orantılı yöntem) uygulanması şerefiyenin ölçümünü etkilememektedir.

Örnek 5. Edinilen Geçici Farklara İlişkin Ertelenmiş Vergi ve Şerefiye Ölçülmesi¹²⁸

Vergisiz birleşme sağlayan FX İşletmesi, OCAK İşletmesini 10.000 TL ödeyerek satın almıştır. OCAK İşletmesinin varlıklarının gerçeğe uygun değerleri ile tarihi vergiye esas değerleri aşağıdaki gibidir.

Tablo 11: Örnek 5 Ocak İşletmesinin Varlıklarının GUD ve Vergi Değerleri

	GUD	Tarihi Defter Değeri	Tarihi Vergiye Esas Değer	Ertelenmiş Vergi Borcu
MDV	5.000	3.000	500	$(5000-500) \times \%20 = 900$
MODV	2.500	1.500	250	$(2500-250) \times \%20 = 450$
Toplam	7.500	4.500	750	1.350

Şerefiye Hesaplanması

FX İşletmesi Tarafından Transfer Edilen Bedel	10.000
Edinilen Net Varlıkların Gerçeğe Uygun Değeri	<u>(7.500)</u>
	2.500
Ertelenmiş Vergi Borcu (+)	1.350
Şerefiye	3.850

¹²⁸ Bahadır, a.g.e, S.222-223

Örnek 6. Tam Satın Alma Olması Durumunda Şerefiyenin Ölçülmesi¹²⁹

Furkan İşletmesi, B İşletmesinin hisse senetlerinin tamamını 400.000.000 TL ödeyerek satın almıştır. Satın alma tarihinde, B İşletmesinin tanımlanabilir maddi varlıklarının defter değeri 250.000.000 TL maddi olmayan varlıklarının defter değeri 100.000.000 TL ve borçların defter değeri 80.000.000 TL'dir.

Ayrıca, bağımsız bir değerlendirme uzmanı birleşme tarihinde B İşletmesinin tanımlanabilir maddi varlıklarının gerçeğe uygun değerini 300.000.000 TL maddi olmayan varlıkların gerçeğe uygun değerini 100.000.000 TL borçlarının gerçeğe uygun değerini 80.000.000 TL olarak tespit etmiştir.

Furkan İşletmesi aşağıdaki muhasebe kaydını yaparak B İşletmesindeki yatırımını kendi finansal tablolarına yansıtır.

	Borç	Alacak
Bağlı Ortaklıklar	400.000.000	
Bankalar		400.000.000

1.Yöntem Tam Şerefiye Yöntemi – Gerçeğe Uygun Değer Yöntemi

Kontrol Gücü Olmayan Paylar = %0 x B İşletmesinin Gerçeğe Uygun Değeri

Kontrol Gücü Olmayan Paylar = %0 x 400.000.000

Kontrol Gücü Olmayan Paylar = 0 TL

Transfer Edilen Bedelin Gerçeğe Uygun Değeri 400.000.000

Kontrol Gücü Olmayan Paylar (+) :

¹²⁹Bahadır,a.g.e., S.154-156

		400.000.000
Tanımlanabilir Net Varlıkların Gerçeğe Uygun Değeri		(320.000.000)
Maddi Varlıklar	300.000.000	
Maddi Olmayan Varlıklar (+)	100.000.000	
Borçlar (+)	80.000.000	
Net Varlıklar	320.000.000	

Şerefiye 80.000.000

Gerçekleşen işletme birleşmesi sonucunda, Furkan İşletmesi B İşletmesinin net varlıklarının kontrolünü elde ettiği için dönem sonunda Furkan işletmesi (ana ortaklık) ve B işletmesinin (bağlı ortaklık) finansal tabloları birleştirilerek konsolide finansal tablolar düzenlenir. Daha önce de belirtildiği gibi konsolide finansal tabloların düzenlenebilmesi için konsolide çalışma kağıtlarının oluşturularak Furkan işletmesinin B işletmesindeki yatırımı ile B işletmesinin öz kaynakları elemine edilir. Bu eliminasyon sırasında B işletmesinin varlıkları ve borçlarının gerçeğe uygun değerle konsolide bilançoda raporlanmalarını sağlamak için defter değerleri ile gerçeğe uygun değer arasındaki farklar da düzeltilir.

Ayrıca birleşme esnasında ortaya çıkan şerefiye ve kontrol gücü olmayan paylar da konsolide çalışma kağıtlarında muhasebeleştirilir.

	Gerçeğe Uygun Değer	Defter Değeri	Fark
Maddi Duran Varlıklar	300.000.000	250.000.000	50.000.000
Maddi Olmayan Duran Varlıklar	100.000.000	100.000.000	-
Borçlar	80.000.000	80.000.000	-

Tam şerefiye yöntemini benimsemesi halinde Furkan işletmesi konsolide çalışma kağıtlarında aşağıdaki muhasebe kaydını yapacaktır.

Maddi Varlıklar (B İşletmesi)	50.000.000
Şerefiye	80.000.000
Bağlı Ortaklıklar (F İşletmesi)	130.000.000

II. Yöntem Kısmi Şerefiye Yöntemi – Orantılı Pay Yöntemi

Kontrol gücü olmayan paylar = %0 x B İşletmesinin net varlıklarının gerçeğe uygun değeri

Kontrol gücü olmayan paylar = %0 x 320.000.000

Kontrol gücü olmayan paylar = 0 TL

Transfer edilen bedelin gerçeğe uygun değeri 400.000.000

Kontrol gücü olmayan paylar (+) -

400.000.000

Tanımlanabilir net varlıkların gerçeğe uygun değeri (320.000.000)

Maddi varlıklar 300.000.000

Maddi Olmayan Varlıklar (+) 100.000.000

Borçlar (-) 80.000.000

Net varlıklar 320.000.000

Şerefiye 80.000.000

Tam şerefiye yönteminin benimsenmesi halinde Furkan işletmesi konsolide çalışma kağıtlarında aşağıdaki muhasebe kaydını yapacaktır.

	Borç	Alacak
Maddi Varlıklar B İşletmesi	50.000.000	
Şerefiye	80.000.000	
Bağlı Ortaklıklar A İşletmesi		130.000.000

Görüldüğü gibi; Furkan İşletmesi ile B İşletmesi arasında tam birleşme işlemi gerçekleştiği için diğer bir deyişle Furkan İşletmesi, B İşletmesinin hisse senetlerinin tamamını satın aldığı için tam şerefiye ya da kısmi şerefiye yöntemlerinin kullanılması hesaplanan şerefiyenin tutarını ve her iki yöntem kapsamında konsolide çalışma kağıtlarında yapılan eliminasyon kayıtlarını değiştirmemektedir.

Örnek 7. Kısmi Satın Alma Olması Durumunda Şerefiyenin Ölçümü ¹³⁰

A İşletmesi B İşletmesinin hisse senetlerinin %80'ini 300.000.000 TL ödeyerek satın almıştır.

Satın alma tarihinde B İşletmesinin tanımlanabilir maddi varlıklarının defter değeri 150.000.000 TL, maddi olmayan varlıklarının defter değeri 60.000.000 TL ve borçların defter değeri 60.000.000 TL'dir. Ayrıca bağımsız değerlendirme uzmanı B işletmesinin tanımlanabilir maddi varlıklarının gerçeğe uygun değerini 170.000.000 TL, tanımlanabilir maddi olmayan varlıklarının gerçeğe uygun değerini 80.000.000 TL ve borçlarının gerçeğe uygun değerini 60.000.000 TL olarak tespit etmiştir.

A İşletmesi aşağıdaki muhasebe kaydını yaparak B İşletmesindeki yatırımını kendi finansal tablolarına yansıtır.

	Borç	Alacak
Bağlı Ortaklıklar	300.000.000	
Bankalar		300.000.000

1. Yöntem Tam Şerefiye Yöntemi – Gerçeğe Uygun Değer Yöntemi:

Kontrol gücü olmayan paylar = %20 x B İşletmesinin gerçeğe uygun değeri

Kontrol gücü olmayan paylar = %20 x (300.000.000 x 100/80)

Kontrol gücü olmayan paylar = 75.000.000 TL

¹³⁰ Bahadır,a.g.e. S.156-159

Transfer edilen bedelin gerçeğe uygun değeri	300.000.000
Kontrol gücü olmayan paylar (+)	75.000.000
	375.000.000
Tanımlanabilir net varlıkların gerçeğe uygun değeri (+)	(190.000.000)
Maddi Varlıklar	170.000.000
Maddi Olmayan Varlıklar (+)	80.000.000
Borçlar (-)	60.000.000
Net Varlıklar	190.000.000
Şerefiye	185.000.000

Tam şerefiye yöntemini benimsemesi halinde A İşletmesi konsolide çalışma kağıtlarında aşağıdaki muhasebe kayıtlarını yapmalıdır.

	<u>Borç</u>	<u>Alacak</u>
Sermaye B İşletmesi	150.000.000	
Bağlı Ortaklıklar A İşletmesi		150.000.000
	<u>Borç</u>	<u>Alacak</u>
Maddi Varlıklar B İşletmesi	20.000.000	
Maddi Olmayan Varlıklar	20.000.000	
Şerefiye	185.000.000	
Bağlı Ortaklıklar A İşletmesi		150.000.00
Kontrol Gücü Olmayan Paylar		75.000.000

2, Yöntem Kısmi Şerefiye Yöntemi – Orantılı Pay Yöntemi

Kontrol gücü olmayan paylar = %20 x B İşletmesinin net varlıklarının gerçeğe uygun değeri

Kontrol gücü olmayan paylar = %20 x 190.000.000

Kontrol gücü olmayan paylar = 38.000.000 TL

Transfer edilen bedelin gerçeğe uygun değeri	300.000.000
Kontrol gücü olmayan paylar (+)	38.000.000
	338.000.000
Tanımlanabilir net varlıkların gerçeğe uygun değeri (-)	(190.000.000)
Maddi varlıklar	170.000.000
Maddi Olmayan Varlıklar (-)	80.000.000
Borçlar (-)	(60.000.000)
Net Varlıklar	190.000.000
Şerefiye	148.000.000

Kısmi şerefiye yönteminin benimsenmesi halinde A İşletmesi konsolide çalışma kağıtlarında aşağıdaki muhasebe kayıtlarını yapmalıdır.

	<u>Borç</u>	<u>Alacak</u>
Sermaye B İşletmesi	150.000.000	
Bağlı Ortaklıklar A İşletmesi		150.000.000
	<u>Borç</u>	<u>Alacak</u>
Maddi Varlıklar B İşletmesi	20.000.000	
Maddi Olmayan Varlıklar	20.000.000	
Şerefiye	148.000.000	
Bağlı Ortaklıklar A İşletmesi		150.000.000
Kontrol Gücü Olmayan Paylar		38.000.000

5. ŞEREFİYEDE DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ TESTİ

Şerefiyenin değer düşüklüğüne maruz kalması, işletme birleşmesi yoluyla satın alınan ticari itibarın zamanla azaldığını gösterir. Şerefiyenin değer düşüklüğünün raporlanması işletme dışı kullanıcılar için önemlidir¹³¹. Bir varlığın defter değeri geri kazanılabilir tutarı aşarsa varlığın değer düşüklüğüne uğradığı varsayılır. Defter değerini geri kazanılabilir tutara eşitlemek için değer düşüklüğü karşılığı ayrılır. İşletme, varlığın değer düşüklüğünü işletme içi ve dışı kaynaklardan aldığı bilgileri derleyerek tespit eder.¹³².

5.1. Şerefiyenin Değer Düşüklüğü Belirtileri

Değer düşüklüğünün olması durumunda işletme, varlığın geri kazanılabilir tutarı ve defter değerini karşılaştırabilmek için resmi bir tahmin yapmak zorundadır. İşletme, birleşme sonucu ortaya çıkan şerefiyeyi varlık olarak muhasebeleştirdiğinden; her bir raporlama tarihi itibarıyla ilgili TMS 36 Standardında yer alan değer düşüklüğü göstergelerini incelemek zorundadır.

TMS 36'nın amacı, varlığın defter değerinin geri kazanılabilir değerinden daha yüksek bir tutarla izlenip izlenmediğini belirlemektir. Böyle bir durum söz konusu ise değer düşüklüğü zararının muhasebeleştirilmesi gerekir.

¹³¹ Bahadır, a.g.e. s.185

¹³² Bahadır, a.g.e. s.180

TMS ve SPK standartlarında belli bir nakit yaratan birim ile ilgili şerefiyenin defter değeri ile geri kazanılabilir değeri karşılaştırılarak değer düşüklüğü testi yapılmaktadır¹³³.

5.2. Nakit Yaratan Birimlerin Belirlenmesi

Türkiye Muhasebe Standartları 36 Varlıklarda Değer Düşüklüğü Standardı, diğer varlıklardan veya varlık gruplarından sağlanan nakit girişlerinden büyük ölçüde bağımsız bir nakit girişi yaratan belirlenebilir en küçük varlık grubuna Nakit Yaratan Birim olarak tanımlanmaktadır.

“Bir varlığın değer düşüklüğüne uğramış olabileceğine dair herhangi bir belirtinin bulunması durumunda, söz konusu varlığın geri kazanılabilir tutarı tahmin edilir. Anılan varlığın geri kazanılabilir tutarının tahmin edilmesinin mümkün olmaması durumunda; işletme, varlığın ait olduğu nakit yaratan birimin (ilgili varlığın nakit yaratan birimi) geri kazanılabilir tutarını tespit eder.

Aşağıdaki durumlarda varlığın geri kazanılabilir tutarı belirlenemez:

(a) Varlığın kullanım değerinin satış maliyetleri düşülmüş gerçeğe uygun değerine yakın olacağı tahmin edilememektedir. (örneğin; varlığın kullanımından kaynaklanacak gelecekteki nakit akışlarının önemsiz bir düzeyde olacağını tahmin edilememesi durumunda)

(b) Varlık, diğer varlıklara ilişkin nakit akışlarından büyük ölçüde bağımsız nakit akışları yaratmamaktadır. Bu gibi durumlarda, kullanım değeri ve dolayısıyla geri kazanılabilir tutar, sadece varlığın nakit yaratan birimi için belirlenebilir¹³⁴.

¹³³ Serdar Aytekin, “Türkiye Finansal Raporlama Standartları Türk Ticaret Kanunu ve Vergi Kanunları Çerçevesinde İşletme Birleşmeleri”, (Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı Muhasebe Finansman Bilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi) İstanbul, 2016, s.110-114

Örnek 8. Nakit Yaratan Birimlerin Belirlenmesi –Çimento Şirketi

Bir Çimento şirketi, çimento faaliyetlerini desteklemek için üretim tesislerinden limana uzanan özel bir demiryoluna sahiptir. Özel demiryolu sadece hurda değerinden satılabilir ve çimento şirketinin diğer varlıklarından kaynaklanan nakit girişlerinden geniş ölçüde bağımsız nakit girişleri yaratmamaktadır. Özel demiryolunun geri kazanılabilir tutarını tahmin etmek mümkün değildir; çünkü kullanım değeri belirlenemez ve muhtemelen hurda değerinden farklıdır. Bu nedenle işletme, özel demiryolunun ait olduğu nakit yaratan birimin, yani bir bütün olarak Çimento şirketinin, geri kazanılabilir tutarını tahmin eder.

“Bir varlığın nakit yaratan birimi; söz konusu varlığı içeren ve diğer varlıkların veya varlık gruplarının nakit girişlerinden büyük ölçüde bağımsız nakit girişleri yaratan en küçük varlık grubudur. Bir varlığın nakit yaratan biriminin tespit edilmesi yargıda bulunmayı gerektirir. Bir varlık için geri kazanılabilir tutarın belirlenememesi durumunda, işletme, büyük ölçüde bağımsız nakit girişleri yaratan en küçük varlık topluluğunu tespit eder¹³⁵.”

Örnek 9. Nakit Yaratan Birimlerin Belirlenmesi –Feribot Şirketi

Bir Feribot şirketi, herhangi bir belediye ile yaptığı ve 5 ayrı hatta asgari miktarda hizmet verilmesini gerektiren bir sözleşme çerçevesinde hizmet sunmaktadır. Her bir hata ayrılan varlıklar ve her bir hattan elde edilecek nakit akışları ayrı olarak tespit edilebilir. Hatlardan biri önemli ölçüde zarar etmektedir. İşletmenin herhangi bir feribot hattından vazgeçmesi olası olmadığından, diğer varlıkların veya varlık gruplarının nakit girişlerinden büyük ölçüde bağımsız belirlenebilir nakit girişlerinin en düşüğü, söz konusu 5 ayrı hattın beraber yarattığı nakit girişleridir. Her bir hattın nakit yaratan birimi bir bütün olarak feribot şirkettir.

¹³⁴TMS 36 Varlıklarda Değer Düşüklüğü Standardı, 66-67. Paragraf

¹³⁵ TMS 36 Varlıklarda Değer Düşüklüğü Standardı, 68, Paragraf

“Nakit girişleri işletmeye, işletme dışındaki taraflarca yapılan nakit ve nakit benzeri girişlerdir. Bir varlıktan (veya varlık grubundan) kaynaklanan nakit girişlerinin diğer varlıklardan (veya varlık gruplarından) kaynaklanan nakit girişlerinden büyük ölçüde bağımsız olup olmadığının belirlenmesi esnasında, işletme, yönetimin işletmenin faaliyetlerini (ürün kolları, faaliyetleri, faaliyet yerleri, mahalleri veya bölgeleri gibi) nasıl izlediği, varlıklarının ve faaliyetlerinin devam ettirilmesine veya elden çıkarılmasına yönelik kararları nasıl verdiği gibi unsurları da dikkate alır”¹³⁶.

“Bir varlık veya varlık grubu tarafından üretilen ürünün aktif bir piyasasının mevcut olması durumunda; söz konusu ürünün bir kısmı ya da tamamı işletme içinde kullanılmakta dahi olsa, anılan varlık veya varlık grubu nakit yaratan birim olarak değerlendirilir”¹³⁷.

Örnek 10. Nakit Yaratan Birimlerin Belirlenmesi – Furkan İşletmesi

Furkan İşletmesi iki mamül üretimi yapmaktadır. Furkan Beton işletmesi son mamül için kullandığı hammaddeyi Furkan Çimentodan satın almaktadır. Furkan Çimento mamülleri Furkan Beton’a satmasından dolayı transfer fiyatı bütün kar marjlarını Furkan Çimento’ya geçmesini sağlamaktadır. Furkan Çimento ürettiği mamülün %40’ını Furkan Beton’a satmaktadır. Geri kalan ürünleri diğer müşterilerine satmaktadır. Furkan Beton ürünlerinin tamamını işletme dışı müşterilerine satmaktadır. Dolayısıyla Furkan Çimento her ne kadar işletme içi Furkan Beton’a hammadde sağlasa da bağımsız olarak nakit girişi sağlayan bir birimdir. Aynı şekilde Furkan Beton da nakit girişi sağlayan bir birimdir.

Eğer Furkan Çimento’nun aktif bir işletme dışı pazarı olmasaydı Furkan Betondan ayrı düşünüleemeyecek ve geri kazanılabilir değeri tek başına hesaplanamayacaktı.

¹³⁶ TMS 36 Varlıklarda Değer Düşüklüğü Standardı, 69. Paragraf

¹³⁷ TMS 36 Varlıklarda Değer Düşüklüğü Standardı, 70. Paragraf

“Bir varlık veya varlık grubunun ürettiği ürünün bir kısmı veya tamamı işletmenin diğer birimleri (örneğin bir üretim sürecinin ortasında, ara bir aşamadaki ürünler) tarafından kullanılıyor olsa da, işletmenin ürünü aktif bir piyasada satabilecek olması durumunda, bu varlık veya varlık grubu ayrı bir nakit yaratan birim oluşturur”¹³⁸.

Değiştirilmelerine yönelik sebepler bulunmadıkça nakit yaratan birimler varlık veya varlık türleri için dönemden döneme tutarlı bir şekilde tespit edilirler¹³⁹.

İşletmenin bir varlığın önceki dönemlerde yer aldığından farklı bir nakit yaratan birime ait olduğunu belirlemesi veya ilgili varlığın nakit yaratan birimde yer alan varlıkların türlerinin değiştiğine karar vermesi kamuoyuna açıklama yapılmasını gerektirir¹⁴⁰.

5.3. Nakit Yaratan Birimlerin Defter Değerinin Belirlenmesi

“Nakit yaratan bir birime ilişkin geri kazanılabilir tutar, satış maliyetleri düşülmüş gerçeğe uygun değeri ile kullanım değerinden yüksek olanıdır”¹⁴¹.

Nakit yaratan bir birimin defter değerinin tespiti geri kazanılabilir değerinin tespitinde kullanılan temel ile tutarlı olmalıdır.

“Nakit yaratan bir birimin defter değeri:

(a) Sadece, nakit yaratan birimle doğrudan ilişkilendirilebilen veya mantıklı ve tutarlı bir şekilde söz konusu birime dağıtılabilen ve nakit yaratan birimin kullanım değerinin tespitinde kullanılan gelecekteki nakit girişlerini sağlayan varlıkların defter değerlerini içerir.

(b) Nakit yaratan birimin geri kazanılabilir tutarının ilgili borç dikkate alınmadan belirlenemediği durumlar haricinde, muhasebeleştirilen herhangi bir borcun defter değerini içermez. Bu durum, nakit yaratan bir birimin satış maliyetleri düşülmüş gerçeğe uygun değeri ve kullanım değerinin, nakit yaratan birime dahil olmayan

¹³⁸ TMS 36 Varlıklarda Değer Düşüklüğü Standardı 71. Paragraf

¹³⁹ TMS 36 Varlıklarda Değer Düşüklüğü Standardı 72. Paragraf

¹⁴⁰ TMS 36 Varlıklarda Değer Düşüklüğü Standardı 73. Paragraf

¹⁴¹ TMS 36 Varlıklarda Değer Düşüklüğü Standardı 74. Paragraf

varlıklar ve muhasebeleştirilmiş borçlar hariç tutularak belirlenmesinden kaynaklanır”¹⁴² .

Örnek 11. Nakit Yaratan Birimlerin Defter Değerinin Belirlenmesi – Akdeniz İşletmesi

Akdeniz İşletmesi, konser ve toplantı organizasyonları için özel bir sinema salonunu 10 yıl süreliğine 10.000.000 TL ye kiralamıştır. Anlaşma gereği kiralama sözleşmesi sonunda sinema salonu yenilenmiş halde yeniden sinema salonu olarak faaliyet gösterecek şekilde teslim edilecektir. Bu teslim için ayrılan karşılık 5.000.000 TL dir. Akdeniz işletmesi bir bütün halinde konser ve toplantı faaliyetleri üzerinden nakit girişi sağlamaktadır.

Akdeniz İşletmesi, haklarının satın alınmasına ilişkin teklifler almıştır. Buna göre 8.000.000 TL önerilmiştir. Sinemanın kullanım değeri 12.000.000 TL defter değeri ise 10.000.000 TL dir. Sinemanın gerçeğe uygun değeri 8.000.000 TL dir. Bu tutar teslimde gerçekleşecek restorasyonu kapsamaktadır. Restorasyon maliyetleri dikkate alındığında kullanım değeri (12.000.000 – 5.000.000) 7.000.000 TL’dir. Nakit yaratan birimin defter değeri ise (10.000.000 – 5.000.000) 5.000.000 TL ‘dir. Sonuçta işletmenin geri kazanılabilir değeri defter değerini aştığı için herhangi bir değer düşüklüğü hesaplanmayacak ve bir daha ki raporlamaya kadar defter değerinden işlem görecektir

5.4. Nakit Yaratan Birimdeki Değer Düşüklüğünün Belirlenmesi

Nakit yaratan birim diğer varlıklardan veya varlık gruplarından elde edilen nakit girişlerinden büyük ölçüde bağımsız bir nakit girişi yaratan belirlenebilir en küçük varlık grubudur.

¹⁴² TMS 36 Varlıklarda Değer Düşüklüğü Standardı 75-76 Paragraf

Nakit yaratan birimler benzer varlıklar için dönemden döneme tutarlı bir şekilde tespit edilmelidir.¹⁴³

Şerefiyenin değer düşüklüğü testi, nakit oluşturan birimin geri kazanılabilir tutarı ile defter değerinin karşılaştırılmasını içermektedir. Nakit yaratan birimin şerefiye ilave edilmiş defter değerinin altına düşmesi halinde ortaya çıkan değer düşüklüğü zararı öncelikle şerefiyenin değerini azaltacak şekilde muhasebeleştirilmektedir. Kalan değer düşüklüğü zararı ise nakit yaratan birimin varlıklarına dağıtılır.¹⁴⁴

5.5. Varlıkların ve Borçların Nakit Yaratan Birimlere Atanması

Nakit yaratan birimlerin şerefiye dahil edilmiş defter değeri ile geri kazanılabilir değeri karşılaştırılarak şerefiyenin değer düşüklüğü testi yapılabilmektedir. Bu nedenle her nakit yaratan birimin varlıkları ve borçlarının değerleri belirlenmelidir. Nakit yaratan birimlerin defter değeri dolaylı ve direkt olarak atanabilen varlıkların tespit edilmesiyle belirlenir.¹⁴⁵

Şirket varlıklarının ayırt edici özelliği diğer varlıklardan bağımsız olarak nakit girişi sağlayamaz olmasıdır. İdari binalar, bilgi sistemleri ve araştırma merkezleri bu şekilde değerlendirilir.

Örnek 12. Şirket Varlıklarının Nakit Yaratan Birimleri Atanması -Özticaret

Özticaret personel servis işletmeciliği yapmaktadır. İşlerini işletme adına kayıtlı bir ofisten yönetmektedir. Ofisin defter değeri 200.000 TL dir. İşletmeye ait üç aracın sırasıyla defter değerleri ve kullanım ömürleri şöyledir.

¹⁴³ Necdet Sağlam, Mehmet Yolcu, Ali Osman Eflatun, Örneklerle UFRS Kayıtları, Muhasebe Kitapları Yayıncılık, Ankara, S.414

¹⁴⁴ Bahadır. A.g.e., S.199

¹⁴⁵ Bahadır, A.g.e., S.190

Tablo 12: Örnek 12 Özticaret Varlıklarının Defter Değerleri ve Kullanım Ömürleri

	A	B	C	
Defter Değeri	100.000	150.000	200.000	450.000
Faydalı Ömür	10 YIL	20 YIL	20 YIL	
Faydalı Ömür Ağırlık Katsayısı	1	2	2	
Ağırlaklandırılmış Defter Değeri	100.000	300.000	400.000	800.000
Toplam İçindeki Payları	% 12	%38	%50	% 100
Ofisin Dağıtımı	24.000	76.000	100.000	200.000
Nakit Yaratan Birimin Defter Değeri /Dağıtımdan Sonra	124.000	226.000	300.000	650.000

5.6. Şerefiyenin Nakit Yaratan Birimlere Dağıtılması

Şereyenin, nakit yaratan ve işletme yönetimi tarafından en alt düzeyde izlenen birimlere dağıtılması ve o düzeyde izlenmesi gerekmektedir. Bu durum ilerleyen dönemlerde değer düşüklüğünün tespiti açısından da önemlidir. Varlıkların değer düşüklüğünün tespitinde geri kazanılabilir değer ve nakit üreten birimler önemli kavramlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Şerefiyenin değer düşüklüğüne uğrayıp uğramadığının testinde nakit üreten birim dikkate alınır¹⁴⁶.

Nakit yaratan birimlerin defter değerinin tespit edilmesi için varlıklar, borçlar ve şerefiyenin birleşme tarihi itibarıyla nakit yaratan birimlere dağıtılması gerekir. Edinen işletmenin kontrol gücü olmayan payları alma tarihindeki gerçeğe uygun değer üzerinden veya edinilen işletmenin tanımlanabilir net varlıklarındaki payı üzerinden

¹⁴⁶ Faruk Onur Yıldız, Şerefiye; Kavram, Muhasebesi ve Değer Düşüklüğü Uygulaması, Vergi Dünyası Dergisi, Y.32, S.,(Ekim 2013),s.38

ölçme seçeneği bulunmaktadır. Kısmi şerefiye yöntemi olarak ifade edilen bu yöntemi seçilmesi halinde değer düşüklüğü hesaplanması zorunlu hale gelmektedir.¹⁴⁷.

TMS 36 Varlıklarda Değer Düşüklüğü standardında şerefiyenin değer düşüklüğü ile ilgili zararının nakit yaratan birimlere dağıtımını açıklamaktadır.

“Değer düşüklüğü testi için, bir işletme birleşmesinde elde edinilen şerefiye, birleşme tarihinden itibaren, devrolanın diğer varlıkları veya borçlarının söz konusu birimlere veya birim gruplarına dağıtılmış olup olmadığına bakılmaksızın, birleşmenin yarattığı sinerjiden faydalanması beklenen devralanın her bir nakit yaratan birimine veya birim grubuna dağıtılır. Şerefiyenin dağıtıldığı her bir birim veya birim grubu aşağıdaki özellikleri taşır: (a) İşletme içi yönetsel amaçlarla, şerefiyenin izlendiği işletmenin en alt seviyesini gösterir ve (b) Birleştirilen faaliyet bölümlerinin birleştirme işlemi öncesindeki haliyle, “TFRS 8 Faaliyet Bölümleri” Standardının 5 inci Paragrafında tanımlanan faaliyet bölümlerinden büyük olamaz”¹⁴⁸.

“Şerefiye, diğer varlıklardan veya varlık gruplarından bağımsız olan nakit akışları yaratmaz ve genellikle birden fazla nakit yaratan birimin nakit akışına katkıda bulunur. Şerefiye bazen, zorunlu olarak bireysel nakit yaratan birimlere değil, sadece nakit yaratan birimler grubuna dağıtılabilir”¹⁴⁹.

Örnek 13. Şerefiyenin Nakit Üreten Birimlere Dağıtılması-Bacanak Tekstil

Bacanak Tekstil A.Ş. bir başka tekstil şirketinin Genç, Çocuk ve Kadın bölümlerini satın almış ve bu satın alma sonucunda 100.000 TL şerefiye ortaya çıkmıştır. Her bir bölüm nakit üretim birim olarak değerlendirilmektedir. Her bir bölümünü hesaplanan değerinin sırasıyla 200.000 TL, 500.000 TL ve 1.000.000 TL olduğu varsayıldığında şerefiye bu bölümlere aşağıdaki şekilde dağıtılacaktır.

¹⁴⁷ Bahadır, A.g.e., S. 191

¹⁴⁸ TMS 36, 80. Paragraf

¹⁴⁹ T.M.S 36, 81.Paragraf

Tablo 13: Örnek 13 Şerefiyenin Nakit Yaratan Birimlere Dağıtılması

Nakit Yaratan Birimler	Değer	%	Dağıtılacak Şerefiye Tutarı	Birimlere Düşen Şerefiye Tutarı
Genç	200.000	12%	100.000	12.000
Çocuk	500.000	29%	100.000	29.000
Kadın	1.000.000	59%	100.000	59.000
Toplam	1.700.000	100%	100.000	100.000

6. İŞLETME BİRLEŞMELERİNDE ŞEREFİYENİN ÖLÇÜLMESİNE YÖNELİK İNCELEME: BOYNER - YKM BİRLEŞMESİ

6.1. Birleşme Sürecinin Başladığı 2012 Dönemi Genel İktisadi Durum

Boyner ve YKM birleşmesinin ilk adımları 2012 yılında atılmaya başladı. Gıda dışı perakende mağazacılık alanında faaliyet gösteren iki köklü kuruluş Boyner çatısı altında birleşme kararı aldı.

2012 yılı küresel ekonomi açısından 2008 krizinin etkilerini derinden yaşanmaya başladığı bir yıl oldu. Avrupa Birliği ülkelerinde borç krizinin önemli boyutlara ulaştığı bunun yanı sıra Türkiye ekonomisi açısından iç talebin canlandığı, cari açığın düştüğü bir dönem oldu.¹⁵⁰ Uluslararası kredi derecelendirme kuruluşunun yatırım yapılabilir raporu düzenlediği, ekonominin en önemli yapısal sorunlarından cari açığın düşüş gösterdiği 2012 yılı işletme birleşmeleri açısından da rekorların kırıldığı bir dönem olmuştur. 2012 yılında açıklanan işletme birleşme sayısı 315 dir. Değeri açıklanan 131 adet işletme birleşmesinde yakalanan hacim ise 23,2 Milyar ABD dolarıdır.¹⁵¹

6.2. Boyner ve YKM Hakkında Genel Bilgiler

Boyner Büyük Mağazacılık Anonim Şirketi 13 Şubat 1992 tarihinde kurulmuş, İstanbul'da tescilli bir sermaye şirkettir. Şirket faaliyet konusu gıda dışı perakende

¹⁵⁰ T.C. Maliye Bakanlığı Yıllık Ekonomik Rapor 2012, www.sgb.gov.tr, (Çevrimiçi), <https://www.sgb.gov.tr/Raporlar%20Yeni/Y%C4%B1llık%20Ekonomik%20Rapor/Y%C4%B1llık%20Ekonomik%20Rapor%202012.pdf>, (Erişim Tarihi 27.09.2016).

¹⁵¹ Ernst & Young Türkiye, Birleşme ve Satın Alma İşlemleri 2012 Raporu, 2013, www.ey.com.tr, (Çevrimiçi), [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Birlesme_ve_Satin_Alma_%C4%B0slemleri_2012_Raporu/\\$FILE/Ernst%20&%20Young%20Birle%C5%9Fme%20ve%20Sat%C4%B1n%20Alma%20%C4%B0%C5%9Flemleri%202012%20Raporu.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Birlesme_ve_Satin_Alma_%C4%B0slemleri_2012_Raporu/$FILE/Ernst%20&%20Young%20Birle%C5%9Fme%20ve%20Sat%C4%B1n%20Alma%20%C4%B0%C5%9Flemleri%202012%20Raporu.pdf), (Erişim Tarihi 27.09.2016)

mağazacılıktır. Şirket hisselerinin %39,9'u halka arz edilmiş olup İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda işlem görmektedir. Yabancı ortaklı bir şirket olup hisselerinin %30,05'lik kısmının sahibi Fenella S.A.R.L.'dir. Fenella S.A.R.L ve hissedarları sınırsız sorumlu ortakları olan Citigroup Venture Capital International Investment G.P Limited (CVCI) tarafından kontrol edilmektedir.¹⁵².

YKM ise 1950 yılında kurulmuştur. Sultanhamam'da Nuri Güven tarafından açılan ilk mağaza ile Türkiye'de çok katlı mağazacılığın temelini atmıştır. YKM kurulduğundan bu yana her geçen gün büyüyerek İstanbul, Ankara, İzmir gibi büyük şehirlerde mağazalar açmış zamanla genişlemesini sürdürmüştür.

6.3. Boyner ve YKM Birleşmesinin Dikkat Çeken Yönleri

Boyner Büyük Mağazacılık A.Ş. (Boyner) Türkiye'de gıda dışı perakende sektörünün önde gelen gruplarından Boyner Grup'un bir üyesi olarak faaliyete başladı. İlk Boyner Mağazası, o zamanki adı olan "Çarşı" tabelası altında Bakırköy'de açıldı.

Boyner, sektörün güçlü markalarından YKM'nin % 63 oranındaki hissesini 2012 yılında satın almasının ardından, 2013 yılında geri kalan % 37'lik hissesini ve kalan marka haklarının tamamını da satın alarak YKM Giyim ve İhtiyaç Maddeleri Ticaret ve Sanayi A.Ş. ve YKM Pazarlama A.Ş.'nin paylarının tamamına sahip oldu.

Şirket, 3 Mart 2014 tarihinde almış olduğu yönetim kurulu kararı ile, YKM A.Ş. ve YKM Pazarlama A.Ş.'yi devir almak suretiyle şirketlerin kolaylaştırılmış usulde birleşmesi yönünde karar almış ve 14 Nisan 2014 tarihinde söz konusu birleşme için Sermaye Piyasası Kuruluna başvurmuştur. Şirket'in başvurusu 13 Haziran 2014

¹⁵² Boyner Büyük Mağazacılık Anonim Şirketi 2012 Yılı Faaliyet Raporu, 2013, s.16.17. www.boyner.com.tr,(Çevrimiçi), http://kurumsal.boyner.com.tr/pdf/faaliyet_raporlari/2012_toplu_rgb.pdf, (Erişim Tarihi 27.09.2016).

tarihinde SPK tarafından onaylanmış ve birleşme işlemi 30 Haziran 2014 tarihi itibariyle tescil edilmiştir.¹⁵³.

- Hisse Satım ve Alım Sözleşmesinin Hazırlanması 24.02.2012
- Hisse Satım ve Alım Sözleşmesinin Rekabet Kurumu Tarafından İncelenerek Karara Bağlanması ve Onaylanması 09.08.2012
- Hisse Satım ve Alım Sözleşmesinin Uygulanması 07.09.2012
- YKM Hisselerinin Tamamının BOYNER Tarafından Satın Alınması 22.10.2013
- Kolaylaştırılmış Birleşme Hususunda SPK'ya Başvuru Yapılması 14.04.2014
- Birleşmenin SPK Tarafından Onaylanması 13.06.2014
- Birleşme Sözleşmesinin Ticaret Sicil Müdürlüğüne Tescil Edilmesi 30.06.2014

6.4. Hisse Satım ve Alım Sözleşmesinin Hazırlanması

Hisse Satım ve Alım Sözleşmesi, esas olarak YKM'nin kontrolünün hisse devri yoluyla BBM tarafından devralınmasına ilişkindir. İşlem sonrasında BBM, YKM üzerinde tam kontrol kurmayı planlamaktadır. Hisse Satım ve Alım Sözleşmesine konu işlemin gerçekleştirilmesi ve işleme yönelik koşulların düzenlenebilmesi amacıyla taraflar arasında 24.02.2012 tarihli Hisse Satım ve Alım Sözleşmesi akdedilmiştir.

6.5. Hisse Satım ve Alım Sözleşmesinin Rekabet Kurumu Tarafından İncelenerek Onaylanması

Rekabet Kurumu, kayıtlarına 14.03.2012 tarih ve 2181 sayı ile intikal eden bildirim üzerine 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun (4054 sayılı Kanun) ve 2010/4

¹⁵³ Boyner Büyük Mağazacılık Anonim Şirketi 2014 Yılı Faaliyet Raporu, S.5. www.boynerkurumsal.com (Çevrimiçi), <http://www.boynerkurumsal.com/pdf/BBMfaliyetraporTurk.pdf> (Erişim Tarihi 01.02.2017)

sayılı “Rekabet Kurulundan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ (2010/4 sayılı Tebliğ)”in ilgili hükümleri çerçevesinde düzenlenen 25.05.2012 tarih ve 2012-5-26/Öİ sayılı Ön İnceleme Raporu, 31.05.2012 tarihli Kurul toplantısında görüşülmüş ve işlemin 4054 sayılı Kanun’un 10. maddesinin birinci fıkrası uyarınca nihai inceleme yapılması değerlendirilmiştir.

Nihai inceleme sürecinde elde edilen bilgi ve belgeler çerçevesinde hazırlanan 01.08.2012 tarih ve 2012-5-26/Nİ sayılı Nihai İnceleme Raporu ile 03.08.2012 tarihli, 2012-5-26/BN-02 sayılı ve 07.08.2012 tarihli, 2012-526/BN-03 sayılı Bilgi Notları temelinde görüşülerek bildirim konusu işleme izin talebi karara bağlanmıştır. Düzenlenen rapora ve incelenen dosya kapsamına göre, Yeni Karamürsel Giyim ve İhtiyaç Mad. Tic. San. A.Ş.’nin ve YKM Yeni Karamürsel Giyim ve İhtiyaç Maddeleri Pazarlama A.Ş.’nin kontrolünün hisse devri yoluyla Boyner Büyük Mağazacılık A.Ş. tarafından devralınması işleminin, 4054 sayılı Kanun’un 7. maddesi ve bu maddeye dayanılarak çıkarılan 2010/4 sayılı “Rekabet Kurulundan İzin Alınması Gereken Birleşme ve Devralmalar Hakkında Tebliğ” kapsamında izne tabi olduğuna; işlem sonucunda aynı Kanun maddesinde yasaklanan nitelikte hakim durum yaratılmasının veya mevcut hakim durumun güçlendirilmesinin ve böylece rekabetin önemli ölçüde azaltılmasının söz konusu olmaması nedeniyle işleme izin verilmesine karar verilmiştir.¹⁵⁴.

6.6. Hisse Satım ve Alım Sözleşmesinin Uygulanması

Boyner 7 Eylül 2012 tarihinde , perakende sektöründe faaliyet göstermekte olan YKM A.Ş. hisselerinin %63’ünü ve YKM A.Ş.’nin %56.25 oranındaki bağlı ortaklığı

¹⁵⁴ Rekabet Kurulu Kararı, Dosya Sayısı- 2012-5-26, Karar Sayısı -12-41-/ 1162-378, Karar Tarihi- 09.08.2012, www.rekabet.gov.tr (Çevrimiçi)
<http://www.rekabet.gov.tr/File/?path=ROOT%2F1%2FDocuments%2FGerek%C3%A7eli+Kurul+Karar%C4%B1%2F12-41-1162-378.pdf> (Erişim Tarihi 01.02.2017)

konumunda olan YKM Pazarlama A.Ş. hisselerinin ayrıca doğrudan %20,62'sini satın almıştır. Grup bu işlem için 166.652.295 TL ödemiştir.

Boyner, başta YKM olmak üzere toplam 16 adet markayı “Şirket Satın Alma Sözleşmesi” kapsamında hak sahiplerinden %100'ünün değeri olarak belirlenen 20.057.019 TL'nin hak sahiplerine ait olan %50 hakkını 10.028.509 TL değerle devralmıştır. İlgili markalar şahıslara kayıtlı olduğu ve ilgili şahıstan satın alındığından bu satın alma işleminden bağımsız olarak düşünülüp maddi olmayan duran varlık edinimi olarak değerlendirilmiştir. Boyner, bu işlem kapsamında toplam 176.680.804 TL ödemiştir.

Boyner tarafından YKM'ye ait alınan hisseler finansal tablolara UFRS 3 İşletme Birleşmeleri Standardı çerçevesinde satın alma şeklinde muhasebeleştirilerek aktarılmıştır. YKM A.Ş ve YKM Pazarlama A.Ş'nin konsolide finansal tablosunda hisse satışı yoluyla gerçekleşen işletme birleşmesi nedeniyle 2012 döneminde 113.918.677 TL olarak belirlenen şerefiye tutarı, geçici farklar nedeniyle 2013 yılında düzeltilerek 106.041.968 TL olarak yeniden tespit edilmiştir.

YKM A.Ş ve YKM Pazarlama A.Ş'nin birleşme tarihi itibarıyla Net Belirlenebilir Varlıkları, Net Belirlenebilir Yükümlülükleri ile Şerefiye tutarının belirlenmesine ilişkin hesaplamalar sırasıyla 2012 ve 2013 yıllarında Boyner'e ait Finansal Tablolar ve Bağımsız Denetim Raporlarında yer almıştır. (Tablo 14-15)

2012 yılında, Boyner YKM'yi bağlı ortaklık olarak UFRS 3 İşletme Birleşmeleri Standardı uyarınca satın alma muhasebesi kapsamında muhasebeleştirilmiştir. Söz konusu işletme birleşmesi, kapsamında edinilen varlık ve yükümlülüklerin gerçeğe uygun değerleri değişebileceğinden 31.12.2012 tarihi ile raporlanmıştır.

Düzeltilmeler için tanınan zaman 12 ay olarak belirlenmiştir. Hesaplanan şerefiye, 113.918.677 TL dir.

Tablo 14: YKM'nin Devir Tarihi İtibariyle Konsolide Net Varlık ve Yükümlülükleri

			7 Eylül 2012
	YKM AŞ-YKM Pazarlama AŞ konsolide	Geçici rayiç bedel düzeltilmeleri	YKM AŞ-YKM Pazarlama AŞ konsolide geçici rayiç bedel
Nakit ve nakit benzerleri	1.006.866	-	1.006.866
Ticari alacaklar	70.456.412	(5.018.122)	65.438.290
Diğer alacaklar	365.337	-	365.337
Stoklar	65.793.761	-	65.793.761
Diğer dönen varlıklar	6.474.636	-	6.474.636
Maddi duran varlıklar	28.905.952	14.788.366	43.694.318
Maddi olmayan duran varlıklar	1.079.345	86.392.925	87.472.270
Ertelenen vergi varlıkları	6.143.579	252.284	6.395.863
Diğer duran varlıklar	2.711	-	2.711
Finansal yükümlülükler	(12.391.037)	-	(12.391.037)
Ticari borçlar	(158.954.617)	-	(158.954.617)
Diğer yükümlülükler	(8.417.520)	-	(8.417.520)
Çalışanlara sağlanan faydalara ilişkin karşılıklar	(3.021.986)	-	(3.021.986)
Diğer uzun vadeli yükümlülükler	(413.073)	-	(413.073)
Ertelenen vergi yükümlülükleri	-	(19.722.728)	(19.722.728)
Net varlıklar toplamı	(2.969.634)	76.692.725	73.723.091

Tablo 15: Boyner YKM Birleşmesi Şerefiyenin Ölçülmesi

Net Varlıklar Toplamı		73.723.091
Elde Edilen Net Varlıklar (A)	52.733.618	
Kontrol Gücü Olmanay Paylar Net Varlıklar	20.989.473	
Toplam Bedelin Nakit İle Ödenen Kısmı (B)	(36.652.295)	
Satın Alma Sonucu Oluşan Borç (C)	(130.000.000)	
Satın Alınan Nakit ve Nakit Benzerleri (D)	1.006.866	
Toplam Ödenen Nakit (B+C+D)		(165.645.429)
Şerefiye(A+B+C)		(113.918.677)

Tablo 16: Düzeltme Öncesi Şerefiye Kaleminin Raporlanması

Boyrer Büyük Mağazacılık Anonim Şirketi

**31 Aralık 2012 tarihi itibarıyla
konsolide bilanço
(Para birimi – Türk Lirası (TL))**

		Cari dönem	Geçmiş dönem
		(Bağımsız denetimden geçmiş)	Yeniden sınıflandırılmış not 2.1 (Bağımsız denetimden geçmiş)
Varlıklar	Dipnot referansları	31 Aralık 2012	31 Aralık 2011
Dönen varlıklar		499.182.966	284.853.716
Nakit ve nakit benzerleri	6	141.044.983	89.355.268
Finansal yatırımlar	7	-	1.381.719
Ticari alacaklar			
- İlişkili taraflardan ticari alacaklar	37	4.092.541	3.151.338
- Diğer ticari alacaklar	10	67.185.424	26.685.134
Diğer alacaklar	11	746.237	463.847
Stoklar	13	258.190.618	147.447.263
Diğer dönen varlıklar	26	27.923.163	16.369.147
Duran varlıklar		359.084.861	88.169.358
Diğer alacaklar	11	567.185	625.638
Maddi duran varlıklar	18	118.984.966	58.764.459
Maddi olmayan duran varlıklar	19	119.859.355	28.755.416
Şerefiye	20	113.918.677	-
Ertelenmiş vergi varlıkları	35	5.390.221	-
Diğer duran varlıklar	26	364.457	23.845
Toplam varlıklar		858.267.827	373.023.074

Tablo 17: YKM'nin Devir Tarihi İtiariyle Düzeltilmiş Net Varlık ve Yükümlülükleri

7 Eylül 2012|

	YKM A.Ş. - YKM Pazarlama A.Ş. konsolide	Düzeltilmeler(+)	Yeniden Düzenlenmiş YKM A.Ş. - YKM Pazarlama A.Ş. konsolide	Final rayiç bedel düzeltilmeleri	YKM A.Ş.- YKM Pazarlama A.Ş. konsolide final rayiç bedel
Nakit ve nakit benzerleri	1.006.866	-	1.006.866	-	1.006.866
Ticari alacaklar	70.456.412	-	70.456.412	(5.129.256)	65.327.156
Diğer alacaklar	365.337	-	365.337	-	365.337
Stoklar	65.793.761	1.134.944	66.928.705	-	66.928.705
Diğer dönen varlıklar	6.474.636	-	6.474.636	-	6.474.636
Maddi duran varlıklar	28.905.952	-	28.905.952	20.469.773	49.375.725
Maddi olmayan duran varlıklar	1.079.345	-	1.079.345	85.912.954	86.992.299
Ertelenen vergi varlıkları	6.413.579	(226.989)	5.916.590	394.833	6.311.423
Diğer duran varlıklar	2.711	-	2.711	-	2.711
Finansal yükümlülükler	(12.391.037)	-	(12.391.037)	-	(12.391.037)
Ticari borçlar	(158.954.617)	-	(158.954.617)	-	(158.954.617)
Diğer yükümlülükler	(8.417.520)	-	(8.417.520)	-	(8.417.520)
Çalışanlara sağlanan faydalara ilişkin karşılıklar	(3.021.986)	-	(3.021.986)	-	(3.021.986)
Diğer uzun vadeli yükümlülükler	(413.073)	-	(413.073)	-	(413.073)
Ertelenen vergi yükümlülükleri	-	-	-	(20.883.327)	(20.883.327)
Net varlıklar toplamı	(2.969.634)	907.955	(2.061.679)	80.764.977	78.703.298

Tablo 18: Boyner YKM Birleşmesinde Düzeltilmiş Şerefiyenin Ölçülmesi

Net Varlıklar Toplamı	78.703.298
Elde Edilen Net Varlıklar (A)	55.901.250
Kontrol Gücü Olmayan Paylar Net Varlıklar	22.802.048
Toplam Bedelin Nakit İle Ödenen Kısmı (B)	(31.943.218)
Satın Alma Sonucu Oluşan Borç (C)	(130.000.000)
Satın Alınan Nakit ve Nakit Benzerleri (D)	1.006.866
Toplam Ödenen Nakit (B+C+D)	(160.936.352)
Şerefiye(A+B+C)	(106.041.968)

Tablo 19: Düzeltme Sonrası Şerefiye Kaleminin Raporlanması

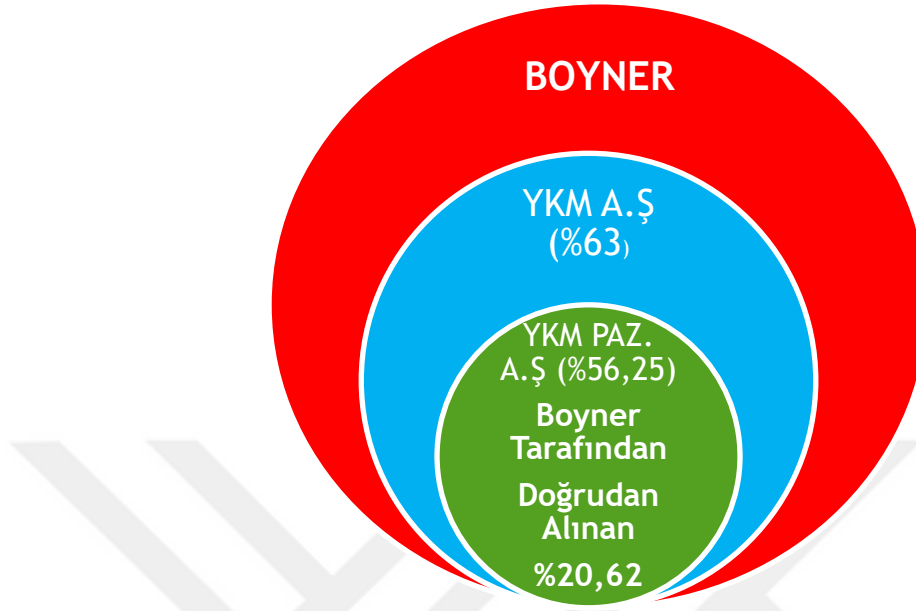
BOYNER BÜYÜK MAĞAZACILIK ANONİM ŞİRKETİ

**31 ARALIK 2013 ve 2012 TARİHLERİ İTİBARIYLA
FİNANSAL DURUM TABLOLARI**

(Tutarlar aksi belirtilmedikçe Türk Lirası ("TL") olarak ifade edilmiştir.)

Varlıklar	Dipnot Referansları	31 Aralık 2013	Yeniden düzenlenmiş not 2.1 31 Aralık 2012
Dönen varlıklar		690.370.913	504.961.776
Nakit ve nakit benzerleri	6	213.093.722	141.044.983
Ticari alacaklar		18.171.908	71.166.831
- İlişkili taraflardan ticari alacaklar	10,37	6.155.149	4.092.541
- İlişkili olmayan taraflardan ticari alacaklar	10	12.016.759	67.074.290
Diğer alacaklar		50.295.259	5.234.567
- İlişkili taraflardan diğer alacaklar	11,37	49.855.322	-
- İlişkili olmayan taraflardan diğer alacaklar	11	439.937	5.234.567
Stoklar	13	362.464.429	259.371.487
Peşin ödenmiş giderler	14	7.173.822	11.823.855
Diğer dönen varlıklar	26	39.171.773	16.320.053
Duran varlıklar		382.567.647	356.238.342
Diğer alacaklar		26.371.681	567.185
- İlişkili taraflardan diğer alacaklar	11,37	25.263.158	-
- İlişkili olmayan taraflardan diğer alacaklar	11	1.108.523	567.185
Maddi duran varlıklar	18	126.506.931	124.060.960
Maddi olmayan duran varlıklar		222.189.791	225.614.381
-Şerefiye	20	106.041.968	106.041.968
-Diğer maddi olmayan duran varlıklar	19	116.147.823	119.572.413
Ertelemiş vergi varlığı	35	7.147.344	5.631.359
Peşin ödenmiş giderler	14	351.900	364.457
Toplam varlıklar		1.072.938.560	861.200.118

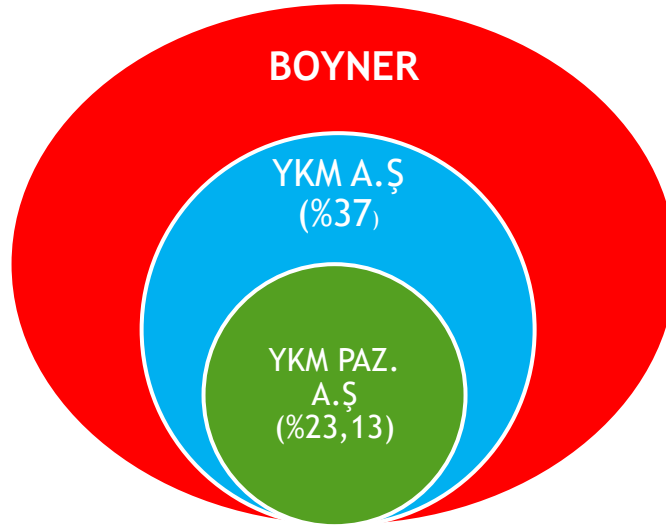
24 Şubat 2012 tarihinde BOYNER ve YKM tarafından hazırlanan Hisse Satım ve Alım Sözleşmesi, 09.08.2012 tarihinde Rekabet Kurumu tarafından incelenerek onaylanmıştır. 7 Eylül 2012’de gerçekleşen hisse satım ve alım sözleşmesine göre Boyner YKM A.Ş’nin %63’ünü ve YKM A.Ş’nin iştiraki konumundaki YKM Pazarlama A.Ş’nin %56,25’i ile %20,62 hisselerini doğrudan almıştır. Ayrıca YKM markasının kullanım hakkının %50’sini satın almıştır.

Şekil 3: Boyner Tarafından YKM/ye Ait Hisselerin İlk Alımı

6.7. YKM Hisselerinin Tamamının Boyner Tarafından Satın Alınması

Boyner, 22 Ekim 2013 tarihinde YKM A.Ş. ve YKM Pazarlama A.Ş.'nin ana ortaklık dışındaki paylarından sırasıyla %37 ve %23,13'lük hisselerini ve daha önce %50'sini satın almış olduğu markalarını toplamda brüt 100.000.000 TL bedelle satın almıştır.

Şekil 4: Boyner Tarafından YKM/ye Ait Hisselerin İkinci Alımı

6.8. Kolaylaştırılmış Birleşme Hususunda SPK Başvurusu

Boyner tarafından KAP'a yapılan açıklamada YKM Ticaret ile birleşmeye ilişkin olarak SPK'ya izin başvurusunda bulunulduğu bildirilerek "Şirketimiz Yönetim Kurulunun 03.03.2014 tarih ve 05 sayılı kararı, Yeni Karamürsel Giyim ve İhtiyaç Maddeleri Ticaret ve Sanati Anonim Şirketi (YKM TİCARET)'nin 03.03.2014 tarih ve 6 sayılı kararı ile Yeni Karamürsel Giyim ve İhtiyaç Maddeleri Pazarlama Anonim Şirketi (YKM PAZARLAMA)'nin 03.03.2014 tarih ve 03 sayılı kararı çerçevesinde BOYNER'in, YKM TİCARET ve YKM PAZARLAMA'yı devir almak suretiyle bu şirketlerin kolaylaştırılmış usulde birleşmesi yönünde karar alınmış ve söz konusu husus 03.03.2014 günü kamuoyu ile paylaşılmıştır denilmektedir.

Boyner ve YKM birleşmesinde devralan taraf olarak Boyner, yukarıda belirtilen açıklamadan sonra 14.04.2014 tarihinde SPK ya başvurarak hisselerinin tamamına sahip olduğu YKM ile kanunun izin verdiği şekilde kolaylaştırılmış usulde birleşme yapmak istediğini belirtmiştir.

Kolaylaştırılmış Birleşme, Yeni Türk Ticaret Kanununu ile belirli şartları taşıyan şirketleri bazı yükümlülüklerden kurtarmaktadır.

Türk Ticaret Kanununun 155'inci maddesinin birinci fıkrasında devrolan sermaye şirketi, devrolunan sermaye şirketinin oy hakkı veren bütün paylarına veya yüzde doksanına sahipse ve birleşmeden yana olmayan azınlık paylarına yeni şirkette denk pay ve payları karşılığı nakit ödeme önerilmesi halinde birleşme kolaylaştırılmış halde gerçekleşir.

Kolaylaştırılmış birleşmenin gerçekleşmesi için devralan şirketin devrolan şirketin oy hakkı veren bütün paylarına sahip olması veya ortakları aynı olan şirketler kolaylaştırılmış birleşmeden yararlanabilir. Kolaylaştırılmış birleşmenin en önemli avantajı genel kurul yapılmasına, birleşme raporunun hazırlanmasına ve inceleme hakkı gibi ek prosedürler yer almamaktadır.¹⁵⁵

¹⁵⁵ Mustafa Tan, "Şirketlerde Kolay Birleşme Yolu Kimlere Açık", 18.01.2013, www.dunya.com.tr (Çevrimiçi) <http://www.dunya.com/gundem/sirketlerde-kolay-birlesme-yolu-kimlere-acik-haberi-198184>, (Erişim Tarihi 10.08.2016) S.1,2.

Taraflar Birleşme sözleşmesinin içeriğinde T.T.K'nın 146'ncı maddesinde yer alan aşağıdaki fıkralara yer verirler;

(a) Birleşmeye katılan şirketlerin ticaret ünvanlarını, hukuki türlerini, merkezlerini yeni kuruluş yolu ile birleşme halinde yeni şirketin türünü, ticaret ünvanını ve merkezini

(f) Gereğinde 141. Madde uyarınca ayrılma akçesi

(i) Gereğinde sınırsız sorumlu ortakların isimlerini

Yukarıda sayılan maddelere ek olarak 155'nci maddenin ikinci fıkrasına göre olanlarda

i) Birleşmenin, birleşmeye katılan şirketlerin işçileri üzerindeki etkileri ile mümkünse bir sosyal planın içeriği de yer almalıdır.

T.T.K 156'da ise bu sermaye şirketleri 147'nci maddede öngörülen birleşme raporunu düzenler. Birleşmenin birleşmeye katılan şirketlerin işçileri üzerindeki etkileri ile mümkünse bir sosyal planın içeriğini düzenlemeye ve 149'uncu maddede düzenlenen inceleme hakkının sağlamakla yükümlü olmadıkları gibi, birleşme sözleşmesini 151'inci madde uyarınca genel kurulun onayına da sunmayabilirler.

6.9. Kolaylaştırılmış Birleşme Başvurusunun SPK Tarafından Onaylanması

BOYNER; YKM TİCARET ve YKM PAZARLAMA'nın sermayesini temsil eden paylarının tamamına (%100) sahip olması nedeniyle birleşme işlemine taraf şirketlerin yönetim kurulları birleşmenin 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu 155-156'ncı maddeleri

ile Sermaye Piyasası Kurulu'nun II-23.2 sayılı Birleşme ve Bölünme Tebliği düzenlemeleri çerçevesinde kolaylaştırılmış usulde yapılmasına uygun bulmuşlardır.

Bu kapsamda birleşme işlemi anılan maddelere uygun olarak;

Türk Ticaret Kanunu'nun 147'nci maddesinde düzenlenen birleşmeye ilişkin yönetim kurulu raporunun hazırlanmasına,

Türk Ticaret Kanunu'nun 149'uncu maddesinde düzenlenen inceleme hakkı duyurusunun yapılmamasına,

Sermaye Piyasası Kurulu'nun II-23.2 sayılı Birleşme ve Bölünme Tebliği'nin 6'ncı maddesi uyarınca bağımsız denetim raporunun hazırlanmamasına,

Sermaye Piyasası Kurulu'nun II-23.2 sayılı Birleşme ve Bölünme Tebliği'nin 7'nci maddesi gereğince uzman kuruluş görüşü alınmasına gerek olmaksızın gerçekleştirilecektir.

Ayrıca birleşme işlemi, birleşmeye taraf şirketlerin genel kurullarının onayına da sunulmayacaktır.

Devralan şirketin devrolunan şirketlerin sermayelerini temsil eden paylarının tamamına (%100) sahip olması nedeniyle devralan şirket bünyesinde birleşme nedeniyle herhangi bir sermaye arttırımı yapılmayacaktır.

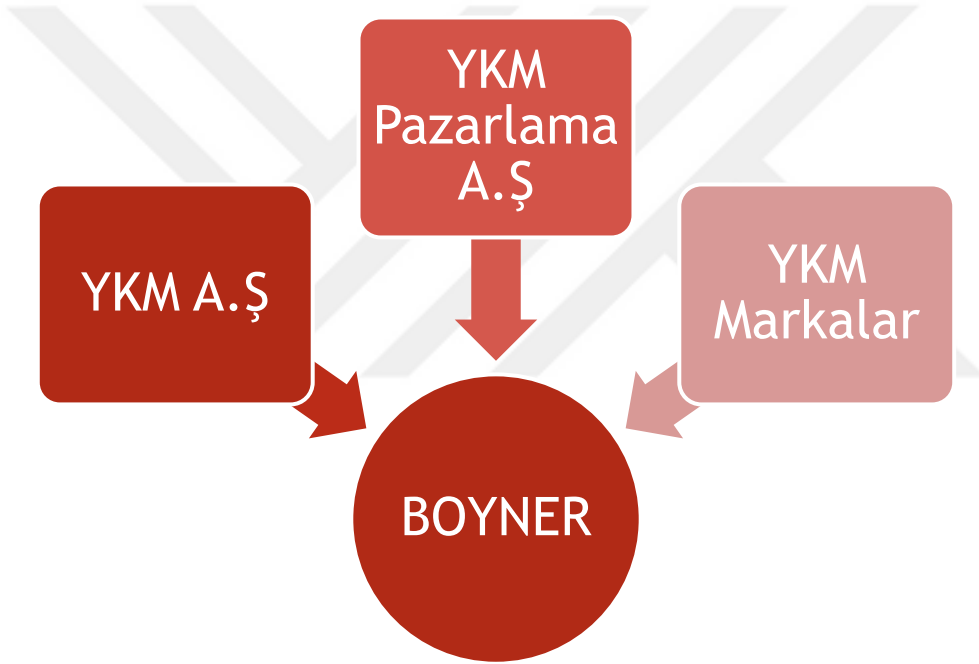
Birleşme işlemi, kolaylaştırılmış usülde yapılacağından Sermaye Piyasası Kurulu'nun II-23.1 sayılı önemli nitelikteki işlemlere ilişkin Ortak Esaslar ve Ayrılma Hakkı Tebliği'nin 12'nci maddesinin birinci fıkrasının (e) bendi gereğince ayrılma hakkı doğmadığından, ayrılma hakkı kullanılmayacaktır denilmektedir.¹⁵⁶

Boyner'in kolaylaştırılmış birleşme duyurusu, SPK tarafından incelenerek 13.06.2014 tarihinde uygun görülmüştür.

¹⁵⁶ Sermaye Piyasası Kurulu Duyuru Metni, 13.06.2014

6.10. Boyner YKM Birleşme Sözleşmesinin Ticaret Sicil Müdürlüğünce Tescil Edilmesi

30.06.2014 tarihinde Birleşme Sözleşmesi, Ticaret Sicil Müdürlüğünde tescil edilerek birleşme süreci tamamlanmıştır.

Şekil 5: Boyner YKM Birleşmesinin Tamamlanması

7. SONUÇ

Küresel iktisadi gelişmeler, işletmeler açısından her zaman önemli olmuştur. Büyümek ve genişlemek isteyen işletmelerin en çok tercih ettikleri yöntemler arasında birleşme ve satın alma operasyonları yer almaktadır.

İki veya daha fazla işletmenin tasfiye kararı alarak aktif varlıklarla borçlarını birleştirme kararı almaları ile ortaya çıkan yeni bir işletmenin kurulması tam birleşme olarak adlandırılır.

Büyük bir işletmenin küçük veya orta boy bir işletmeyi satın alması ve satın alma neticesinde satın alınanın tüzel kişiliğini kaybetmesiyle ortaya çıkan yapıya satın alma denilmektedir.

İşletme birleşmelerinin tarihi seyrini incelediğimizde; ABD'nin işletme birleşmeleri konusunda önemli bir tarihi tecrübeye sahip olduğunu görmekteyiz. 1890 Sherman Gümüş Yasası ile birlikte kriz yaratan ekonomik yapı, bu yasanın 1893 yılında kaldırılmasıyla birinci dalga olarak kabul edilen işletme birleşmelerini tetikleyen unsurları ortaya çıkarmıştır. 1897 yılında çelik, yiyecek, petrol, kimyasal maddeler, işlenmiş metal, ulaşım, makine gibi sektörlerde birleşmeler yaşanmıştır. Sırasıyla 1916-1929 arasında ikinci dalga, 1965-1969 arasında üçüncü dalga, 1981 sonrası dördüncü dalga ve son olarak 1990 sonrası beşinci dalga olarak adlandırılmıştır.

Avrupa'da ise, birleşmeler 1950'lerden sonra başlamış 1990'larda zirveye taşınmıştır.

Ülkemizde ise, 1800'lerde kamu kuruluşları ve özellikle bankalarda birleşmeler yaşanmıştır. Esas olarak birleşmeler 1980 sonrası başlamış 1990'larda ivme kazanmıştır. 2000'li yıllarda İşletme birleşmelerinde 26,4 Milyar ABD doları hacime ulaşılan dönem olmuştur.

İşletme birleşmelerinin temelinde çeşitli nedenler bulunmaktadır; verimlilik, ölçek ekonomisinden faydalanmak, yetenekli yönetime sahip olmak, finansal avantajlar, vergi avantajları gibi. Bunların dışında stratejik olduklarını değerlendirdiğim rekabeti azaltmak, büyüme, sermaye piyasalarındaki olumlu gelişmelerin etkisi ve değerli haklara sahip olmak da yer almaktadır.

İşletme birleşmelerinin sınıflandırılması ekonomik ve hukuki açıdan yapılabileceği gibi biçimsel olan ve biçimsel olmayan şeklinde de yapılabilmektedir. İşletme birleşmelerinin türleri “Devralma” ve “Yeni Kuruluş” şeklinde birleşme olarak ikiye ayrılmaktadır.

Bir veya birden fazla ticaret şirketinin bütün aktif ve pasiflerini başka herhangi bir işleme gerek olmaksızın devralan şirkete geçmesi birleşme şeklinde devralmadır.

Tasfiyeye gerek kalmaksızın hukuki varlıklarını kaybetmeleri ise, “Yeni Kuruluş” şeklinde birleşme olarak adlandırılır.

Kanunlar açısından “İşletme Birleşmeleri” incelendiğinde özellikle Türk Ticaret Kanunu içinde birleşmelere detaylı olarak yer verildiği görülmektedir. Türk Ticaret Kanunu, “İşletme Birleşmeleri”nin sınırlarını belirlemesi açısından önemli bir yer tutmaktadır.

Ayrıca vergi kanunları; Kurumlar Vergisi, Gelir Vergisi, Katma Değer Vergisi ve Damga Vergisi Kanunları işletme birleşmeleri açısından önemli maddeler içermektedir. SPK, Rekabet Kanunu, Borçlar Kanunu ve Bankacılık Kanununun ilgili bölümlerinde işletme birleşmelerine yer verilmiştir.

Uluslararası Finansal Raporlama Standartları, finansal tabloların dünya üzerinde ortak bir dilin oluşması ve bunun yanı sıra sürekli araştıran ve sorgulayan yatırımcı profilini tatmin eden gerçek verilerin ortaya çıkarılmasını amaçlamaktadır.

İşletme birleşmeleri, TFRS içinde ayrı bir standartta düzenlenmiştir. TFRS-3 İşletme Birleşmeleri Standardı ile bir işletme, bir işlemin veya başka bir olayın işletme birleşmesi olup olmadığını edinilen varlıkların ve üstlenilen borçların belirlenmesini sağlayabilir. Bu standarda göre işletme birleşmelerinde satın alma yöntemi kullanılır.

TFRS-3 İşletme Birleşmeleri Standardı, Şerefiye ve Gerçeğe Uygun Değer kavramlarına önem vermektedir. Şerefiye, işletme birleşmelerinde ve iktisabında ortaya çıkmaktadır. Şerefiye, tek olarak tanımlanamayan ve ayrı olarak kaydedilemeyen bir işletmenin edinilmiş diğer varlıklardan kaynaklanan ekonomik fayda olarak tanımlanmaktadır. Şerefiye işletmenin tamamı için hesaplanır. Şerefiye işletmenin gerçeğe uygun değerinin net belirlenebilir varlıklarının düşülmesiyle hesaplanır.

Gerçeğe uygun değer kavramı, bir değerlendirme aracıdır; tıpkı tarihi maliyet ile değerlendirme gibi. TFRS, bu değerlendirme ölçütünü ayrı bir standartta ele almıştır. Gerçeğe uygun değer, piyasa koşulları ve katılımcıları arasında olağan bir işlemidir. Gerçeğe uygun değer ile varlıklar ve borçların ölçümü yapılır.

Sonuç olarak şunu ifade etmek gerekir, yukarıda anlatmaya çalıştığımız kavramlar başta ABD olmak üzere gelişmiş ülkelerde yaşanan ekonomik gelişmelerle ortaya çıkmıştır. Özellikle işletme varlıklarının gerçeğe uygun değerle mi yoksa tarihi maliyet değeri ile mi değerlendirileceği hususu ile ilgili tartışmalar hala devam etmektedir.

Ülkemizde her ölçüde işletme bulunmakla birlikte bunların değerlerinin işletme kayıtlarından tespit edilmesi bir hayli zordur. Muhasebe kavramı, içe dönük olarak değil daha çok dışa dönük bir vergi faaliyeti olarak görülmektedir. Bu sebeple birleşme, satın alma gibi işlemler daha çok belli ölçülerdeki işletmeler arasında gerçekleşir.

Muhasebe felsefesi ve dayandığı kaynakların Türk muhasebe eğitim sistemine girmesi gerekmektedir. Dünyadaki ekonomik ve siyasi gelişmelerin işletmeleri, dolayısıyla onların kayıt düzenini muhasebe sistemlerini nasıl etkilediği bilinmesi gereken bir süreçtir. Muhasebe ve kayıt düzeni, büyümekte olan işletmeler için gelişme ve ilerlemenin anahtarı olacaktır.

8. YARARLANILAN KAYNAKLAR

Kitap, Süreli Yayın ve Makaleler

ACAR, M. (2011). *TFRS ve Düzenlemelerine Göre İşletme Birleşmelerinde Birleşme Sonrası Finansal Raporlama*. Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı Muhasebe Bilim Dalı. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.

AKDEMİR, A. (2014). *Yeni Ekonomide ve Yeni Dünyada İşletmecilik*. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.

AKDOĞAN, U. (2013). IFRS (TFRS) 13 Standardı Kapsamında Gerçeğe Uygun Değer Ölçütü ve Vergi Usül Kanunundaki Değerleme Ölçütlerinin Örtüştüğü Durumlar. *Muhasebe ve Denetime Bakış*, 110.

AKGÜN, A. İ. (2011). Türkiye Finansal Raporlama Standartları'nda Şerefiye ve Gerçeğe Uygun Değer İlişkisi. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 12(2), 49.

AKSOY, N., & ŞAHİN, Y. (2009). Birleşme ve Devralma İşlemlerinde Rekabet Kurulunun Denetim Yetkisinin Hukuki Niteliği ve Sınırları. *Rekabet* .

AKSOY, S. M. (2004). *Şirket Birleşmeleri ve Satın Almaların (Şirket Evliliklerinin) Yönetmelik Açısından İncelenmesi Nedenleri, Sorunlar ve Sonuçlar*. Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme ve Personel Yönetim Organizasyon Ana Bilim Dalı. İstanbul: İstanbul Üniversitesi. Ağustos 23, 2016 tarihinde tez.yok.gov.tr adresinden alındı

AYTEKİN, S. (2016). *Türkiye Finansal Raporlama Standartları Türk Ticaret Kanunu ve Vergi Kanunları Çerçevesinde İşletme Birleşmeleri*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı Muhasebe Finansman Bilim Dalı.

BAHADIR, O. (2014). *Raporlama Standartları Kapsamında Şerefiye*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

BAYRAM, S. (2017). *Uygulama Örnekleriyle Bölünme Birleşme ve Tasfiye İşlemleri*. İstanbul: Hesap Uzmanları Derneği .

BÜYÜKYAKA, C. (2011). Yeni Türk Ticaret Kanunu Çerçevesinde Şirketlerin Bölünme ve Birleşme İşlemlerinin Hukuki Prosedürü. *Regesta*(1), 85.

ÇAKIR, R. C. (2014, 01 24). 03 23, 2016 tarihinde [www.dunya.com.tr: http://www.dunya.com/gundem/6102-sayili-turk-ticaret-kanununda-holding-sirketler-haberi-235659](http://www.dunya.com.tr:www.dunya.com/gundem/6102-sayili-turk-ticaret-kanununda-holding-sirketler-haberi-235659), adresinden alındı

ÇETİNKAYA, M. (2016, 01 10). Batmakta Olan Bir Teşebbüsün Devralınması Literatür Çalışması ve Örnek Olay Çalışması. *Rekabet*, 39.

ÇOLAK, M. (2006). *Şirket Birleşmeleri ve Rekabete Etkisi*. Kahramanmaraş: T.C. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Ana Bilim Dalı (Yüksek Lisans Tezi).

DELOITTE. (2015, 12 20). *Yeni Kurumlar Vergisi ve Getirdikleri*. [www.verginet.net: http://www.verginet.net/Dokumanlar/KVK_kapital.pdf](http://www.verginet.net:www.verginet.net/Dokumanlar/KVK_kapital.pdf) adresinden alındı

EĞİLMEZ, M. (2015). *Mikro Ekonomi Güncel Örneklerle*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

EĞİLMEZ, M., & KUMCU, E. (2006). *EKONOMİ POLİTİKASI Teori ve Türkiye Uygulaması*. İSTANBUL: Remzi Kitabevi A.Ş.

ERNST & YOUNG. (2015). *Birleşme ve Satın Alma İşlemleri 2014 Raporu*. İstanbul: EY Türkiye.

FİŞEK, K. (2012, Eylül). *Yönetim*. 31. Ankara: Kıta Bas.Yay.Dağ.Ltd.Şti.

İPEKEL KAYALI, F. (2014). *Türk Ticaret Kanunu'na Göre Birleşmeler*. İstanbul: Vedat Kitapçılık.

JACOB, H. (1976). *Yeni Gelişmeler Işığında İşletme Biliminin Genel Başlağı ve Ana Görevlerine Toplu Bir Bakış*. (G. Bahşi, Çev.) İstanbul: İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Muhasebe Enstitüsü. Eylül 19, 2016 tarihinde alındı

KAĞAN, T. (2016, 05). Sermaye Şirketlerinde Kolaylaştırılmış BirleşmeUsülü. İstanbul: Mali Çözüm Dergisi. 03 05, 2017 tarihinde http://archive.ismmmo.org.tr/docs/malicozum/135malicozum/023_Ar%C5%9F._Gor._Kagan_TURAN_.pdf adresinden alındı

KARABAYIR, M. E., & ERTUGAY, E. (2010). Finansal Raporlama Standartlarının Dünü ve Bugünü. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 195-196.

KARAPINAR, A. (2006). *Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına (IFRS TASLAK 9) Göre İşletme Birleşmeleri*. Ankara: Gazi Kitabevi Ticaret Limited Şirketi.

KEEGAN, W. J., & GREEN, M. C. (2015). *Küresel Pazarlama*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic.Ltd.Şti.

KILIÇ, G. (2011). *İşletme Birleşmeleri ve Uluslararası Finansal Raporlama Standantları (UFRS) III*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Muhasebe Programı Yüksek Lisans Tezi.

KIYMETLİ ŞEN, İ., ÜÇÖĞLU, D., & TERZİ, S. (2015). *Uluslararası Türkiye Finansal Raporlama Standartları Açısından Konsolide Finansal Raporlama*. İstanbul: EKİN Basım Dağıtım.

KIZIL, C., KAHVE, F., & AYDINYILMAZ, O. (2013). *Muhasebe ve Finans Perspektiinden Renault-Nissat Birleşmesi ile Daimler Stratejik Ortaklığı*. İstanbul: Derin Yayınları.

LAZONICK, W. (2007). *Yenilikçi İşletmeyi Anlamak* (1 b.). (F. AMATORI, G. JONES, Dü, & M. DİRİCAN, Çev.) Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.

LUECKE, R. (2010). *Karar Almak*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

ÖZGEN, H., & YALÇIN, A. (2011). *Temel İşletmecilik Bilgisi*. Adana: Nobel Kitabevi.

ÖZTÜRK, V., & CINABAL, E. (2009). Bağımsız Denetim Şirketlerinin Gerçeğe Uygun Değer Hesapamalı ve Denetimde Karşılaştıkları Güçlüklere İlişkin Bir Araştırma. (1), 41.

- P. KINDLEBERGER, C. (2008). *Cinnet, Panik ve Çöküş -Mali Krizler Tarihi*. İstanbul: Bilgi İletişim Grubu Yayıncılık Müzik Yapım ve Haber Ajansı Ltd.Şti.
- PAMUKÇU, F. (2011, Ocak-Şubat). Gerçeğe Uygun Değer Muhasebe ve Finansal Tablolara Etkisi. *Mali Çözüm*.
- SABUNCUOĞLU, Z., & TOKOL, T. (2011). *İşletme*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- SAĞLAM, N., YOLCU, M., & EFLATUN, A. O. (tarih yok). *Örneklerle UFRS Kayıtları*. Bursa: Muhasebe Kitapları İnternet Yayıncılık Eğitim ve Ticaret A.Ş.
- SAKARYA, Ş. (2002). *Şirket Birleşmelerinde Firma Değerinin Tespiti ve Yönetimi*. Sakarya Üniversitesi, İşletme. Sakarya: Sakarya Üniversitesi. Ağustos 23, 2016 tarihinde tez.yok.gov.tr adresinden alındı
- SAYARI, N. (2008). *IFRS 3 Kapsamında İşletme Birleşmeleri*. Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı Muhasebe Finansman Yüksek Lisans. Ankara: Başkent Üniversitesi. Ağustos 23, 2016 tarihinde tez.yok.gov.tr adresinden alındı.
- ŞAHÖZKAN, B. C. (2003). *Banka Birleşmeleri*. Türkiye Bankalar Birliği.
- TURAN İÇKE, B. (2007). *Şirket Birleşmeleri Hisse Senedi Değeri ve Finans Sektörü*. İstanbul: Derin Yayınları.
- www.milliyet.com.tr. (2015, 05 05). 08 24, 2016 tarihinde www.milliyet.com.tr: <http://www.milliyet.com.tr/yemeksepeti-589-milyon-dolara-pembenar-detay-yemek-2054297/> adresinden alındı.
- ÜLGEN, S. (1998). *Avrupa Birliği Şirket Birleşmeleri Yönetmeliği*. İstanbul: Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği.
- YALÇINTAŞ, M. (2015). *Stratejik Yönetim ve Kobi"ler*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- YILDIZ, F. (2013). Şerefiye; Kavram, Muhasebesi ve Değer Düşüklüğü Uygulaması. *Vergi Dünyası*, 34-40.
- YÖRÜK, A. (1995). *İKTİSAT*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Basımevi ve Film Merkezi.

YÜKSEL, O. (2008). *UFRS III Kapsamında İşletme Birleşmeleri ve Muhasebeleştirilmesi*. İstanbul: T.C Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler A.B.D.Muhasebe Denetim Bilim Dalı.

İnternet Erişimi İle Sağlanan Kaynaklar

Eylül 27, 2016 tarihinde www.kap.gov.tr: BOYNER - 31.12.2012.pdf adresinden alındı

Eylül 27, 2016 tarihinde www.kap.org.tr. adresinden alındı

(2013, 04 19). Ülker, DiaSA'yı satın aldı, www.ntv.com.tr, 10.08.2016
http://www.ntv.com.tr/ekonomi/ulker-diasayi-satin-aldi,yhmmlfqrOk-ZN_IGG2wotg
adresinden alındı

(2011, 06 08) Ülker 600 milyon TL'ye Şok'u aldı, 10.08.2016,
[www.gazetevatan.com.tr](http://www.gazetevatan.com), <http://www.gazetevatan.com/ulker-600-milyon-tl-ye-sok-u-aldi-382390-ekonomi/> adresinden alındı

gazetevatan.com. (2016, 04 20). 08 24, 2016 tarihinde Vatan Ekonomi:
<http://www.gazetevatan.com/omer-koc-koc-grubu-nun-patent-sayisi-8-400-un-uzerinde-936932-ekonomi/> adresinden alındı.

TAN, M. (2013, 01 18). 08 10, 2016 tarihinde www.dunya.com.tr:
<http://www.dunya.com/gundem/sirketlerde-kolay-birlesme-yolu-kimlere-acik-haberi-198184>, adresinden alındı.)

(2016, Mayıs 16). www.tdk.gov.tr:
http://www.tdk.org.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5738cc96b12f08.16710388 adresinden alındı

Yasa ve Düzenlemeler

484 Sayılı Damga Vergisi Kanunu. (1964).

6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu. (2011).

6362 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu: "*Birleşme Bölünme Tebliği*". (2013).

Türkiye Finansal Raporlama Standartları.

Türkiye Muhasebe Standartları.

193 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu. (1961).

5411 Sayılı Bankacılık Kanunu. (2005)

6998 Sayılı Borçlar Kanunu. (2011).

Raporlar

Birleşme ve Satın Alma İŞlemleri 2012 Raporu. (2013, Ocak 13). www.ey.com, Eylül 27, 2017 tarihinde ([http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Birlesme_ve_Satin_Alma_%C4%B0slemleri_2012_Raporu/\\$FILE/Ernst%20&%20Young%20Birle%C5%9Fme%20ve%20Sat%C4%B1n%20Alma%20%C4%B0%C5%9Flemleri%202012%20Raporu.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Birlesme_ve_Satin_Alma_%C4%B0slemleri_2012_Raporu/$FILE/Ernst%20&%20Young%20Birle%C5%9Fme%20ve%20Sat%C4%B1n%20Alma%20%C4%B0%C5%9Flemleri%202012%20Raporu.pdf) adresinden alındı)

Birleşme ve Satın Alma İŞlemleri 2015 Raporu. (2016, Ocak 13). www.ey.com. Mart 19, 2017 tarihinde [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Birlesme_ve_Satin_Alma_Islemleri_2015_Raporu/\\$FILE/EY_Birlesme_ve_Satin_Alma_Islemleri_2015_Raporu.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Birlesme_ve_Satin_Alma_Islemleri_2015_Raporu/$FILE/EY_Birlesme_ve_Satin_Alma_Islemleri_2015_Raporu.pdf) adresinden alındı

Boyerer Büyük Mağazacılık Anonim Şirketi 2012 Yılı Faaliyet Raporu. www.boyner.com.tr. Eylül 27, 2016 tarihinde

(http://kurumsal.boyner.com.tr/pdf/faaliyet_raporlari/2012_toplu_rgb.pdf adresinden alındı.)

Boyner Büyük Mağazacılık Anonim Şirketi 2014 Yılı Faaliyet Raporu.
www.boyner.com.tr. 02 01, 2017 tarihinde
(<http://www.boynerkurumsal.com/pdf/BBMfaliyetraporTurk.pdf> adresinden alındı.)

T.C Maliye Bakanlığı Yıllık Ekonomik Rapor. (2012). ww.sgp.gov.tr. Eylül 27, 2016 tarihinde

(<https://www.sgb.gov.tr/Raporlar%20Yeni/Y%C4%B1ll%C4%B1k%20Ekonomik%20Rapor/Y%C4%B1ll%C4%B1k%20Ekonomik%20Rapor%202012.pdf> adresinden alındı.)

Rekabet Kurumu Boyner YKM Birleşme Kararı . (09, 08 2012). 02 01, 2017 tarihinde
www.rekabet.gov.tr:

<http://www.rekabet.gov.tr/File/?path=ROOT%2F1%2FDocuments%2FGerek%C3%A7eli+Kurul+Karar%C4%B1%2F12-41-1162-378.pdf> adresinden alındı